

THE BILINGUAL NEWS MAGAZINE FOR OPINION-FORMERS

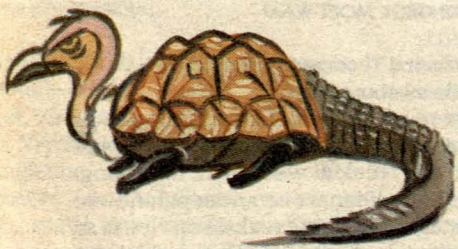
Vrye Weekblad

15-21 NOVEMBER 1991 R2,20 (BTW Ingesluit)

EN DIÉ NUWE KRAGDADIGHEID?

Dís hoekom die NP weer begin terugval op goeie ou Boerepolitiek

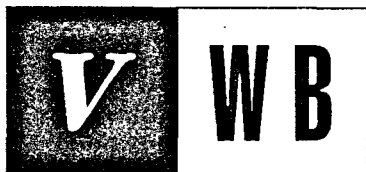
Springbokke? Watwou!
Hier kom die rooi, groen, blou,
swart, bruin, pienk, wit, geel en
pers **WATSENAAMS!**

- Hoë polisie-spioen in Cosatu ontmasker
- Africa is learning its lesson
- but not from Madiba
- 'n Rit op Soweto se Treine van die Dood
- Xhuzulotswana, SA's new language?
- Krieket: só lyk die toekoms
- Jazzart: Tutus versus Gumboots

9 771015 964007

- 4 Myngeweld: Woordgevegte volg ná bloedbad
- 5 Cosatu-leier ontmasker as polisie-agent
Misdaadgolf: Hoë offisiere verskil oor polisie se vermoë
- 7 Wat lê agter die nuwe kragdadige Boerepolitiek?
- 8 All-Party Conference: Things are looking up
- 9 Thomas Pakenham: The historian as sympathetic outsider
- 11 Kerk van die Skepper: Aanbidders van die wit ras
- 12 Plakkaat-wedstryd / Poster competition
- 14 Hoe's dié vir 'n nasionale simbool?
- 15 Brolloks en Bittergal
Saartjie Baartman, please come back!
- 16 SACC responds to VWB
- 17 Zaire: Apocalypse now?
- 18 Afrika wag op Mandela
- 19 Zambië: 'n Teken van die tyd
- 20 Moordtreine: Die dice val en dis óf jou kos óf jou lewe
- 22 Sportrubriek deur Thinus Horn
- 23 Neville Alexander: How to speak South African
- 24 Die week se TV-prgramme
- 25 TV-rubriek deur Elmar Rautenbach
- 26 Fiction: Eating Fish by Mike Nicol
- 27 Boeke: Manbiot oor die verwoesting van die Amasone-kom
- 28 Jazzart: Jumping at opportunities
- 31 Waiting For Godot revisited
- 32 Sal dié orkeste oorleef? vra Henning Viljoen
- 33 Die liefde maak Ashmar Jamal waansinnig
- 34 Bewaring: Ivoordiewe kou harde bene
- 35 Bewaring: Traffic International kom na Afrika
- 38 Vrye Keuse: Beplan jou naweek saam met die kenners
- 39 Resensies van Voyager en Nongqawuse
Nettie Pikeur knyp 'n tamatie

DIE NUUSTYDSKRIF
VIR MENINGSVORMERS

Vrye Weekblad is 'n onafhanklike weeklikse nuustydskrif wat uitgegee word deur Wending Publikasies Beperk (Reg. No. 88/40168/06).
Wending Publikasies Beperk en Vrye Weekblad se adres is: Breestraat 153, Newtown, Johannesburg. Die posadres is: Posbus 177, Newtown 2113.
Die telefoonnommer is (011) 836 2151 en die faksnommer 838 5901. Die Kaapstad-kantoor se telefoonnommer is (021) 47 8960 of 47 8819, en die Pretoria-kantoor (012) 834 879.

Redakteur: Max du Preez
Assistent-redakteurs: Jacques Pauw, Andrea Vinassa (Kuns), Ina van der Linde
Politieke korrespondent: Hennie Serfontein
Kopieredakteur: Johan Bruwer
Ontwerp: Anton Sassenberg
Kaapse kantoor: Christelle Terrebanché
Redaksie: Pearlle Joubert, Esma Anderson, Lucky Khuzwayo.
Advertensies: Joyce Dube, Louwrens Potgieter
Redaksie-assistent: Irene Zulu
Kantoorbestuur: Joseph Moetsi, Vernon Zulu.
Bestuurskonsultant tot Wending Publikasies Beperk: Mark Beare

Vrye Weekblad word gedruk deur Caxton Beperk, Kommandoweg, Industria.
Vrye Weekblad kos R2,20 (BTW ingesluit) Dit kos R110 (BTW en aflewering ingesluit) om vir 'n jaar in te teken, en R40 (BTW ingesluit) vir ses maande. In Namibia, Swaziland, Lesotho en Botswana kos die tydskrif R2,20 plus verkoopsbelasting. Tariewe vir buitelandse intekenare is by navraag by (011) 497 2911 beskikbaar.
Probleme met verspreiding moet gerig word aan Louwrens Potgieter of Irene Zulu by (011) 836 2151.

Ons wag op die kaptein

MAXDUPREEZ

Ek het 'n geweldige hoë agting vir Nelson Mandela die Mens.

Toe hy nog in die tronk was, het ek in *Vrye Weekblad* aan hom 'n ope brief geskryf. Hy het dit gekry en beantwoord, maar die gevangensdiens wou dit nie deurlaat nie. Maande later is hy vrygelaat en laat dieselfde dag nog laat weet hy ek moet hom kom sien. Ek het 'n gesprek met hom gehad wat my lank sal bybly - oor die demokrasie, menseregte, Afrikaans en Afrikaners, oor 'n vrye pers.

Sy opregtheid en charisma is oorweldigend, en as jy wegloop, weet jy hierdie is 'n baie spesiale mens.

Ek glo steeds dit was dié kwaliteite wat die proses van ingrypende verandering die laaste anderhalfjaar glad en pynloos help maak het, in die wit sowel as die swart gemeenskappe.

Ek het heelwat deernis met Mandela se byna onmoontlike taak as dié

nasionale leier wat ons almal in een nasie kan saamsnoer en boonop die leier van 'n nasionale bevrydingsbeweging met heelwat interne probleme en verdeeldheid. En ek haal my hoed af dat hy op sy ouderdom en ná so 'n bitter tyd van 27 jaar in die tronk nog soveel doen.

Nelson Mandela het nou 'n simbool geword, hier, in die res van

Afrika, regoor die wêreld. Hy is die primêre simbool van vryheid, bevryding, menseregte, menswaardigheid, gelykberegtiging, regverdigheid.

Dit is seker so dat hy nie dié posisie as internasionale simbool van geregtigheid gesoek het nie, maar nou is hy dit. En dit bring 'n sware verantwoordelijkheid daarmee saam.

Dit is hier waar ek soms teleurgesteld is in die rol wat Mandela speel.

My ou vriend André Zaaiman van Dakar se stuk oor bladsy 18 het my weer geprikkel oor 'n saak waaroor ek lankal sterk voel.

André skryf hoe die jeug van Senegal met groot afwagting uitgesien het na Mandela se "groot" toespraak oor die toekoms van ons kontinent met sy besoek daar verlede week. Hulle het vergeefs gewag. Hy het net oor Suid-Afrika en apartheid gepraat.

Toe Mandela 'n tyd gelede in Kenia

BRIEWE

BILTONG IN DIE BROEK

Evita Bezuidenhout van Bapetikosweti skryf:

Die rêrige gemors oor die belaglike NOKSA vlaggie en dinge ruk nou hand-uit.

Sê vir die lesers: die Minister het reeds aanbeveel dat alle Suid-Afrikaanse atlete en sportlui na volgende jaar se Olimpiese Spele spesiale onderbroekies sal ontvang. Hulle is gemaak van 'n oranje, wit en blou vlag, met 'n groen en goue Springbok heel voor.

Dié onderbroekies is eetbaar: as hulle uitgevang word, kan hulle lekker aan hulle subversiewe klere kou. Dit sal juis smaak na óf biltong óf koeksisters óf putupap.

So wees nie bevrees nie. Ons is nog in beheer.

Word dus 'n frokkie-bokkie; dra jou hart onder jou mou.

iVrystaat!

BEHOU SPRINGBOKKE

Louis Serfontein en Shuayb Gallo van Caledon Plein skryf:

Ons meen dat die Springbok-kleure behou moet word as nasionale sport-embleem om die volgende redes:

- Van al die simbole in dié land is daar min wat nie 'n politieke kleur het nie, en uit oortuiging voel ons dat die Springbok-embleem een van die min is.

Keuses wat gedoen is in die verlede, selfs in die "donker dae" van apartheid, het gedui op die behoud van die Springbok. Hetsy boks, ysskaats, rugby of atletiek, die deelnemer het baie keer die nasionale vlag of die volkslied verwerp - maar nog steeds in Springbok-kleure deelgeneem. Onthou maar die keer in 1986 toe Michael du Plessis en andere nie die Vlag en volkslied eerbiedig het nie, maar wel die Springbok. Is dit nie genoeg bewys van legitimiteit en kredietwaardigheid nie?

- Die groen en goud met die Springbok is 'n aanvaarbare erkenning vir almal in dié land. Ek glo nie daar is iemand wat al ooit die groen en

goud gedra het wat nie 'n onbeskryflike trots gevoel het nie. Is dit nie snaaks dat die mense wat so 'n bohaai daarvoor maak mense is wat nie eens naby die groen en goud was nie?

Die een faktor wat Suid-Afrikaanse sport nog altyd wêreldklas gemaak het, was altyd daardie trots. 'n Trots wat gebore is uit 'n lang tradisie van "net as jy die beste is, sal jy dié kleure dra".

Ons sien die vrees in die ander span se oë as ons moet deelneem met 'n koei, of 'n sebra, of 'n grys agtergrond!

- Dit druis ook in teen die einste beginsel van motivering. Dink aan die arme sportman/vrou as hy/sy dié (ewige) embleem aanvaar, word hy/sy aanvaar as 'n Suid-Afrikaner? of 'n sell-out? Die Springbok was nóg nooit 'n twispunt nie. Maak ons dit nou 'n politieke twispunt, vernietig ons die motivering van die meeste sportmanne/vroue in dié land.

Ons stem saam tye verander, ons moet nuwe tradisies skep. Soos die

All Blacks die "ha-ka" het, so kan ons die Springbokke se "toy-toyi" hê.

SPRINGBOK MOET WAAI

Desmond Thompson van Hursthill, Johannesburg skryf:

Die regering se reaksionêre onderrok (met die PW Botha-designer label) het verlede week al weer myle uitgehang. De Klerk, Pienaar en ander paranoïese wittes se arrogante reaksie op Noksa se slagting van die "Heilige Springbok" was ongelooflik. Het hulle nou regtig gedink hulle "Nuwe Suid-Afrika" gaan geen verandering behels nie?

Boonop het Noksa uitermate redelik en versoenend opgetree. Ook maar goed hulle het nie op swart, groen en goud en Nkosi Sikelel' iAfrika besluit nie - die regering sou hulle waarskynlik verban het.

Pienaar se uitspraak dat sport nie gepolitiseer moet word nie, is lagwekkend. Ons het nog nooit ware nasionale simbole gehad nie. Die Vlag, Die Stem en die Springbok is almal Apartheid-simbole wat beslis nie in 'n beter Suid-Afrika hoort nie.

was, het die juriste en joernaliste wat so hard om 'n veelparty-demokrasie en respek vir menseregte baklei, gebid en gehoop dat hy net 'n woord, hoe diplomatie ook al, sal laat val oor die toestand in dié land. Hy het nie 'n woord gerep nie, selfs nie toe hy daarvoor uitgevra is nie.

Dieselfde geld sy onlangse besoek aan Ghana met sy militêre diktatuur, en sy vorige besoek aan Kuba en Zambië voor die verkiesing nog 'n werklikheid geword het.

Mandela en die ANC se verskoning dat hulle nie in die binnelandse sake van ander lande durf inmeng nie, is mos nou somer oneerlike twak. Hulle het al die jare hulle daarvoor beywer dat ander lande hulle met ons sake moet bemoei en selfs ingryp. En met reg.

Nelson Mandela het 'n dure plig en roeping om hom sterk uit te spreek teenoor ongeregtheid en diktatuur in die wêreld, maar veral in Afrika. Wat hy van sy eie landgenote verwag - 'n veelparty-demokrasie, 'n oop, regverdige en verdraagsame gemeenskap, 'n skoon en verteenwoordigende regering - is presies wat hy van elke staat op die vasteland van Afrika moet verwag.

As verdeelde en gepolariseerde Suid-Afrika dit kan regkry, het nie 'n enkele land in Afrika meer 'n verskoning nie.

Ek vind ook sy en die ANC se

liefdesverhouding met Bantu Holomisa van Transkei 'n effe vreemd. Die man is 'n tuislandleier en 'n militêre diktator. Maar net omdat hy die ANC ondersteun, reis hy met rooi tapete die wêreld deur en word hy behandel as 'n nasionale leier.

'n Diktator is 'n diktator is 'n diktator. Of sy naam nou Fidel Castro, Bantu Holomisa, Daniel arap Moi, Jerry Rawlings, Moeammar Ghaddafi of wat ook al is.

Sterk standpunt van sy kant af kan 'n geweldige hupstoot gee vir die demokratiese bewegings in lande soos Kenia, Ghana, Uganda and Kuba.

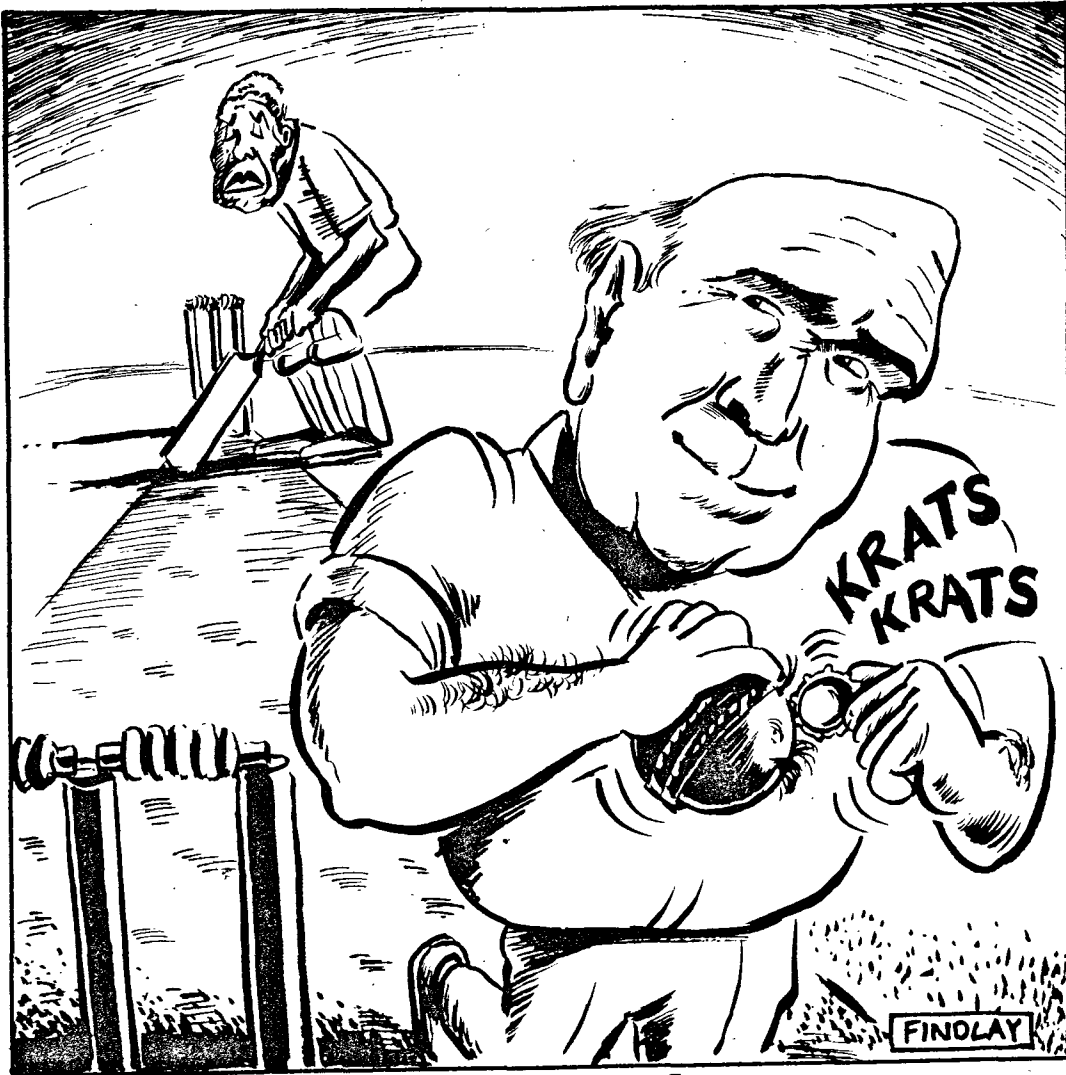
Mandela het nou genoeg sterk, jong leiers onder hom in die ANC wat sal sorg dat die beweging nie weer die pad byster raak nie - manne soos Cyril Ramaphosa, Thabo Mbeki, Terror Lekota en ander.

Hy kan mos nou bekostig om 'n bietjie uit te styg bo die dag-tot-dag partypolitiek en sy rol as simbool van geregtigheid en versoening meer aktief speel.

Ons het hom nodig en die res van ons vasteland het hom nodig.

As hy dit nie doen nie, gaan die geskiedenis hom hard oordeel. Want niemand anders was nog ooit in Afrika in dié unieke posisie om werklik 'n verskil te maak nie.

Ons wag op die kaptein.

SO SÊ HULLE

TE VEEL ENGELS

Leon le Maître van Westdene, Johannesburg skryf:

Vandat VWB die eerste keer verskyn het, glo ek nie ek het meer as 'n handvol uitgawes gemis nie.

Ek glo nie ek was al ooit regtig teleurgesteld met die publikasie nie (behalwe as Brolloks en Bittergal te lank van die toneel verdwyn).

Ek is egter teleurgesteld dat daar deesdae al hoe meer Engels inkruip. VWB was die enigste Afrikaanse koerant (jammer, dit bly steeds vir my 'n koerant, nie 'n tydskrif nie), wat werklik objektief na dinge kon kyk en die belang van ondersoekende of oopvlekkende joernalistiek onderstreep het. Kortom, 'n koerant met ballas.

Ek gun die Engelssprekendes hulle taal, maar "after all" het hulle publikasies soos Weekly Mail en vele ander. Al wat ons het, is VWB.

VVA KOMBUISTAAL

Francois Smith van Lynnwood Manor, Pretoria skryf:

Hel, vir 'n oomblik het ek gepanic toe ek Vrydagoggend die "bilingual news magazine" op die voorblad sien. Ek wou vroeër, toe julle om reaksie gevra het, reeds skryf en die brief van eks-Swapovegter wat VWB (in Afrikaans) in die bos gelees het, voorhou. Ek het onthou hoe jy Breyten in sy eie idioom op sy moer gegee het en vanoggend was ek bevrees die helfte van Max du Preez se rubriek gaan in Engels wees.

Hoekom nie Xhosa of Sotho nie? Maar dit is waarskynlik 'n hartseer feit omtrent Afrikaans - dat dit ontwikkel

het ten koste van tale soos Xhosa en Sotho. Daarom moet baie van ons nou op Engels kommunikeer.

GP Maluleke van Saselamani se brief (VWB 1-6 Nov) stel nog 'n geldige argument vir tweetaligheid: die Afrikaans word nou ook gelees.

Ek, soos baie ander vir wie dit so tjap is om VWB in Afrikaans te lees, moet egter my hart uitpraat en met apologie aan André Letoit: Viva Kombuistaal!

MEETKUNDE NAGMERRIE

Antoinette Flick, 'n matriekleerling van Magaliesburg, skryf:

('n Dagmerrie is erger as 'n nagmerrie, want jy is klaar wakker!)

Hiermee die oorwoë mening van 'n "diep beswaarde" (mag Genis in vrede rus) matriekleerling wat 'n onderskeiding tussen die sterre sien lok het.

Geen woorde hoef geformuleer te word om dié veelbesproke vraestel te beskryf nie, want iemand anders het dit al in die verre verlede met welluidende passie namens ons gedoen. Ek haal Job se kommentaar aan (effens aangepas).

En Job het gesê: "Mag die dag vergaan waarop dit gebore is, en die nag wat gesê het 'n meetkunde-vraestel is ontvang..."

"Mag dié dag duisternis wees, en geen ligglans daarvoor skyn nie..."

"Mag donkerheid hom opeis, 'n wolkgevaarte oor hom gaan lê, dagverduistering hom verstik."

"Daardie nag - mag donkerheid hom wegruk, mag hy nie bly wees oor die dae van die jaar, en in die getal van die maande nie kom nie."

"Mag die dagvervloekers (dis nou die ouens wat eksplisiet smaaklik en met

oorgawe kan vloek, soos sommige matrose byvoorbeeld) hom verwens, hulle wat die kuns verstaan om die Leviatan (krokodille en ander grille-rige goeters in plein Afrikaans) op te hits."

I rest my case. Job, jy verdien 'n poet laureate toekenning!

Ns. Baie kenners meen dat Job moontlik die een was wat die piramides met groot meetkundige presiesheid ontwerp het. Jammer dit kon nie hy gewees het wat vanjaar se vraestel opgestel het nie, nè. Jammer al die kinders in Suid-Afrika kan nie onder één departement één goeie vraestel skryf nie.

VWB MOET WAKKER SKRIK

Marnus Beyleveldt van Bezuidenhoudsvlei, Johannesburg skryf:

Groot was my teleurstelling toe ek ontdek dat Matt en Tim Sandham nie meer vir VWB skryf nie. Lanse en Drake was die enigste rubriek wat homself nie "ernstig" opgeneem het nie. Ten spyte daarvan is interessante menings gelug en waarnemings gemaak.

Sal iemand asseblief vir Jacques "Moordbende" Pauw keer voordat hy nog bewys dat niemand in die land nié bloed aan sy hande het nie? Genoeg is genoeg, man, jy hoef nie elke week die regering tot 'n val te bring nie.

Findlay se spotprente is veronderstel om snaaks te wees, maar is nie en vice versa vir Max du Preez se redaksionele kommentaar.

Lighten up guys, of glo julle regtig nog dat julle 'n verskil maak?

"It's my business card."
Mother Theresa, when she handed Clive Rice a prayer card in Calcutta.

"Hulle het die BSP se beginsels van verdraagsaamheid en godsdiensvryheid geskend."

Leier van die Boerestaats-party (BSP), Robert van Tonder, oor twee partylede wat kritiek uitgespreek het op die teologie van die Kerk van die Skepper, wat glo in die uitwissing van "nie-blanke rasse".

"Both. I will have to pray more."
Mother Theresa, when asked whom she supports, India or South Africa.

"Dit was 'n beleid wat teoreties te verdedig was..."
Pres FW de Klerk oor apartheid in 'n onderhoud met die Duitse nuustydskrif Der Spiegel.

"I think it's possible that the leader of the National Party can become president, and I actually believe it's probable that we can win a next general election."
Pres FW de Klerk in Israel.

"As enigiets op my ouderdom met my gebeur, het ek niks om my oor te berou nie - ek het genoeg gelewe."
Die Franse rolprentster en sanger Yves Montand, kort voor sy dood.

"A man and a movement who do not know what democracy is..."
The Dutch Anti-Apartheid Movement in a statement protesting against Mangosuthu Buthelezi's planned address of the Dutch parliament on the topic of democracy.

"We cannot wait for political reform before addressing the need for socio-economic reform. The struggles for democracy and bread are both urgent and must start now."
Jay Naidoo, of Cosatu.

Vrye Weekblad plaas graag briewe wat nie die wet oortree of lasterlik is nie, mits die korrespondent se naam en volledige adres bygevoeg word as 'n skuilnaam gebruik word. Briewe korter as 200 woorde sal voorkeur geniet, en die redakteur behou die reg voor om briewe te verkort. Skryf aan:

VRYE WEEKBLAD BRIEWE, POSBUS 177, NEWTOWN 2113.

MYNGEWELD:

Ná die bloedbad kom die woordgevegte

Ná die ergste mynwerkers-konflik ooit op die Vrystaatse goudvelde verskil die vakbond NUM en Cosatu hewig met Anglo American en die polisie oor die oorsaak van die bloedbad, skryf **PEARLIE JOUBERT** en **HENNIE SERFONTEIN**

INTIMIDASIE, etniese faksiegevegte, die anti-VAT wegblyksie of 'n derde mag? Dié teenstrydige beskuldigings en aansprake sal almal in die volgende weke intensief deur die Staande Kommissie oor Openbare Geweld en Intimidasië onder voorsitterskap van regter J Goldstone ondersoek word.

In die bloedigste mynwerkerskonflik tot dusver op die Vrystaatse goudvelde is 76 werkers dood en meer as 180 beseer in verskeie gevegte tussen mynwerkers die vorige week by skagte twee en vier van die President Steyn-goudmyn te Welkom.

Die gevegte het die aand voor die nasionale VAT-wegblyksie, wat deur Cosatu uitgeroep is, uitgebreek. Al die werkers is doodgekap met skerp voorwerpe.

Soos dikwels in die verlede met mynstakings is daar nou weer 'n konfrontasie tussen die swart vakbond NUM (Nasionale Unie van Mynwerkers) aan die een kant en die Anglo American mynbase, die regering en die polisie aan die ander kant oor wat werklik gebeur het.

Staatspresident FW de Klerk het dit selfs nodig geag om sy bydrae tot die geskil op 'n buitelandse perskonferensie in Israel te lewer.

Hy het NUM en Cosatu ongenadig aangeval en vir die gebeure verantwoordelik gehou. Sy toetrede was blykbaar deel van die nuwe kragdadige sterkman-beeld wat die NP met sy nuwe aggressiewe strategie probeer projekteer.

De Klerk beskuldig die vakbondlede daarvan dat die gevegte en moorde ontkenen is deur intimidasië-strategie teen diegene wat wou gaan werk. Hy verduidelik die gebeure in simplistiese terme as 'n suiwer Sotho-Xhosa-etniese konflik.

Die polisie beskou dit ook as 'n suiwer etniese geveg en vergelyk dit met drie vorige bloedige Sotho-Xhosa-konfrontasies op die Vrystaatse goudvelde in 1974, 1980 en 1986. Die laaste konflik wat by skag no 4 uitgebreek het, was einde verlede jaar toe swart en wit mynwerkers met mekaar slaags geraak het. Vier mense is in dié gevegte dood.

Woordvoerders van Anglo American glo dit was die gevolge van die veldtog teen VAT.

Maar Marcel Golding, die waarnemende algemene sekretaris van NUM, verwerp al dié beskuldigings ten sterkste. Die skuld word voor die deur van die mynbase en die teenwoordigheid van 'n geheimsinnige "derde mag" gelê.

Patrick Hamnca, 'n assistent vir Golding, sê aan VWB die optrede en houding van die mynbestuur was 'n belangrike oorsaak van die konflik. Hy wys daarop dat die bestuur op die vooraand van die wegblyksie wel aan NUM-beamptes toestemming gegee het om mynwerkers in te lig. Die beamptes het streng opdrag gegee dat daar geen intimidasië van werkers mag wees nie.

Maar sê Hamnca, dis alles ongedaan gemaak deur die mynbase. Want toe die werkers die vergadering verlaat, is pamflette uitgedeel waarin die werkers gewaarsku is dat hulle gepenaliseer sal word indien hulle wegbly - 'n waarskuwing wat die gemoeidere volgens Hamnca laat opvlam het.

Anglo American wil nie op bepaalde beskuldigings antwoord nie omdat die saak nou by die Goldstone Kommissie aanhangig gemaak is. Dié stap beteken dat Suid-Afrikaners waarskynlik nog geruime tyd in die duister sal bly oor wat werklik op Welkom gebeur het.

Anglo American is eers deur NUM aangeval oor dié skuif, en daarvan beskuldig dat dit "politieke munt" daaruit wou slaan.

Maar Anglo American is ook deur Goldstone verkwalik omdat dit sy versoek tot die kommissie openbaar gemaak het in 'n ope brief waarin die verskille met NUM oor die gebeure uiteengesit is.

Golding was dié week op besoek by Goldstone om die ondersoek na die gebeure te bespreek, maar NUM wou nie verder daaroor kommentaar lewer nie.

Die verskillende partye het die volgende te sê gehad oor die redes vir die slagting:

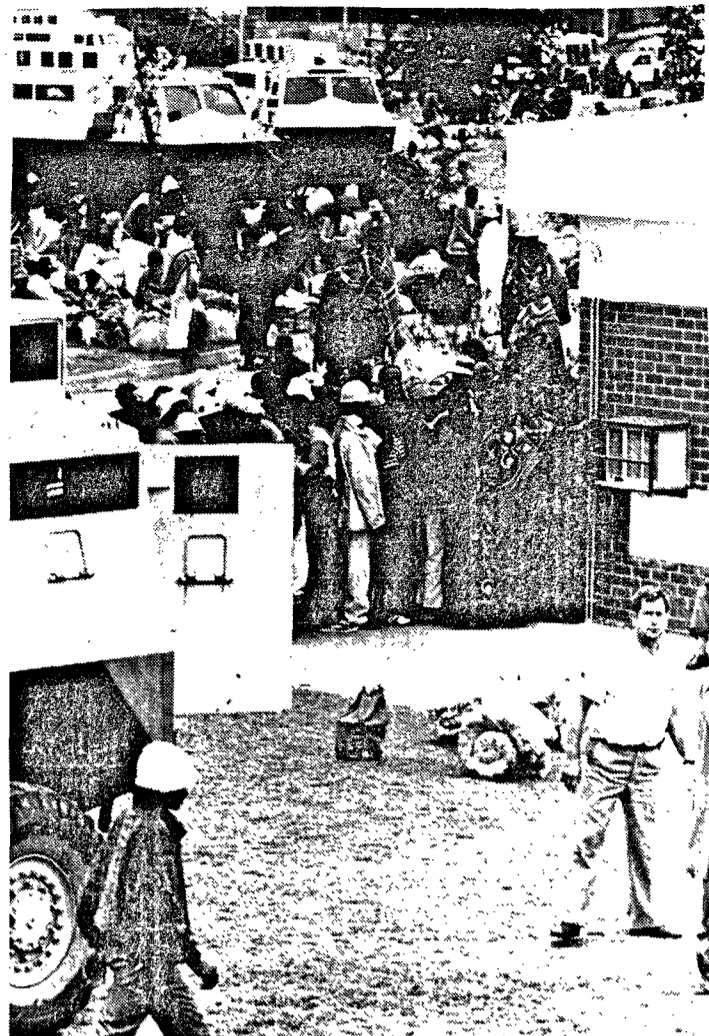
NUM EN COSATU SÊ

'n Woordvoerder sê verlede week daar is drie strydende faksies: " 'n groep Sotho-sprekendes, 'n Xhosa-sprekende groep en 'n groep wat uit albei taalgroepe bestaan". NUM blameer 'n derde mag en sê die geweld is 'n regstreekse gevolg van "die regering en werkgewers se hardkoppigheid".

"De Klerk het 'n soort vingerswaaiende arrogansië geopenbaar wat mens van PW Botha verwag... beledigende beskuldigings en pogings om etniese vyandigheid aan te vuur vorm nie deel van legitieme politieke debat nie," sê Cosatu in 'n persverklaring.

In dié persverklaring sê Cosatu en NUM ook hulle glo daar was 'n "opsetlike en georkestreerde poging" om geweld en destabilisasie aan te vuur en die VAT-wegblyksie in diskrediet te bring.

Die polisie sê die feit dat ten

Werkers van die President Steyn-goudmyn op pad huis toe na gevegte die laaste tien dae. (Foto: Stephan Davlmes / The Star.)

minste een van die mense wat dood is, nie 'n werknemer van die myn was nie, kan dié derde mag-aantygting verstewig.

Volgens dié vakbond, wat by Cosatu geaffilieer is, het Anglo American besluit om al die hostelbewoners volgens hul verskillende tale in hostelle in te deel. Diegene wat nie dié besluit wil gehoorsaam nie, beweer NUM, sal glo onmiddellik deur Anglo afgedank word. NUM sê ook die huisvesting van mynwerkers volgens hul etniese afkoms sal net verdere konflik en geweld veroorsaak.

Volgens NUM het Anglo American 'n ultimatum aan mynwerkers van die nommer twee skag gerig wat sê indien die werkers nie teen Donderdag (gister) hul werk hervat nie, kan hulle afgedank word. Ná samesprekings kom NUM-vertegenwoordigers met die polisie ooreen om ontwapen te word onder toesig van NUM-lede.

NUM-woordvoerders en die president van Cosatu, Jay Naidoo, kritiseer FW de Klerk se opmerkings oor die redes vir die bloedvergieting en sê De Klerk se opmerkings is teenstrydig met die gees van die Vredesverdrag. De Klerk het dié week in Israel gesê die geweld is 'n gevolg van die landwyse VAT-staking wat deur Cosatu uitgeroep is. De Klerk het gesê stakende Xhosas en nie-stakende Sotho's het die geweld begin.

DIE POLISIE SÊ

Die polisie sê die eerste aanvalle het heel waarskynlik plaasgevind toe vyftien werkers verlede Sondag vermoor is in gevegte tussen stakers en nie-stakers oor die VAT-wegblyksie. Volgens die polisie is daar geen aanduidings dat die aanvalle van buite die myne geloods is nie, maar dat dit 'n "goed beplande, fyn gerigte wraak-aanval was".

Eers meen die polisie dat poli-

tekie verskille die geweld kon veroorsaak het, maar later sê hulle dit lyk nie asof enige politieke of ideologiese verskille aanleiding tot die gevegte gegee het nie.

Luit-kol Johann Fouche, woordvoerder van die polisie, sê dit lyk asof die gevegte tussen Sotho en Xhosa-sprekendes uitgebreek het.

Die polisie ondersoek aantygings dat van die mense wat in gevegte dood is, nie werknemers by die myn was nie.

ANGLO AMERICAN-KORPORASIE SÊ

'n Woordvoerder van Anglo American sê gevegte het uitgebreek tussen Sotho-sprekende en Xhosa-sprekende mynwerkers. Volgens Anglo het die gevegte uitgebreek toe ondersteuners van die VAT-staking 'n groep mynwerkers aangeval het wat wou gaan werk tydens die tweedaagse landwyse wegblyksie.

'n Kommissie van ondersoek word ook deur Anglo aangestel om die moorde te ondersoek. Die Staande Kommissie van Ondersoek na Geweld en Intimidasië, wat onder die Vredesverdrag van 14 September aangewys is, sal ook die voorval ondersoek.

Myn-owerhede stuur tussen 4 000 en 5 000 mynwerkers na hul verskillende tuislande om "af te koel" en sê die werkers sal eersdaags teruggeroep word sodra die situasie kalmeer het. Die eerste werkers het reeds teruggekeer na die myn.

Volgens 'n woordvoerder van Anglo American sal die werkers nie betaal word vir die dae wat hulle by die huis is nie. Die woordvoerder sê ook dat diegene wat uitgeken kan word as deelnemers aan die geweld, dissiplinêr vervolgt gaan word. 'n Anglo-woordvoerder, James Duncan, sê al die werkers sal hopelik Donderdagaand (gisteraand) terugkeer werk toe.

Bestem vir Grootshheid

Jare lank het L'Ormarins navorsing gedoen na die beste plantmateriaal om superieure Chardonnay-wyn hier in Suid-Afrika te maak. Minstens 17 verskillende klone uit Frankryk is gekweek en getoets. Die resultaat - uit 'n ryklik geskakeerde versnit van die beste, kry u

L'ORMARINS Superieure Chardonnay

Hierdie Chardonnay is gebore uit die toegewyde strewe na die beste wat sedert sy vrystelling wêreldwye lof ingeoos het.

- Oesjaar 1987 • **Klassifikasie: Superieur**
- Oesjaar 1988 • **Gekies vir SAL Blou Diamantklas**
- Oesjaar 1989 • **Goue medalje - "International Wine & Spirit Competition", Londen**
- **"Grand Gold" medalje - Monde Selection, Brussel**

Gevestig 1694 deur die Franse Hugenoot Jean Roi

Besook L'Ormarins en kom proe sy wyn.
Vir navrae, skakel (02211) 4-1026.

Leier van Cosatu ontmasker as POLISIE-AGENT

Een van die mees senior en gerespekteerde vakbondleiers in Suid-Afrika is vandeeweek as 'n vermeende polisie-agent ontmasker en afgedank. Die beweerde polisie-werwing van **Max Xulu**, president van Numsa, moet as die mees suksesvolle polisie-infiltrasie in die geskiedenis van die vakbondwese beskou word. **JACQUES PAUW** doen verslag

Max Xulu ... ontmasker as 'n polisie-agent.

DIE SA Polisie se mees suksesvolle penering van die vakbondwese ooit het vandeeweek waarskynlik tot 'n einde gekom toe die president van die grootste vakbond binne Cosatu glo as 'n polisie-agent ontmasker en in die pad gestee is.

Maxwell Sibuso Xulu, 43, president van die National Union of Metalworkers of South Africa (Numsa), was volgens intelligensieverslae van die ANC en Cosatu die laaste sewe jaar 'n agent van seksie A2 van die veiligheidspolisie. Sy hanteerder was ene adjutant-offisier Brown. Numsa beskik glo oor bewyse dat Xulu vir Brown minstens 34 keer ontmoet het.

Xulu, 'n vloerbestuurder (shop steward) by 'n fabriek in Durban, het vandeeweek in 'n onderhoud met VWB bevestig dat die sentrale komitee van Numsa hom vandeeweek met getuienis gekonfronteer het oor sy beweerde betrokkenheid by die SA Polisie. Hy ontken dat hy ooit 'n polisie-spioen was.

Xulu sê hy het nie die kans gehad om Numsa se getuienis, wat uit dokumente en 'n bandopname bestaan, te bestudeer nie. Hy dring daarop aan dat 'n tribunaal van Numsa hom moet verhoor sodat hy 'n kans kan kry om sy kant van die saak te stel.

Xulu sê Numsa se suspisie berus op 'n misverstand. Hy sê hy het in die laaste jare voorligtingsessies en ontmoetings met 'n verskeidenheid van mense en belangstellendes gehad. Die idee kon ontstaan het dat hy bande met verdagte mense het, sê Xulu.

Xulu is in 1985 met die stigting van Cosatu as dié vakbondbeweging se eerste nasionale tesourier verkies en het dié amp vier jaar lank beklee voordat hy in 1990 tot president van Numsa verkies is. Numsa verteenwoordig 270 000 lede en is die grootste vakbond binne Cosatu, wat meer as een miljoen werkers in Suid-Afrika verteenwoordig.

Xulu se posisies binne Numsa en Cosatu het hom toegang verleen tot die vakbondwese se mees sensitiewe inligting en tot die hoogste besluitneming. Vakbond-ampnare probeer nou nog vasstel presies wat se skade Xulu kon aangerig het.

Die laaste jare bestaan daar 'n vermoede binne Cosatu dat daar 'n top-ampenaar is wat as polisie-agent optree en sensitiewe inligting aan die veiligheidsmagte uitblaker. Verskeie ampnare binne Cosatu is al van spioenasie verdink, maar vandeeweek is Xulu deur vakbondampnare gekonfronteer en Maandag deur Numsa se sentrale komitee afgedank.

Intussen blyk dit dat Numsa die voorval - wat in sekere kringe as 'n skandaal en 'n verleentheid beskou word - probeer dig hou. Die sekretaris-generaal van Numsa, Moses Mayekiso, het Xulu se ontmaskering vandeeweek as 'n "interne politieke aangeleentheid" beskryf en wou nie verder kommentaar lewer nie.

Teen gistermiddag het Numsa egter in 'n verklaring bevestig dat daar "oorweldigende getuienis" teen Xulu bestaan dat hy 'n polisie-agent is. Numsa sê dat hy gekors is.

Die hoof van die polisie se afdeling misdaadvoorkoming en inligting en gewese hoof van die veiligheidspolisie, luitgenl Basie Smit, het vandeeweek gesê dat die polisie nie kommentaar lewer op die identiteite of werksaamhede van polisie-agente nie.

Kort voordat Xulu afgedank is, is hy benoem as 'n afgevaardigde van Cosatu in die Natalse strukture van die Nasionale Vredesverdrag. Volgens VWB se inligting was dit juis dié benoeming wat Numsa aangespoor het om so gou moontlik van Xulu ontslae te raak.

Xulu het die afgelope dekade 'n belangrike rol in die metaal-vakbondwese in Suid-Afrika gespeel. Hy is in 1978 tot die uitvoerende bestuur van die Metal and Allied Workers Union (Mawu) verkies en is drie jaar later as die Natalse voorsitter van dié vakbond verkies. Hy is in 1984 as die president van Mawu verkies - dieselfde jaar waarin hy glo as polisie-agent gewerf is. Hy is kort daarna as Cosatu se eerste nasionale tesourier verkies.

Hoewel hy dié amp vier jaar lank beklee het, word hy deur van sy kollegas onthou as iemand wat 'n lae politieke profiel gehandhaaf het. Hy het byvoorbeeld selde betrokke geraak by die vurige politieke debatte binne Cosatu.

In Jeremy Baskin se boek *Striking Back, A History of Cosatu* word Xulu as volg beskryf: "Xulu was not active in party politics. As a child he remembers Chief Luthuli holding an ANC meeting in his township, where his aunt was secretary of the local branch. In the early 1970s he was sympathetic to Inkatha's revival, but he never became active."

"Xulu's political thinking developed largely through the union movement. He believes 'in socialism and the emancipation of the working people. Some people call me a workerist. I believe that if we change the colour of the government but keep the same policies then there will be no difference for ordinary people'."

Agtër die skermis het Xulu egter 'n meer prominente rol gespeel. In 1987 het hy byvoorbeeld 'n deurslaggewende rol gespeel in die ontmoeting tussen 'n afvaardiging van die SA Kommunisteparty en die ANC en Numsa in Londen. Xulu het tydens dié ontmoeting gehelp om spanning tussen die ANC en Numsa uit die weg te ruim.

Xulu het ook 'n belangrike rol gespeel in ontmoetings tussen Cosatu en die ANC voordat dié beweging gewettig is. Hy is ingesluit in 'n gesamentlike afvaardiging van Cosatu en die UDF wat in Natal samesprekings met Inkatha gevoer het.

Bronne in Cosatu sê daar het twee jaar gelede reeds 'n vermoede ontstaan dat Xulu 'n polisie-agent kan wees en Numsa is daarvan in kennis gestel. Dié suspisie kon egter nie bevestig word nie, maar het onder meer daartoe gelei dat hy nie vir 'n derde termyn as tesourier van Cosatu verkies is nie. Weens die gebrek aan bewyse in daardie stadium is hy wel tot president van Numsa verkies.

Hoë polisiemanne verskil oor polisie se vermoëns

Meningsverskil bestaan tussen die Kommissaris van Polisie en sy mees senior generaal oor die omvang van misdaad en die polisie se vermoë om dit op te los. **JACQUES PAUW** doen verslag.

KAN die SAP nog enigsins misdaad hanteer? Ja, sê die Kommissaris van Polisie vandeeweek, misdaad styg in 'n laer tempo en meer misdadigers word aangekeer.

Een van sy senior adjunk-kommissarisse verskil egter skerp van hom: misdaad neem dramaties toe en kan nou as endemies beskou word. Die persentasie onopgeloste sake neem al hoe meer toe.

Die Kommissaris van die SAP, Johan van der Merwe, sê vandeeweek op 'n perskonferensie: "Ofskoon ernstige misdaad die afgelope jaar gestyg het, het dit in 'n laer tempo as die vorige jaar gestyg. Hierdie verbetering in die misdaadsituasie is die gevolg van die herstrukturering van die SAP en harde werk wat veral daartoe bygedra het dat 'n groter aantal misdadigers aangekeer en meer sake opgelos is."

Van der Merwe sê dis 'n valse aantyging teen die polisie dat misdaad en veral politieke moorde só toegeneem het dat die polisie dit nie meer kan beheer nie. Die Kommissaris het ook klem gelê op die sukses van "sigbare polisie-optrede" in die bekampings van misdaad.

VWB het verlede week in besit gekom van 'n brief van lt-genl Mulder van Eyk (Suid-Afrika se tweede mees senior polisieman), gedateer 8 Oktober 1991, waarin hy op die oog af skerp van Van der Merwe verskil oor die misdaadsituasie. Dit lyk asof die Kommissaris 'n meer rooskleurige prentjie van misdaadbekampings geskets het as wat werklik die geval is.

Van Eyk sê in sy brief, gerig aan alle afdelingshoofde: "Misdadpleging in Suid-Afrika het die afgelope twee jaar dramaties toegeneem. Hierdie toename het dermate geëskaleer dat dit as endemies getipeer kan word. In 'n poging om hierdie misdaadpleging die hoof te bied, is fondse deur die Kabinet bewillig vir die uitbreiding van die getalserterkte van die Mag."

Van Eyk meld dat 34 441 polisiemanne tussen Januarie 1990 en Augustus vanjaar aangestel is en voeg by: "Hierdie aansienlike uitbreiding in mannekrag het klaarblyklik geen waarneembare uitwerking op die pleging van ernstige misdaad gehad nie."

In 'n aanhangsel tot sy brief, waarin misdaadstatistiek verskaf word, sê Van Eyk: "Oplossingsyfers vertoon gereeld afnames."

Van Eyk voeg in sy brief verder by dat die uitbreiding van die polisiemag 'n oorbemanning van administratiewe kantore teweegbring het. "Dit kom daarop neer dat daar in die praktyk 'n vermeerdering van administratiewe personeel plaasgevind het, maar dat sigbare polisie-optrede nie tot sy reg kom nie."

Van der Merwe het op sy perskonferensie gesê daar was van Januarie tot Augustus vanjaar 7,74 persent meer inhegtenisnemings as in die ooreenstemmende tydperk verlede jaar. Volgens die Kommissaris is tussen Januarie en Augustus 1991 altesame 32 283 meer sake opgelos as in die ooreenstemmende tyd 'n jaar tevore.

Van Eyk wys daarop dat daar tussen Januarie en Junie vanjaar 'n toename van 11,11 persent in misdaadvoorvalle was teenoor Januarie en Junie verlede jaar.

Van der Merwe erken dat misdaad toegeneem het, maar sê die styging is kleiner as die styging verlede jaar. Die styging in die aantal gewapende rooftogte, huisbrake en veediefstalle was minder as die styging verlede jaar. In 1990 het die aantal moorde met 28,57 persent toegeneem. Vanjaar het die aantal moorde teenoor verlede jaar met net 2,55 persent gestyg.

Van der Merwe het verder bekend gemaak dat die polisie 'n deurbraak gemaak het in die moord op die Kaapse ANC-leier en gewese streeksdirekteur van Idasa, Pro Jack. Die polisie het op 'n vuurwapen in Kaapstad beslag gelê wat verbind word met die moord op Jack. Dié vuurwapen word ook verbind met die moord op 'n polisieman en verskeie aanvalle op die polisie.

Vrye Weekblad

'n Boek vir Kersfees

Vrye Weekblad se gemiddelde leser is 'n spesiale persoon: volgens 'n opname van ons lesers het hy/sy waarskynlik minstens een universiteitsgraad en verdien hy/sy meer as R4 500 per maand. Dus 'n innoverende, denkende, self-motiverende persoon.

Dit beteken hy/sy is waarskynlik ook 'n leser en koper van goeie boeke. Die gewildheid van ons boekeblaaie en boekebylae staaf dié vermoede.

Daarom het *Vrye Weekblad* besluit om 'n spesiale bylae oor die beste boeke wat in Suid-Afrika beskikbaar is, in die uitgawe van 6 Desember te publiseer as 'n gids vir lesers wat boeke vir Kersgeskenke wil koop. Ons beplan om 'n kort beskrywing van elke boek en, waar moontlik, ook 'n reproduksie van die omslag, te publiseer.

(Synde 'n tweetalige nuustydskrif, sal die bylae ook tweetalig wees.)

Die bylae sal selfs van groter waarde wees vir lesers as die uitgewers en boekhandelaars húl voorstelle vir boeke as Kersgeskenke ook in die bylae adverteer.

Hier is dus 'n baie spesiale aanbod: R1 800 vir 'n volblad-advertensie en R800 vir 'n halwe blad. (Die gewone prys is R2 700 en R1 400.)

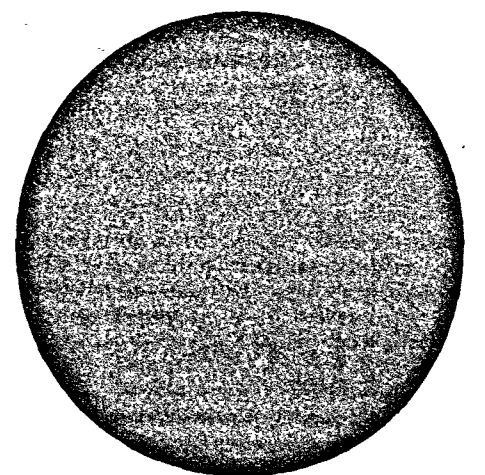
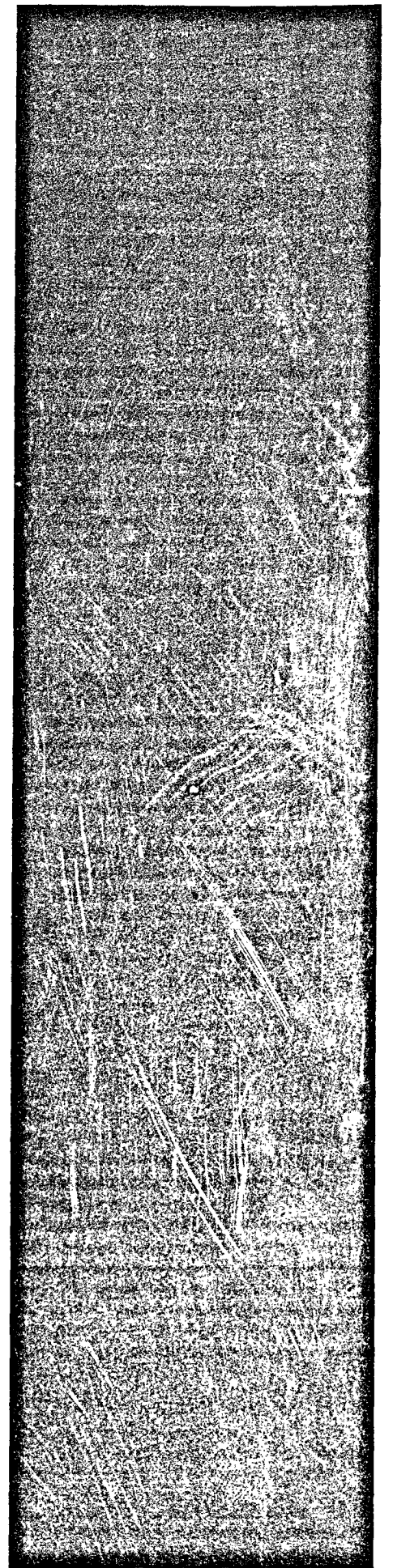
Ons het ook spesiale "kennisgewingbord"-bladsye waar kleiner sake en individuele boeke geadverteer kan word. Die grootte van elke blok is 80mm diep by 55mm, daar is sestien blokke per bladsy en elke blok kos R180.

Die finale spertyd vir besprekings is 26 November, en die spertyd vir materiaal is 2 Desember.

Ons gaan ons bylae as DIE lys van Boeke vir Kersfees adverteer, so maak seker julle is 'n deel daarvan!

Skakel my vandag nog in Johannesburg by tel'836 2151 of fax 838 5901, dan gesels ons oor groottes en posisies en wat jy ook al wil weet of voorstel.

Elize Viljoen

Wat lê agter die nuwe

KRAGDADIGE BOEREPOLITIEK?

Daar is skielik 'n nuwe NP-kragdadigheid in die lug. Die liewe, besadigde, diplomatieuse FW de Klerk begin skielik ook dikvinger swaai en kwalik-verskuilde dreigemente aan opponente rig. Kabinetsministers gebruik oorlogstaal teenoor die ANC. Die Afrikaanse koerante se histerie slaan weer plek-plek uit, amper soos in verkiesingstyd. Dit klink weer soos goeie Boerepolitiek uit die ou dae. Wat het tot dié nuwe aanslag aanleiding gegee? Was die meeste van ons toe verkeerd oor FW se opregtheid met die 'Nuwe Suid-Afrika'? Begin die NP kleinkoppie trek oor die demokrasie? **MAX DU PREEZ** probeer antwoorde gee

DIE tekens was eintlik al lankal daar vir dié wat dit wou raaksien. Maar dit het eintlik maar die laaste week of drie só flagrant geraak dat 'n mens dit nie kon mis nie. En dit het gekulmineer in De Klerk se aggressiewe aanval op die ANC tydens die Transvaalse NP-kongres verlede week. Die ANC is "nie meer te vertrou nie" en is "in die kloue van radikale en kommunistiese organisasies".

De Klerk en Hemus Kriel van Wet en Orde het albei met spiere wat op hul kakebene bult, gesê die "regering sal nie terugkram vir sterker maatreëls nie", wat almal laat dink het - en seker so bedoel was - dat daar weer 'n inperking van vryhede soos 'n noodtoestand kan kom. Ou styl.

Daarna het Barend du Plessis en elke minister wat sy mond oopgemaak het, skerp aanvalle op Jay Naidoo en Cosatu gedoen.

Toe gryp De Klerk, Louis Pienaar en ander kollegas skielik die sportvlag en embleem aan en sweep die wit en Afrikaanse emosies daarvoor op soos PW Botha dit nooit gedoen het nie.

Die NP se koerante kry die teken en hardloop met dié histerie totdat dit aan flagrante rassisme grens: Sam Ramsamy (en Naidoo) is dan net Indiërs, wie gee hulle die reg om enige invloed te hê en namens enigiemand te praat? ("Wie is jy, mnr Sam Ramsamy? Wat SA se landsvlag vir 'n 'stuk Josefskleed-lap' verruil en die Volkslied misken?" vra Rapport op sy voorblad. En in 'n hoofartikel: "Die Vlag kan vuur word.")

'n Minister verklaar aan die Sondagkoerante: "Ons is nou gatvol vir die ANC. Nou gaan ons die skroewe aandraai."

En laat dié week kom Gerrit Viljoen met nog 'n striemende aanval op Nelson Mandela oor dié gesê het die Veelparty-konferensie begin op 29 November, en nie gewag het dat daar 'n gesamentlike aankondiging kom nie. En dit terwyl die sekretaris-generaal van sy eie party, Stoffel van der Merwe, die datum al 'n week tevore in onderhoude aan verslaggewers gegee het.

Die Sunday Times skryf Sondag in 'n raak hoofartikel: "The NP, taunted beyond endurance, has reverted in recent days to the style of bluster and threat that made men like John Vorster and PW Botha objects of derision abroad and loathing at home."

Om te verstaan wat nou aan die gang is, dink ek moet 'n mens onmiddellik een ding besef wat mense soms in hul blinde verering vir De Klerk miskyk: Hy het nooit 'n ervaring op die pad na Damaskus gehad voordat hy op 2 Februarie verlede jaar sy dramatiese veranderinge aangekondig het nie. Dit was bloot goeie strategie - "enlightened self-interest" sou 'n mens dit

op Engels kon noem. Hy het nie oomag in 'n nie-rassige demokraat verander nie.

Dit is hoekom De Klerk nog nooit bereid was om te verklaar dat hy jammer is oor apartheid en aan slagoffers daarvan apologie aan te bied nie. En toe dit in 'n onderhoud in 'n Japanse koerant lyk of hy dit wou doen, toe reik sy kantoor gou 'n verklaring het om te sê dit was g'n apologie nie.

As 'n mens nie faktore soos De Klerk se persoonlike politieke sienings in ag neem nie, kan 'n mens nie sy en sy party se gedrag verstaan nie.

PW Botha het ook sy termyn met 'n groot gees van hervorming afgeskop en gou die ergste van die apartheidswette, die paswette, geskrap. En dit was hy wat eerste die moontlike vrylating van Mandela en die wettiging van die ANC genoem het. Maar Botha het die res van sy termyn daaraan bestee om die sneeubal van hervorming wat hy aan die rol gesit het, te probeer stop. Dit is die verskil tussen hom en De Klerk: De Klerk het geweet hy kan die sneeubal wat hy aan die rol gesit het, nie gekeer kry nie. Sy strategie is om die sneeubal te stuur in die rigting wat hy dit wil hê.

Natuurlik het hy in die proses sedert Februarie verlede jaar heelwat geleer en aangepas en verander. Sy noue kontak met mense soos Mandela en Thabo Mbeki, én sy nuutgevonde populariteit en noue bande met Westerse en Afrika-leiers, het sonder twyfel heelwat aan sy styl en siening geskaaf.

Maar ek kan nie help nie om steeds die indruk te hê dat hy en die manne rondom hom nog altyd geglo het hulle gaan bepaal hoe dinge ontwikkel; hulle sal die pas van verandering dikteer; hulle sal mag en inisiatief net prysgee soos en wanneer dit hulle pas.

In die begin was dit maklik. In die euforie van die nuut-ontdekte affiniteit tussen Afrikaner en Afrikaan tydens die eerste ontmoetings tussen die ANC en die NP en die goodwill wat uit die buitewêreld aangespoel gekom het, kon dinge toegelaat word om net te gebeur. Die NP-strategie het uitstekend gewerk: beset die morele hoë grond, buig agteroor om boelangs gaaf te wees met die ANC, maar weet intussen dat die ANC hopeloos oneffektief en ongeorganiseer en selfs verdeel is ná al die jare in ballingskap en ondergronds wees. 'n Mens kan bekostig om vriendelik te wees met 'n swak vyand, veral as jy nog daarvoor aangeprys word en sanksies en boikotte begin tuimel.

Daar is 'n ander aanwyser wat ons nie uit die oog moet verloor nie. De Klerk was van die eerste dag af geweldig traag om sy veiligheidsmagte en veral die klandestiene operateurs in die bek te ruk. Tot betreklik onlangs het hy ook goed gesorg dat hy anderkant toe kyk met die geweld wat die

townships bleek gebloei het. Aan diplomate is gefluister dat hy nie die delikate balans met die veiligheidsmagte wou versteur nie, maar ek koop dit lankal nie meer as die enigste verklaring nie.

Dit klink rof, maar ek glo vas die regering en sy veiligheidsadviseurs het die geweld beskou as iets wat op die lang duur in hulle guns was, in die sin dat dit die swart gemeenskappe en die ANC ondermyn en destabiliseer en die druk uit die buiteland vir vinniger verandering laat verminder het.

Die De Klerk-regering het eers begin strem dikmaak met geweld toe dit heeltemal hand-uit ruk en die vertroue in die ekonomie ernstig begin ondermyn.

As ek nou terugkyk, dan lyk dit vir my of daar drie stadiums in die De Klerk-strategie jeens die ANC kon wees: die eerste was om die ANC te ko-opteer in die planne vir 'n geleidelike oorgang weg van apartheid. Dit het amper gewerk.

Dié strategie het plek gemaak vir 'n nuwe optimisme dat die NP inderdaad die ANC sou kon verslaan by die stembus - die ou storie dat as Swapo met sy sterk stambasis so swak gevaar het, die ANC waarskynlik ook sou; en dat die NP kon staatmaak op die steun van die meeste bruin en Indiër-kiesers plus Inkatha plus sommige tuislandpartye plus konserwatiewe township-inwoners.

Maar die ANC se hoogs suksesvolle eerste nasionale kongres in Julie het dinge anders laat begin lyk. En toe kom die ewe suksesvolle loodsing van die Patriotic Front saam met die PAC en 'n horde ander groepies.

Die wegbly-aksie van voorverlede week met driekwart van die swart werkers wat tuisgebly het; die byna algehele gebrek aan intimidasie; en die klaarblyklike nuwe dissipline wat gesorg het dat daar, buiten die President Steyn-myn, byna geen geweld was nie en dat die kinders bly eksamen skryf het, het die regering sy melk laat wegstrik.

Nou begin 'n strategie wat altyd maar onderlangs saam met die ander ingespan is, voorrang kry: verlam, ondermyn en verdeel die ANC.

Daar is 'n paar ander faktore wat ook hier in berekening gebring moet word. Een is sonder enige twyfel die vlaag ongekende misdaad wat soos 'n veldbrand deur veral die stede begin woed het, en die uitwerking wat dit op die wit publiek het.

Die ander faktor is dat dit nie so goed gaan met die ou plannetjies van 'n Christelik Demokratiese Alliansie (DTA-opsie) nie. Inkatha, 'n sleutel-bondgenoot in die alliansie, se steun was duidelik al die tyd hopeloos oorskakel en staan waarskynlik onder 5 persent nasionaal gereken. Boonop het die pennie nou uiteindelik ook by die

NP-leiers gedrop: Mangosuthu Buthelezi is 'n gevaarlike, onvoorspelbare en onstabiele bondgenoot.

Voeg daarby dat Oupa Gqozo van Ciskei toe nie die groot leier van aansien is wat die NP gehoop het nie; dat Transkei min of meer bankvas agter die ANC staan; en dat die hoop dat heelparty ander tuisland-inwoners die PF ten gunste van die NP-alliansie gaan verwerp, in die sand weggesypel het.

Gooi nog 'n faktor in die pot: die NP-regering het nou byna al die belonings gekry wat daar te krye was met die hervormings: sanksies en boikotte het gewaai; oorvlugregte is toegestaan; FW en Pik Botha is welkom in die hoofstede van Afrika, Europa, Noord-Amerika, Australië en die Sowjet-Unie.

Kortom: die glans van die Nuwe Suid-Afrika is aan die verdof. Die tyd het aangebreek dat 'n oordrag van die politieke mag van die wit minderheid na die totale bevolking moet begin plaasvind; en dat die reusagtige gaping tussen die wit haves en die swart have-nots daadwerklik vernou moet word.

Die Nuwe Suid-Afrika moet nou daadwerklik gestalte kry - wat ook beteken ons kan nie nog drie jaar wag vir 'n ander vlag as die apartheidstaat se Oranje, Blanje Blou en Die Sterm nie.

Dis net hier waar die De Klerk-regering se geesdrif yl raak.

Want hulle was nie emosioneel of andersins voorbereid om die volle konsekwensies van die Nuwe Suid-Afrika wat hulle self geskep het, te aanvaar nie.

Weens hulle arrogansie en onkunde gebore uit geslagte van Afrikaner-oorheersing en apartheid, het hulle eintlik maar gedink hulle sal nie soveel moet prysgee wanneer 'n demokrasie ingestel word nie. En die oomblik van waarheid het aangebreek.

Ek deel nie kollega Hennie Serfontein se optimisme op die volgende bladsy dat die onderhandelinge seëp glad gaan verloop en 'n skikking amper net 'n formaliteit is nie.

Maar ek dink ook nie selfs ná alles wat ek hierbo gesê het, dat De Klerk en sy regering gaan probeer wegkom van onderhandeling vir 'n veelparty-demokrasie in een Suid-Afrika nie.

Ek dink net die De Klerk-regering gaan nog baie truiks en vinnige voetwerk uithaal en die ANC hel gee in die jaar of wat wat voorlé.

Hulle sal aan die nek gevat moet word (n ingedwing moet word om 'n fundamenteel veranderde gemeenskap in 'n volwaardige demokrasie te aanvaar waarin hulle nie meer mag sal hê as wat hul ondersteuning werd is nie.

a solid base of

UNDERSTANDING

Substantial political understanding and a growing consensus between the ANC, the NP government and other important political parties have emerged during the past few weeks after lengthy and intense private discussions, writes an optimistic **HENNIE SERFONTEIN**

Oscar Dhlomo

Frederik van Zyl Slabbert

THE new consensus involves much more than a basic agreement on where, when and how the All Party Conference (APC) is to be held. The basis for a subsequent consensus and possible compromise on delicate issues still to be formally discussed by the working committees of the APC - also known as the Multi-Party Conference - have also already been laid down in these ongoing talks.

A key ANC person involved in the negotiations stated categorically to VWB: "There is every reason to be cautiously optimistic. Once all the parties sit down at the table of the APC in two or three weeks' time, we would be 50 percent on our way towards a new constitution and a political settlement.

"In fact, the past 18 months of talks about

talks, removing obstacles to talks and finalizing the arrangements for the APC, will be the most difficult part of the negotiating process. Thereafter it should be relatively easier, although continuous hiccups can be expected as the road is bound to be bumpy. But with our present preliminary informal discussions, we are ensuring that all future problems can be overcome."

Looking at the agreement involving the APC and other related issues, it is clear that one can describe it as a "breakthrough" in the negotiating process. What makes it so remarkable, is that all this has happened quietly, unobtrusively at a time when the ANC and the government have been involved in a series of bitter public confrontations involving issues such as the VAT stayaway, sport squabbles and the blistering attack on the ANC by State President FW de Klerk.

Similarly, the unexpected sharp attack Wednesday this week by Gerrit Viljoen on Nelson Mandela because the latter had said the ANC wanted the APC to begin on November 29, should not create false confusion about a possible breakdown in the talks. Because all the smoke, thunder and dust kicked up by the new aggressive NP strategy in much of its public handling of the ANC, cannot undo the remarkable progress behind the scenes.

Viljoen's outrage is difficult to understand. In an interview with VWB last week Stoffel van der Merwe, the secretary general of the NP, had already stated publicly that the APC could take place on November 29 and 30 - unless it had to be postponed for ten days "because of logistical reasons".

Having spoken extensively the past ten days to several ANC and Government personalities deeply involved in the process, one is struck by two important features.

There is agreement that speed is of the essence, and that the APC should complete its job within less than three months. That will open the way for the establishment of an interim government or a transitional authority and a kind of constitutional assembly by April next year.

There is agreement that the APC should have only one, or a maximum of two follow-up meetings before its main work is completed. The target date is the end of February.

Simultaneously, it seems that there is a special awareness amongst the ANC and NP negotiators to cater for the sensitivities of the other parties in the process as they go out of their way to accommodate them.

A look at the agreements, consensus and understandings already reached even before the commencement of the APC, shows what progress has been made, and how the differences on tricky issues have narrowed where finality has not yet been reached.

As predicted in VWB last week, Chief Justice John Corbett and NG Kerk leader Johan Heyns will be two of a panel of three co-convenors and co-chairpersons. The third will be Stanley Magoba, the bishop who is head of the Methodist Church and also the vice chairperson of the National Peace Commission (NPC).

They will be asked by a steering committee of between five to seven members - representing the ANC, NP and other main parties - to fulfill certain specific functions for a limited period: To invite political parties, to convene the APC, to open the conference and to preside during the initial discussions.

One of the APC's first tasks will be to elect a panel of chairpersons from its own ranks to run the proceedings. Once this stage is reached, the three-person panel of

convenors consisting of the Chief Justice and two church leaders, will totally withdraw from the whole negotiating process.

It seems that an understanding on the issue of chairperson has been reached. First the APC will elect from its own ranks a panel of three to five chairpersons, who could rotate, either individually, or in pairs as has happened in the recent peace negotiation.

But in addition there should be two or three people from outside the APC who should either be included on the panel of chairpersons, or who could at times be called in to act independently, when so requested.

These "outsiders" should be highly respected individuals who have special knowledge and experience of the political situation, issues and personalities. Frederik van Zyl Slabbert and Oscar Dhlomo seem to be the overwhelming favourites for this position.

This double system means that the ANC and NP has finally reached a compromise on the chairperson controversy. Because until now the NP was strongly opposed to any "facilitators" or people from outside the APC from becoming involved.

Stoffel van der Merwe told VWB: "One must accept that it is impossible to have a chairperson who is neutral. Therefore the APC should choose a panel from inside its own ranks.

"If outsiders are to be involved, then again there must be a panel. Because we must accept that none of the prospective people mentioned are politically neutral."

The steering committee and the collective of chairpersons will work together very closely to oversee and coordinate the workings of the APC at working committee level after the first meeting. These must report back to the second APC meeting by the middle of February at the latest.

The steering committee and panel of chairpersons will also work closely with a permanent secretariat still to be appointed to run the routine affairs of the APC.

Van der Merwe said that the secretariat would be headed by an administrator, who will politically have a low profile.

According to senior sources in the Government, it seems as if the latter has abandoned the cherished dream of the Department of Constitutional Affairs, which wanted for a long time to provide the administrative services.

At this stage it seems as if not all political groups will necessarily be invited to the first APC meeting. There are still disagreements between the ANC and the NP about the presence and legitimacy of the Natal Indian Congress and Transvaal Indian Congress, certain small right-wing political groups and black political organisations such as John Gogoya's FIDA and the National Forum, which were in fact created with government funds.

(This analysis was written before the expected official announcement this weekend concerning the date, venue and other details.)

the historian as a SYMPATHETIC OUTSIDER

Historian **Thomas Pakenham**, author of *The Boer War*, is currently in South Africa to introduce his next book, *The Scramble For Africa*. Dr **ALBERT GRUNDLINGH**, historian at Unisa, spoke to him

You are from a British aristocratic family - the son of the Earl and Lady of Longford - yet you also have strong ties with the British Labour Party. That's perhaps not uncommon, but don't you find the fact that you cannot really claim any organic link with the working classes, which the Labour Party purports to represent, just somewhat problematic?

I was one of eight children and we are certainly not all socialists, but we represent a fairly good spectrum between the radical and the conservative end. If you take my mother. She came from a radical, non-conformist Birmingham family, the sort of family who made the British Industrial Revolution, proletariats in fact. Out of that great cousinhood came steelworkers, road-makers, boilermakers, which helped to build the Rand too, as a matter of interest. Then came Chamberlain, he was the radical mayor of Birmingham in the 1870s, and he was our great-great-uncle. I'm rather proud of Joe, but he rather let the family down by becoming a Tory...

My mother converted my father, who came from a Tory-minded gentry family, to socialism. But he converted her to Catholicism. When you say this is not typical of the British upper class, I don't think for a moment there is anything quite typical at all about them.

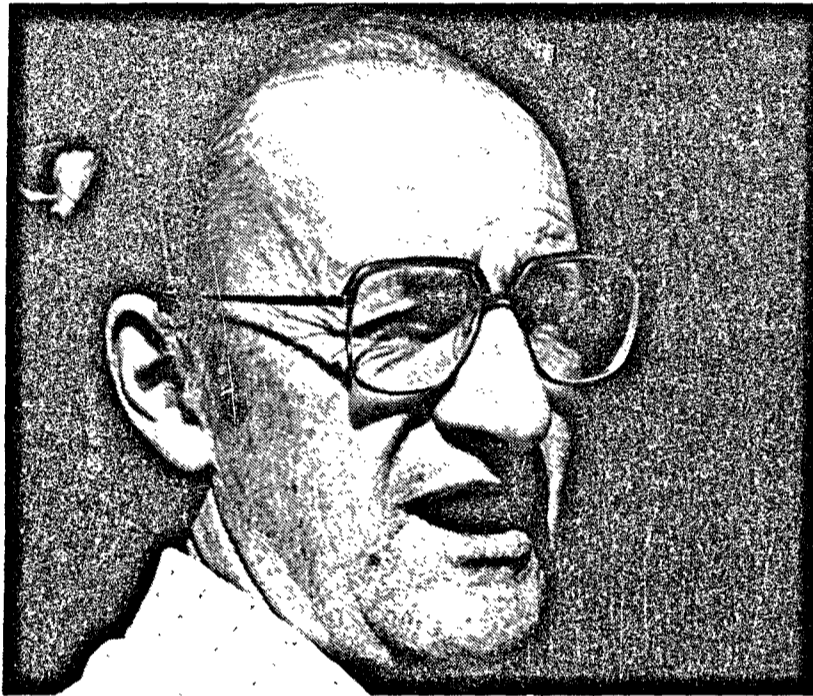
Is there any direct or indirect link between your political outlook and the topics you choose to write about?

I don't honestly think I would write the same kind of books if I was a no-nonsense right-wing Tory... I try to see myself - if it does not seem too fanciful - as mediating between what we call in Ireland, two traditions, which is an euphemism for two warring tribes, Catholics and Protestants, and I see the relevant historian as a mediator and a sympathetic outsider belonging to neither group. I think all good reporters would also be mediators.

My first book was about Ireland, then came the second Boer War, and this is my third. In a sense it is a trilogy. They are not only similar in form, but use the same technique, which I regard as a journalist technique.

I think one is talking about historical imagination, which brings me to my next question, namely was there a natural progression from the Boer War to the Scramble for Africa?

In the Irish book, which is about a colonial crisis at the end of the eighteenth century, an Irish nationalist attempt to separate Ireland from England using French help in a revolutionary war. It is a horrible story in many ways. I see that as the first of a series. And I would not have written *Scramble* without have written the *Boer War*, because my interest broadened when I was

Thomas Pakenham (Pic: Abdul Shariff)

writing *Boer War*. I was constantly referring, say, to Majuba in the narrative of *Boer War* and I had very little detailed knowledge about this, so it was great fun opening it up.

Your books are known for their fluent style; they often make for compelling reading. At the same time I would like to know if there is not a danger, though, that the writing can perhaps become driven by the logic of the narrative form and not necessarily by the historical dynamics one is confronted with? "*Boer War*" is good reading, but not necessarily good history.

Obviously I'm embarrassed to really defend myself. I've had many extremely, perhaps too flattering reviews. Prof Roland Oliver, who is really the emeritus professor of the School of Oriental African Studies, said the book was a great read and a contribution to history, and that most of my judgements would be shared by most specialists on the subject. To me that was terrific.

He also said I should have cut the last hundred pages, to end it after the Boer War. But to me the whole point of the book is in the last hundred pages, because there we see what happened to the Africans. I wanted to have the reader see what actually happened and the immediate aftermath of the scramble. In many cases the pretensions of the Europeans in bringing benefits of all kinds to Africa as they described them, namely the so-called three "C's: Christianity, civilisation and commerce," were the most appalling humbug. Sickening humbug. And you would not

have seen that if I had ended in 1902. If I cut down to the Boer War, we would not have seen what happened in action on the ground in Leopold's Congo, the French Congo. Up to then we had seen conquistadors struggling among themselves in the bush and back in Europe, carving up chunks of Africa, not having the faintest idea what they were doing. The flesh and blood is missing and what has happened is illustrated by this photo in the book of Africans standing there next to the white man with the amputated hands of fellow Africans.

You just mentioned the three "C's", but you added a fourth, namely "conquest". If I may be so presumptuous, I would like to add a fifth one, namely "collaboration", which goes along with resistance. It was quite amazing that large parts of Africa were held by a minimum of men, and that would not have been possible without active collaboration by some Africans.

Exactly, these people with the amputated hands were collaborators. Yes, and it is a perjorative term. It used to mean the "baddies". In Ireland people would still explain what they're doing in terms of his grandfather who was in the British police, if these boys in the IRA shot a policeman in the back in 1919. It is a burning issue: who collaborated? Of course the tragedy is that collaborators are abandoned by both sides.

You describe vividly and in detail some of the follies of colonial rule, for example the arbitrary way in which colonial boundaries were drawn. Colonial legacy is an enduring

one, particularly if one looks at economic underdevelopment and exploitation. On the other hand Africans have largely failed to rise above the handicaps imposed on them by history. Were these handicaps so severe, or must one also bring other factors into play in trying to account for the current dismal state of the continent?

Neo-Colonialism must be one of the main factors in their failure. The economic interest of the colonial powers having abrogated political rule, was to play the role they had before the scramble, which was called informal empires then, the Neo-Colonialism afterwards, which is the same sort of thing. You had collaborators, or hereditary rulers of some kind or other. People who did not have or did not want democratic governments. They were unstable. The only possibility for economical interest was stability and the only way of getting it was in the old-fashioned right-wing regimes. Take Zaire, for instance. Why is it in such an appalling mess? Because it suited American-Belgian interests.

Another thing that worries me as a white historian writing on African matters is that one is inclined to impose some sense of Eurocentric views on it. Reading your concluding paragraphs, it implies some sense of progress, that the Africans would not like to go back to the 1880s because of the advantages of the steamship, the aeroplanes, etc. But the problem is one of imposing European formulated conceptions on African settings.

To me it is so clear-cut. If you look at old photographs, these bewildered Shona seeing the white soldiers marching in and they stand there. These naked men, materially very backward. Ninety years later you have independence day and there you have their great-grandsons in a sort of quantum leap - so great. The leap was so enormous in that period which means there was something good, a mixed blessing. It is a difficult balance sheet full of horrible blunders. If it was a company, my God, this company was badly run, but it was still working.

Afrikaners regard themselves as the first freedom fighters against colonial powers, but they have never made the linkage with other African freedom fighters. Hopefully your book will contribute to opening Africa for them.

I would like to see any kind of identity between other people who have fought the British empire. I fear they won't. There is a lot of mileage for Afrikaners in the shared colonial experience, the parallels. As well as simply ironies, like the British who put up such a bad show at the beginning of the Boer War and the fact that they were so ill-equipped to deal with it.

**Let all
know peace**

KERK VAN HAAT, of gesonde verstand?

*Die Kerk van die Skepper hang 'n leer aan wat hulle "kreatiwiteit" noem en wat volgens hulle gegrond is op die "wette van die natuur, lesse uit die geskiedenis, lewenservaring, logika en gesonde verstand". Dié Kerk is die afgelope week sterk in die nuus nadat twee van sy ondersteuners verlede week met 'n arsenaal wapens in die Noord-Kaap selfmoord gepleeg het. Dié Kerk word as fanatiek en gevaarlik beskou en grond glo sy filosofie op haat. 'n Woordvoerder van die Kerk van die Skepper, **Leon Joubert**, gesels met **JACQUES PAUW**. Hy wil nie sy foto gepubliseer hê nie*

Wat is die Kerk van die Skepper, en waarin glo julle?

Die woord kerk het in dié geval geen aanbiddingsbetekenis nie. Dit beteken samekoms. Wat die woord skepper betref: ons sien die enigste skepper op hierdie aarde as die blanke.

Wie is die modderasse?

Almal wat nie blank is nie. Daardie spesies wat hulself nie kan onderhou of voed nie, wat voortbestaan weens die subsidies van die wit ras. Die hele filosofie van die Kerk is die oorlewing, die uitbouing en die bevordering van die blanke ras. Ons glo die wit ras is die natuur se beste en mees gevorderde spesie. Die ergste lid van die ander spesies is die Jode, wat 'n parasitiese nasie is wat op ander teer.

Hoe aktief is die kerk in Suid-Afrika?

Ons hou gereelde vergaderings. Ek weet van drie plekke waar daar gemeentes gestig is. Ek het geen idee hoeveel lede daar tans is nie. Ons lede is meestal professionele mense.

Die oogmerk van die Kerk is die uiteindelijke uitdruwing van die Jode en die modderasse. Hoe beoog julle om Suid-Afrika wit te maak? Staak alle subsidies. Die modderasse het gewys dat hy onbevoeg is om homself te onderhou. Die feit dat hy in hierdie tempo voortteel, is as gevolg van die blanke se subsidies. As ons subsidies sou staak, sou hulle onbevoegdheid veroorsaak dat getalle daal.

Geen toekomstige regering gaan hulpverlening aan swartmense staak nie. Intendeel, dit gaan uitgebrei word. Is julle plan nie onrealisties nie? Wat gaan julle doen indien 'n swart regering aan bewind kom? Dis nie onrealisties nie. Ons moet hierdie ideologie versprei sodat blankes kan begin vasskop teen dit wat besig is om te gebeur. Indien 'n swart regering aan bewind kom, glo ons die getalle van die blanke gaan minder en minder word, soos in die res van Afrika. Sodra dit gebeur, gaan die infrastruktuur inmeekaartuimel. Wanneer dit gebeur, sal die nie-blanke getalle in elk geval verminder as gevolg van die onbevoegdheid om hulself te kan onderhou.

Wanneer raak geweld geregtig? Slegs indien daar met geweld teen ons

opgetree word. Jan Smith, die leier van dié kerk, het gesê geweld sal met geweld vergeld word.

Jan Smith sê ook die enigste verweer van 'n volk in so 'n wanhopige toestand soos waarin die blanke hom nou in Suid-Afrika bevind, is om hom te beroep op terrorisme en geweld. Korrek. Indien daar geen wet en orde meer bestaan nie, en wet en orde tuimel inmeekaar, soos wat tans besig is om te gebeur, sal ons ter wille van oorlewing geweld moet gebruik. Ons het egter geen program vir die gebruik van geweld nie. Ons het nie 'n weermag nie. As dit dan nou so is dat die blanke tegnologie só gevorderd het dat hy wapens kan gebruik, sal ons uit die aard van die saak daardie ontwikkelings gebruik.

Hoe sterk is julle bande met Neo-Nazi's en Nazisme? Ben Klassen beskou Hitler as die grootste witman ooit en julle skryf julle jaartalle as n.H. - "Na Hitler".

Nazi's is ook lede van ons kerk. Ben Klassen se uitspraak beteken nie dat hy Nazisme ondersteun nie. Dit beteken bloot dat hy 'n groot agting vir Hitler het; vir die manier waarop hy Duitsland ná die Eerste Wêreldoorlog opgebou het. Wat die skryf van jaartalle betref: ons glo nie iemand soos Christus het geleef nie en daarom kan ons nie die Christelike jaartal gebruik nie. Ons beskou Hitler as 'n voorbeeld van 'n groot man en gebruik sy naam as ons jaartal.

Wat van die ses miljoen Jode wat dood is. Keur julle dit goed?

Ons glo beslis nie dit het gebeur nie. Volgens ons bewyse was daar 13 miljoen Jode voor die oorlog en daar was 17 miljoen Jode ná die Tweede Wêreldoorlog. Ons weet daar is Jode dood, maar ons weet nie hoe of hoeveel nie. Daar is 50 miljoen mense dood in die Tweede Wêreldoorlog, van hulle was Jode. Ons praat van die ses miljoen-bedrogspul.

Haat julle Jode en swartmense?

Ons beskou haat as alles wat die teenoorgestelde is as die woord liefde. As ons sê ons is lief vir ons eie soort, dan beteken dit ons haat ander soorte.

Ek dink die ironie van julle geloof is dat julle presies dit voorstaan waarvan julle die Jode

beskuldig: dat hulle klaarblyklik meer omgee vir hulself as vir ander, hulle invloed dwarsoor die aardbol, dat hulle hulself as meerderwaardig beskou. Het julle nie 'n bewondering vir hulle nie?

Korrek. Dis moeilik om 'n bewondering te hê vir 'n kompeteerder. 'n Agting, beslis. Ons religie is nie gebaseer op dié van die Jode nie, maar het van dieselfde elemente.

Julle noem die Christendom "die een groot vloek" en beweer die Bybel is "obsene pornografie". Dawid is 'n "owerspellige en sedelose Jode" en Noag "'n misrabele Joodse sulplap". Hoekom so 'n sterk veroordeling van die Bybel, en het julle historiese feite vir julle bewerings?

Die hele filosofie van om jou naaste lief te hê en die ander wang te draai, glo ons, is baie swak advies vir enige ras wat wil oorleef. Ons glo nie in vreedsame naastenbestaan nie. Ons glo in die wette van die natuur wat vir ons wys dat dit enige spesie se natuurlike drang is om te oorleef en homself uit te bou. Ons het die Bybel deeglik bestudeer en tot die slotsom gekom dat dit 'n bedrogspul is. Dawid het 'n ander se vrou begeer en dié man selfs oorlog toe gestuur sodat hy owerspel met die vrou kon pleeg.

Glo julle dat daar net voorspoed en vrede in Suid-Afrika kan wees indien witmense die suidpunt van Afrika bewoon?

Dis die ideaal. Ons glo nie daar kan vrede wees indien 'n minderwaardige ras in die skadu van 'n meerderwaardige ras woon nie.

Julle glo dat alle voedselhulpverlening aan die Derde Wêreld gestaak moet word. Sal julle graag wil sien dat daardie honger mense doodgaan? Met ander woorde, elke lid van die "modderasse" wat doodgaan, is tot julle voordeel?

Korrek. Die rasse wat hulself nie kan onderhou nie, moet uitsterf en op die evolusionêre ashoop beland.

Wat gaan julle doen as julle in 'n toekomstige Suid-Afrika verbied sou word weens die feit dat julle rassisme beoefen of predik?

Ons beoefen 'n religie, 'n geloof, en huidiglik waarborg die meeste grondwette in die Westerse Wêreld vryheid van geloof. Ek is 'n woordvoerder, nie 'n beleidmaker nie, so ek kan nie sê wat sou gebeur as ons

Die embleem van die Kerk van die Skepper. Die W staan vir die wit ras, wat deur dié kerk as skepper aangehang word.

verbied word nie.

Maar jy het netnou gedreig dat Indien daar met geweld teen julle opgetree sou word, julle met geweld sal antwoord. Sou julle dus verbied word en van julle lede beland in die tronk, bestaan die moontlikheid van geweld wel?

Dis heeltemal korrek, die moontlikheid bestaan.

Wat glo die Kerk word van 'n mens as hy doodgaan? Glo julle in reïnkarnasie?

Nee, glad nie. Ons glo ook nie in 'n hiernamaals nie. 'n Mens gaan dood en hy is dood, soos 'n hond, behalwe, ons glo wel in 'n ewige voortbestaan. As 'n moeder of 'n vader 'n kind het, bestaan die kind uit 50 persent van elkeen se genetiese en as dié kind weer kinders het, is 25 persent van sy genetiese afkomstig van die grootouers. As die geslagslyn voortbestaan, is die voortbestaan nimmereindigend.

Wat is julle houding oor iemand soos Barend Strydom, byvoorbeeld, wat in 'n straat afgehardloop het en sewe mense doodgeskiet het? Keur julle dit goed?

Strydom sit nou lewenslank in die tronk. Hy kon veel meer vir ons werd gewees het indien hy nie in die tronk was nie. Indien hy egter geglo het dat sy voortbestaan as 'n lid van die wit ras bedreig word en hy daarom die daad gepleeg het, sien ons dit nie as 'n misdaad nie. Dan is dit aanvaarbaar vir ons. Ons moedig egter nie mense aan om dit te doen nie.

NKOSI SIKELEL' IAFRIKA GOD SEËN AFRIKA GOD BLESS AFRICA

OPWINDENDE POSTER-KOMPETISIE VIR ALMAL

- met groot prysgeld!

Begin nou al werk aan jou inskrywing vir **VRYE WEEKBLAD** se nasionale poster-kompetisie met die tema **Nkosi Sikelel' iAfrika / God Seën Afrika / God Bless Africa**.

Die prysgeld is iets besonder: R10 000 vir die beste inskrywing, R5 000 vir die naasbeste en R2 500 vir die derde beste.

Enigiemand van enige ouderdom - van kleuters en skoolkinders tot studente en professionele kunstenaars - kan deelneem. Daar kan van enige medium gebruik gemaak word, solank dit op A2-grootte papier gedoen word.

Ons het die tema **God Seën Afrika** gekies omdat ons glo dit is iets wat elkeen in ons land, wat ook al sy/haar kultuur of politieke oortuiging, met oorgawe kan sê. **Nkosi Sikelel' iAfrika** is toevallig ook een van die oudste en bekendste nasionale liederes van Suid-Afrika.

As woorde op die poster gebruik word, kan dit in enige van Suid-Afrika se tale wees.

Inskrywings moet voor 17 Januarie 1992 ingestuur word - lief in 'n beskermende rol, sodat dit nie beskadig kan word nie. Stuur soveel inskrywings as jy wil.

Die 50 beste inskrywings sal tydens *Vrye Weekblad* se "Mense Maak Kultuur"-fees in Maart volgende jaar uitgestal word, en alle gekose posters sal deel van 'n permanente uitstalling by die Universiteit van Wes-Kaapland word.

Die reëls vir die kompetisie en die inskrywingsvorm volg hieronder.

Enige navrae kan aan Leslee Durr by telefoon (011) 836 2151 gerig word.

Rules of VWB Poster Competition

1. This competition is free and open to all.
2. Only complete and correct entries will be accepted.
3. Your entry should be A2 size, on paper, any medium.
4. You may submit as many entries as you wish.
5. The competition closing date is Friday, 17 January, 1992.
6. Winners will be notified in writing.
7. The panel of judges will be compiled by the Daljosafat Arts Foundation, their decision is final and no correspondence will be entered into.
8. The 50 best entries will be exhibited during the "People Make Culture" festival, March 1992.
9. All further entries will form part of a permanent collection of posters at the Mayibuye Centre for History and Culture in S.A. of the University of the Western Cape.
10. This entry form or a copy thereof must be stuck to the back of your poster entry.
11. The Copyright of all entries will reside with Vrye Weekblad.

Post your (undamaged) entry to: Posters, P.O. Box 177, Newtown, 2113, JHB.

Reëls vir VWB Poster-kompetisie

1. Hierdie kompetisie is gratis en oop vir almal.
2. Slegs korrek-voltoorde inskrywings sal aanvaar word.
3. U mag 'n onbepaalde hoeveelheid inskrywings voorlê.
4. U inskrywing moet A2 grootte wees, op papier, enige medium.
5. Die kompetisie sluit Vrydag, 17 Januarie 1992.
6. Wenner sal per brief in kennis gestel word.
7. Die beoordeelaars word saamgestel deur die Daljosafat Kunststigting. Hul besluit is final en geen korrespondensie sal daarvoor gevoer word nie.
8. Die 50 beste inskrywings sal tydens die "Mense maak Kultuur"-fees, Maart 1992, uitgestal word.
9. Alle verdere inskrywings sal deel word van die permanente versameling by die Mayibuye Historiese en Kultuursentrum van die Universiteit van Wes-Kaapland.
10. Hierdie inskrywingsvorm of 'n kopies daarvan moet agter op u poster-inskrywing geplak word.
11. Vrye Weekblad hou die kopiereg op alle inskrywings.

Pos u inskrywing (onbeskadig) aan: Posters, Posbus 177, Newtown, 2113, JHB.

Name/Naam:

Address/Adres:

Age/Ouderdom: Tel. No: (h)..... (w)

GOD SEËN AFRIKA

Seën ons Here, God seën Afrika:

Laat haar horing oorloop met u seën.

Hoor ons as ons in gebede vra

Dat U ons sal seën,

Kinders van Afrika.

Bring U u wind

laat waai u wind, Heilige Gees

dat ons, almal van ons,

kinders van U sal kan wees.

Seën ook Here, seën ons nasie ook.

Werp oorloë weg, wis onheile uit;

maak ons harte en ons oë oop

vir vrede en geregtigheid.

Seën ons dan God,

skenk ons tog gou wat ons U vra.

Gee ons u vrede en rus

kinders van Suid-Afrika.

Vertaling deur Fanie Oltvier

Links: Poster deur Hardy Botha

Hier kom die pienk, blou, groen en rooi Watsenaams!

Moet ons 'n nuwe sportsimbool vir die Nuwe Suid-Afrika kry, of moet ons die Springbok behou? Dié debat het die laaste week of wat in menige kroeg en voorkamer gewoed. Die vlag is tog nie regtig 'n probleem nie: ons maak dit bloot strepe van wit, swart, grys, rooi, geel, blou, groen, oranje, bruin, pers en pienk met die wapens van al die politieke partye en dié van die Landbou-unie en die Mandela-sokkerklub binne-in, dan is almal mos tevrede. En ons sing Nkosi Sikelel' iAfrika in Tibetaans op die wyse van Sarie Marais vir 'n volkslied, dan is dié vraag ook opgelos. Maar die sportsimbool wat ons gemeenskap pas, bly 'n probleem. Hier is **VWB** en die kunstenaar **TINUS HORN** se eerlike en beskeie bydrae tot die debat

DIE eerste simbool wat in 'n mens se kop kom as jy aan Suid-Afrika dink, is 'n muishond. Vir só lank was Suid-Afrika tog die muishond van die wêreld. En apartheid was 'n staatsideologie wat meer gestink het as die meeste ander.

Maar daar is ook ander eienskappe aan dié diertjie wat dit moontlik geskik maak. Daar is die wit en swart strepe op sy rug met die duidelike Suid-Afrikaanse simboliek. En soos Suid-Afrika is dit 'n baie misverstaande diertjie - almal dink net aan die stank, niemand wil insien dat dit 'n gawe diertjie is wat knaagdiere eet nie.

Maar die muishond is waarskynlik te veel van 'n negatiewe simbool wat ook meer in die ou bedeling hoort, want die Nuwe Suid-Afrika ruik mos na rose.

Hoe kan 'n mens nie die krokodil ook in ag neem nie? 'n Dier met 'n aggressiewe beeld, een uit wie se pad jy bly: jy skinder oor hom, maar jy vat hom nie van aangesig tot aangesig aan nie. Ander karaktertrekke wat die krokodil geskik maak as simbool, is sy dikvelligheid en sy groot bek.

En dan natuurlik sal dié simbool ons altyd met heimwee laat terugdink aan die Groot Krokodil, deesdae in die Wildernis.

Maar Suid-Afrika is 'n land met heelwat selfrespek. Hoe kan ons 'n simbool hê wie se vel gebruik word vir skoene en handsakke vir kugels? En hoe sal ons voel as ons nasionale rugby- of krieketspan kortweg die Kroks genoem word?

Die aasvoël. Sjoë, hier is nou vir jou 'n raak simbool. Die aasvoël is 'n lelike ou donner met 'n kaalkop. Daarvan het ons mos genoeg in ons politiek.

Maar daar is ook ander eienskappe wat ons aan ons land en sy mense herinner. Die aasvoël draai-draai graag daar bo rond om te kyk waar daar moeilikheid is, en dan daal hy met 'n spoed af om te kom aas. En hy het nie eens goeie maniere nie.

Maar die één eienskap wat die aasvoël geskik maak as simbool, is sy liefde vir die dood. Sonder die dood is die aasvoël nie gelukkig nie, en Suid-Afrikaners blykbaar ook nie.

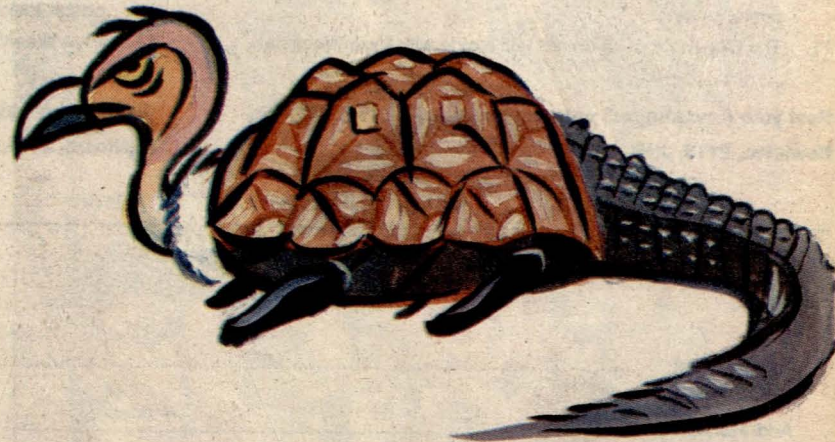
Maar miskien is die aasvoël, hoe geskik ook al, net te morbied as simbool.

Die skilpad is al klaar 'n simbool hier ter lande. Dit is 'n simbool van stadig beweeg, en daarvan weet ons baie. As jy met hom neuk, dan kruip hy in sy dop. En watter simboliek kan 'n mens daarin lees dat jy vrotjies kry as jy met hom lol en hy pie op jou? Daar moet iets in steek. En dan is daar die storie van hasie en skilpad en skilpad wat toe tog die resies gewen het.

Die skilpad is 'n reptiel, en dus koudbloedig. Van koelbloedigheid het ons ook heelwat.

'n Goeie simbool wat veral op ons politieke leiers en politieke houdings van alle skakerings van toepassing is. Net jammer dit is al klaar die Konserwatiewe Party s'n

Die renoster moét op die lys wees, en daar is nogal heelwat simboliek wat by ons situasie pas. Dit is 'n kragtige dier wat gou dikbek raak en dan moet jy hol vir jou lewe. As hy eers aan die hol is, keer jy dié dikvellige ou ook nie maklik nie. En die ding het mos nie ore nie. Daar is ook wit renosters en swart renosters, en is dit nie juis die witrenoster wat 'n bedreigde spesie is nie - of is dit nou die swarte?

Maar daardie falliese enkelhorning is heeltemal te seksisties vir die Nuwe Suid-Afrika. Dit sal nie deug nie.

Nee, ek is bevrees nie een van dié simbole werk vir ons nie. Ook nie 'n mamba of 'n olifant of 'n reier of 'n jakkals of 'n meerkat nie.

Miskien is die oplossing dat ons die beste eienskappe uit al die beste moontlike simbole moet haal en dit saamgooi. So 'n mengsel van 'n aasvoël, 'n skilpad, 'n muishond en 'n krokodil.

En dan noem ons onself die Watsenaams. Want die Indiërs sal mos nooit Kromuiskilaas kan sê nie.

the person who
influenced me
the most

Matthew Krouse

SAARTJIE BAARTMAN, *please come home*

The web of one's life is woven by many influences. A certain person or a certain book can change your outlook permanently. In the first of a series by various personalities, *poet/playwright/performer/activist/publisher* **MATTHEW KROUSE** tells why Saartjie Baartman is the person who influenced him most

MOST historians, and some literary people, know about Saartjie Baartman, poor "Hottentot Venus", sexual slave, treated as a freak, drunk, exploited, exiled (in a sense), and a living icon (although dead since 1816) of the ongoing cultural exploitation that has haunted the African people since the white man brought gunpowder and Christianity to the continent.

I found out about her through various books, written by contemporary anthropologists, who tell her story to trace the origins of backwardness in Western perceptions of black gender and race. The facts are that she was a black woman born near Grahamstown, sold into slavery, and exported to Europe as a peepshow. In various great Western cities she stood naked on a podium, singing a song, forced to show passersby her voluptuous bum, considered hilarious because of the condition steatopygia, and the "Hottentot Apron" (enlargement of the labia). Her "act" was banned in 1810 in Britain because she was considered offensive to decency. Finally, she died, on New Year's eve, in 1816, in Paris, with a whole bunch of pathologists hovering over her, their scalpels at the ready. Her corpse was dissected, in public, a wax cast was made of her body, her skeleton was extracted from her flesh, her brain was preserved in a bottle, and the whole lot were placed on display in the Musée de l'Homme in Paris. Ten years ago the display was still there, behind glass. Whether or not she stands there today, doesn't matter. (Her remains might be stashed away in some attic.) What matters is that her story is also our story, she is the embodiment of cultural rape, ongoing and profitable.

Various artists and writers have used her in their works. I know of the book and poem *Hottentot Venus* by Stephen Gray (David Phillip/Rex Collings; 1979). The poem is narrated by Saartjie herself, as a lonely skeleton, standing in the "Gallery of Man" looking out over Paris. This is how the poem ends:

*Saartjie Baartman is my name and I know
my place I know my rights I put down my foot
and the Tuileries Gardens shake I put down
my foot and the Seine changes course I put
down my foot and the globe turns upside down
I rattle my handful of bones and the dead arise.*

I also know the painting by Penny Siopis, *Dora and the Other Woman* (1988), in which famous lithographs and cartoons of Saartjie Baartman's naked anatomy are pinned to drapery, concealing a bare-breasted woman, hiding her face.

In 1987 I wrote a play, with my co-performer Robert Colman, called *Active Pleasure: Famous Dead Sex* in which we told this painful story in a manner which sent audiences rushing for the door. Actress Irene Stephanou, painfully thin, played Saartjie Baartman. She wore a black leather and did a sexy drunk dance on a bar-stool. She moaned and groaned and finally shoved a toy Kalishnikov up her slave-master's arse.

And today, as culturalists, we stand on the shaky threshold of a new South Africa. So, what are we going to do about Saartjie Baartman? I have four suggestions to make (you might have more):

1. Let's change the name of the Grahamstown Arts Festival to the Saartjie Baartman Festival.
2. Let's get her remains back to South Africa and let's give her a proper burial, somewhere near her home, near Grahamstown. It might be a fitting end to a historical/cultural tragedy that has lasted more than a century.
3. At least one feminist filmmaker should try to make her story into a feature film. Why not serialise it for television?
4. The cultural sector of the liberation movement's Women's League owes her some recognition.

Is our memory of this unfortunate woman at all important? It is. I'll tell you why: It's important because our lives are ruled by arrogant and unforgivable perceptions of beauty. South African culture is dictated to by fashion. The pimps build their fortunes by dictating, at a price, what is popular, to an unempowered, poverty-stricken mass. Your body has to look a certain way, your hips must be slim, your clothes must be hip. And if you're a black woman, and you walk alone in Hillbrow, then you are just another whore; the Saartjies of the nineties.

For too long, we've been a nation at war. And there's always been an intolerance of difference. Whoever you are, as a South African, you are "better" than the other person who stinks, sucks or soils the purity of your own way of life.

That's what happens to the Saartjies from home. Then rich outsiders pull in. Foreign filmmakers pay hundreds of black extras ten rand a day to play slave-masses. They get fed pap, and they sleep on the floor while great American stars live in caravans, eat caviar and get paid in dollars. Now that's exploitation. And it's not called prostitution, it's called "culture". In fact, prostitution is more honest.

That's why I support the notion that your wildest nightmare, the lascivious whore, is an angel, a person with rights who needs as much protection, in our future society, as elders and children. When we talk of human rights and sexual equality, we've got to stand by what we mean. We've also got to fight for everybody's right to have a good time in bed.

brolloks
en bittergal

ALI BABA EN DIE BAL

SUID-AFRIKA het genoeg verskonings vir die nederlae wat hy op die krieketveld teen Indië op die lyf geloop het; Ali Bacher se gemor oor 'n gedokterde bal is onnodig.

Brolloks glo dat daar dalk wel 'n gekroek êrens was. In toetskrieket is enigiets aanvaarbaar - mits dit jou span laat wen. Ali was seker net suur omdat hy nie eerste aan die bottelprop-triek gedink het nie.

Suid-Afrikaners moenie nou maak asof boerevermeukery in Indië ontstaan het nie.

In Graeme en Peter Pollock se boek *Bouncers and Boundaries* vertel Graeme met smaak van 'n keer toe hy in Engeland 'n bal se nate "gedokter" het om sy draaiboulers te help. 'n Skeidsregter het hom gesien, en gevra om asseblief sy rug na die televisie-kamera te draai.

RUBBER-OOM

Die eerste kondoom vir vroue kom eersdaags in Switserland op die mark. Dit is selfs veiliger as die manlike kondoom en gaan na verwagting baie gewild wees by vroue wat bang is vir Aids. Dit gaan onder die naam "femidom" bemark word.

Toe wonder Bittergal wat sal 'n mens nou 'n kondoom vir vroue in Afrikaans noem.

Wat van kondantie?

G-WAT?

En wat is die Afrikaans vir 'n G-string? Boude-flos.

ROOI GESIGTE

Die rooiste gesigte in Suider-Afrika dié week? Ons kollegas van die *Weekly Mail* wat met groot fanfare onder die opskrif "The Helderberg's explosive cargoes" aangekondig het hulle het bewyse dat die Helderberg-Boeing wat naby Mauritius neergestort het, deur Krygkor gebruik is om hoogs plofbare materiaal te vervoer.

En toe het hulle dokumente al die tyd na die vragkip die Helderberg verwys wat met ses ton fosfor uit Rotterdam vertrek en twee weke later in Durban aangekom het...

KYK WIE BESIT JOU

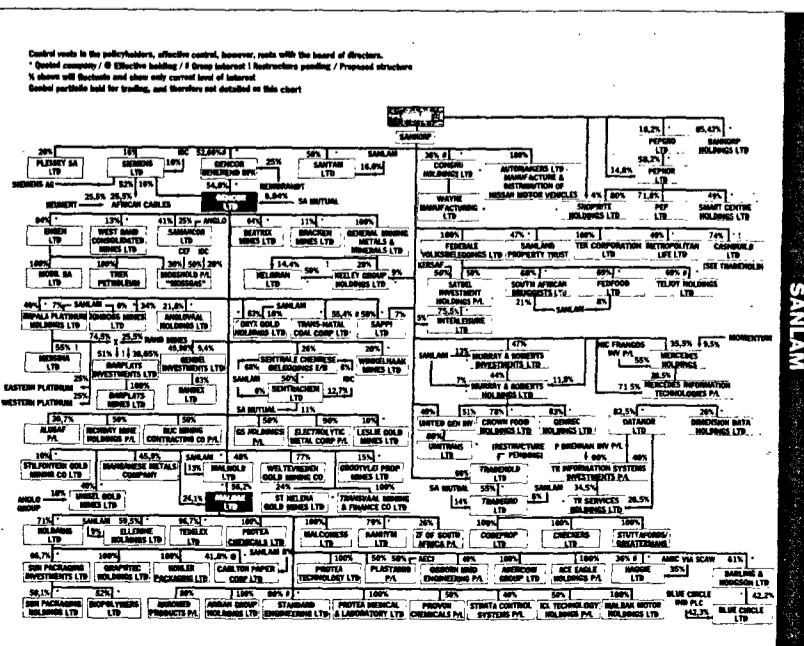
As enigiemand nog gewonder het of Suid-Afrika regtig so 'n monopolistiese kapitalistiese stelsel het as wat mense soms oor kla, moet hulle gerus dié week se *Financial Mail* koop.

Daarin is 'n bylae met die naam *The Giants: Who owns them, who they own*. Die enkele groot korporasies in die ekonomie word daarin ontleed met organogramme vir elkeen.

Dit is mind-boggling. Nie net besit enkele groot groepe - Anglo American, Rembrandt, Sanlam, Liberty Life - omtrent alles nie, maar 'n paar families se name kom op omtrent elke bladsy voor: Die Oppenheimers, die Ruperts, die Hertzogs, die Gordons, die Hersovs en die Menells.

Dink aan enigiets wat jy vandag gaan doen - werk, eet, drink, slaap, koop. Jy is omtrent gewaarborg dat jy in elke geval met een van die groepe te donee gaan hê. Jy werk waarskynlik vir hulle. Hierdie koerant is deur hulle gedruk op hulle papier met hulle ink en is deur hulle versprei. En so aan.

Anglo se organogram sou nooit in dié spasie inpas nie. Maar kyk maar hoe lyk Sanlam s'n:

SANLAM

BACK TO THE SPIRITUALITY OF COMBAT

REV FRANK CHIKANE, General Secretary of the SA Council of Churches, responds to recent articles in *VWB* on problems within the SACC

IN its role as an organ for the expression of the quest for justice and freedom by the churches in South Africa, the SA Council of Churches (SACC), has maintained a sustained monitor of political trends and developments in South Africa since its inception. This led us, as early as 1988, to recognise that the SACC needs to be restructured and prepared for an imminent shift in its mission focus in line with the changing conditions within which it exercises its prophetic mission. It was duly noted by both the Executive Committee and the various divisional Committees that the council needs to develop a management system and programmes which will enable it to serve South Africa during the period of transition into a post-apartheid dispensation and beyond. It was in acting out these realisations that the SACC was taken through a critical review and reorganisation programme which started from the middle of 1988 and lasted up to August this year.

The calculated objective of this process was to produce an SACC with a compact operational structure which will enable the council to carry out its ministry more effectively and efficiently. It was necessary that within the constraints of a sudden reduction in possibilities of raising funds from overseas due to changes in the international image of South Africa, and the pressure for some of our traditional donor partners to shift their focus to other parts of the world community which are in need, that the SACC justify its stewardship of whatever assistance entrusted to it.

Therefore, the basic motivation and aim for restructuring the various departments which had been developing as structures

of the SACC's interventional and relief work to the political crisis South Africa has been gripped by since 1976, was to create a structure which will service the new needs and demands which are presented by the current socio-political atmosphere in the country. All the newly established departments have since the beginning of 1991 held workshops to specifically work out mission frameworks and programmes for their various departments.

True to the theological methodology which has undergirded its work since its founding, the SACC remains the servant of God to God's people, as such, whereas in years past it was an epitome of resistance against the tyranny of apartheid, and a major channel for the solidarity the people of the world were expressing to the victims of apartheid, now the SACC is called to be a platform for a society in transition. It is a catalyst of the imperative of reconciliation and reconstruction which brazenly face the whole of South Africa. This role was historically marked by the Rustenburg Conference of November 1990 in which the SACC acted as the main facilitator. The theme of the Rustenburg Conference, "Towards a United Witness in a Changing South Africa", is significant.

Whilst the SACC was pre-occupied with the restructuring process the problem we had anticipated befell us. Our donor partners could not cope with our escalating needs and budget. This demanded, from us, a reduction of operations and staff. The result was the process of retrenchment, which we duly recognise as an extraordinarily painful experience in the SACC's history. A related result was the repositioning of the remaining staff into new tasks

and roles. This led to a trying process of a need of readjustment by the entire staff, but most particularly, senior staff. Unfortunately, some of these staff members felt that it was time for them to resign their services from the council of churches.

It is understandable that these developments within the SACC were of such a nature that they should attract media attention. However, those reports which go to cast a doubt on the SACC's ability to meet the historic challenges facing South Africa, cannot go unchallenged. In such recent reports by Hennie Serfontein and Ina van der Linde in the *Trouw* (Amsterdam) and the *Vrye Weekblad* (Johannesburg), emphasis is placed on questioning the strength of the SACC's present management system.

It is totally absurd to use the resignation of Rev Francois Bill and those of Mr Joe Seremane and Rev Wesley Mabuza to suggest that the SACC has serious internal problems and that it was facing possible disintegration. In the first place, to bundle the recent resignation of Rev Bill with those of Mr Seremane and Rev Mabuza is a deliberate distortion of the reality. The reasons and period of the resignation of each of these individuals are totally unrelated. Francois Bill has made a separate statement which clarifies his position and expresses his continued support and loyalty to the SACC, as well as his faith that the project he was part of, which was working on the restructuring of the SACC, shall be successfully implemented.

Whilst we acknowledge that there were difficulties involving preparations for the recent Cape Town Consultation, the present state of the SACC is just the opposite of

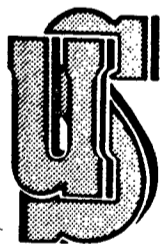
what Serfontein and Van der Linde seek to portray.

Since July this year the General Secretariat embarked on a programme to motivate, reorganise and redeploy staff to positions where they can be most effective. A new management system which will ensure strict accountability and maximum effectiveness has also been introduced. To strengthen its administrative base we have appointed Mrs Pamela Barnes, a highly qualified person in areas organisation and financial administration, as a Senior Administrator at the beginning of October 1991. At the beginning of August we appointed Dr John Lamola as a researcher and Personal Assistant to the General Secretary. Both Mrs Barnes and Dr Lamola, together with the team of senior staff we have at present, have shown the professionalism we require to face the emerging challenges.

We have also established a new Human Resources Unit since July of this year to address in a more professional way the work environment of SACC staff, and to run a programme of staff training and upgrading. Mrs Sophie Mazibuko, who directed the Dependents Conference, is now heading this unit. The effectiveness of the unit is already visible throughout the organisation.

In the light of the above, we admit that there remains some shortcomings in our organisation and management practices, and that all constructive criticism and the right of the public to information have to be entertained. At the same time, we are in no doubt that any irresponsible criticism of the SACC, or members of its executive staff, can only serve the interests of the forces of reaction, particularly those within the apartheid regime. These forces would enjoy the demise of the organisation which has been a pain in their flesh for many years.

It has dawned on us at Khotso House that, as the functionaries of the ecumenical movement in South Africa, it is time that we revert to our old concept of the spirituality of combat, which is the only way whereby, we believe, we can ensure that the SACC fulfills its mission and that God's Will is done here in South Africa as it is in Heaven.

POLITIEKE WETENSKAP

Deeltydse Tutoriaal-Assistente vir 1992

(4 Poste)

Hier is u kans om by 'n dinamiese departement aan te sluit terwyl u, u studies voortsit.

Pligte: Mede-verantwoordelik vir die bedryf van voorgaande seminaar- en tutoriaalklasse.

Vereistes: Ten minste 'n Hons.-graad in Politieke Wetenskap. Doseervaarheid in Afrikaans.

Diansaanvaarding: Januarie of Februarie 1992.

Vergoeding: Ongeveer R10 000 p.j.

Sluitingsdatum: 25 November 1991.

Navrae: Prof. H.J. Kotzé, tel. (02231) 77-2107 of Prof. PdvP du Toit, tel. (02231) 77-3601.

* 'n Mededingende besoldigingspakket en uitstekende byvoordele is aan die poste verbonde. Nadere besonderhede is by (02231) 77-4590 beskikbaar.

* 'n Volledige curriculum vitae en inligting oor u huidige betrekking en salaris, asook die name en telefoonnummers van minstens twee referente en 'n aanduiding van die vroegste datum van diensaanvaarding, saam met gewaarmerkte afskrifte van 'n

sertifikate, moet gerig word aan die **Direkteur: Personeel, Universiteit van Stellenbosch, Privaatsak X5018, Stellenbosch 7600.** Aansoekers moet hul referente

versoek om so spoedig doenlik vertroulike verslae direk aan die bogenoemde adres te stuur.

Universiteit van Stellenbosch

PRONAM 2592

University of Natal
Pietermaritzburg

Gender Studies 1992

University of Natal, Pietermaritzburg

An interdisciplinary Honours degree in which the gender issue is approached from various perspectives.

The departments involved are:
Classics, Drama Studies, English, Fine Art, History, Psychology, Philosophy and Religious Studies, and Theological Studies.

For further information apply to:

Fidéla Fouché
Department of Philosophy
University of Natal
Pietermaritzburg
3200.

PARTNERS IN PROGRESS

Zaire:

APOCALYPSE NOW?

Kikaya Bin Karubi (Pic: Paul Weinberg/Southlight)

Faced with the certainty of being jailed by a successor, *Mobutu Sese Seko* is desperately clinging to power in Zaire. But after 26 years under his rule the country is on the brink of collapse, writes **DR KIKAYABIN KARUBI**, a Zairean with a doctorate in political science from Boston University who works as a radio journalist for RSA's external French service. He visited his country two months ago for a period of several weeks, gaining fresh insight into the dynamics of the turmoil

ZAIRE is on the brink of a total collapse. The question is: what makes Zaire so different from Zambia or Benin where elections or the National Conference have been able to produce the kind of political change Africans have needed for the past three decades?

While the economies of Zaire and Zambia may be similar in that they are based on copper exports, the people of Zaire have been living under the kind of military dictatorship that does not allow them to organize in any meaningful way. Political naivety among Zaireans makes strike action, for example, an impossibility. In neighbouring Zambia, people have, to some extent, been able to control the price of basic foodstuffs, while in Zaire, lack of political consciousness and organisational muscle would cause the person in the street to laugh at Zambians when they go on strike over a twenty cents increase in the price of a loaf of bread.

Civil society is non-existent in Zaire. Labour unions, women's groups, students' organisations and all sorts of voluntary associations that constitute civil society have either been taken up by the MPR (Popular Movement for the Revolution) which has ruled Zaire since 1967, or suppressed altogether. Part of the success of the MDM in Zambia is attributed to the fact that there was at least a semblance of a functioning civil society.

LACK OF COMMUNICATION

Zambians have access to means of communication. One can drive from Livingstone to Kitwe in a day. The telephone system works. In Zaire, it takes two days to drive the 300 km from Lubumbashi to Kolwezi. Cynics say that Mobutu destroyed local infrastructure on purpose for his own security. After Rwanda's invasion by rebels, Mobutu was quoted as having told Juvenal Habyarimana: "I told you not to build roads... the rebels wouldn't be able to travel from the Ugandan border to Ruhengeri in 45 minutes."

This lack of effective means of communication in Zaire makes the gap between urbanites and rural dwellers significant. All political opposition parties are based in Kinshasa with branches in a few provincial towns. They are not represented at all in rural areas, firstly because they lack the means to do so and secondly because it is impossible to reach these areas. The result is that political consciousness in rural areas, where 85 per cent of the population lives, is very low. Worse - the only politician, the only political program they have been exposed to is Mobutu's. The leader himself has created over 60 political opposition parties.

Another factor that makes Zaire so different is the nature of politics implemented by

the Belgians and pursued by Mobutu. Divide and rule has always been the basis of the game. During the colonial days, the Belgians took advantage of the ethnic cleavages in the country to enforce their authority. The Baluba of Kasai, the largest and the most adventurous ethnic group, were first divided into Kasai-east and Kasai-west. The Belgians politicised the slight cultural differences and caused hatred between the two groups. Then, the same colonial masters turned the Baluba into the enemies of all the remaining 234 or so ethnic groups. The Baluba are seen as outsiders in their own motherland. After a minibus accident in Kinshasa the dead were counted as 5 Zaireans and 3 Baluba.

The leading opposition figure today in Zaire is a Baluba. Etienne Tshisekedi is the best known and the longest real political opponent to the Mobutu regime. He has a hard time to get his message across, given his ethnic origins. People support him now thanks to the common ally, the economic crisis, and because of the common enemy, Mobutu. Chances are that Tshisekedi will be rejected in future not only because the country is bankrupt and Tshisekedi will not be able to deliver what people are expecting (a quick economic recovery) but also and to a lesser extent, because he is a Muluba.

In Shaba, the mineral rich province, leaders are exploiting these historical ethnic differences, using that anti-Baluba political rhetoric that caused bloodshed in Zaire during the 1960s, and by so doing, increasing their own popularity. Mobutu has kept that climate alive all through his reign. He used puppet leaders like Mpinga Kasenda, NzandaBwana Kalemba and more recently Mulumba Lukoji to divide the Baluba. Popular opinion has it that Mobutu has paid large sums of money to Kyungu wa Kumwanza, the most controversial leader from Shaba who sends the "Shaba to Shabiens" message to the population and plays on the notion that the Baluba are "our" enemies. This diverts people's attention from Mobutu, who is far away, to the Muluba who lives next door, and creates fertile ground for one of Mobutu's favourite statements: "I am the only one who can keep Zaire united."

DESPERATE MOBUTU

Why does Mobutu cling to power after 26 years of dismal failure to do anything positive for the country? The answer is to be found in the man's personality. Mobutu cannot stand humiliation. He would rather die than give up. He is also aware of the fate of his likes. The Shah of Iran, Ferdinand Marcos of the Philippines, Bokassa of the Central African Republic, all these dictators did not find a safe haven in the West. No country would take them. So,

Zaire

Population: 35 330 000
Population density: 37 per square mile
Ethnic groups: Bantu tribes 80 per cent, over 200 other tribes
Official language: French
Religions: Christian 70 per cent; Moslem 10 per cent
Geographical area: 905 563 square miles
Location: Central Africa
Capital: Kinshasa
Type of government: Republic with strong presidential authority
Currency: Zaire
Life expectancy: 54 (women) 51 (men)
Infant mortality: 107 per 1 000 births
Literacy: 55 per cent
Population growth: 3,1 per cent
Television sets: 1 per 2 035 persons
Radios: 1 per 9,7 persons
Telephones: 1 per 800 persons

staying in power is a matter of survival for Mobutu. As a matter of fact, behind the scenes negotiations for his retirement have been going on with the governments of Morocco, South Korea, France... but all have been reluctant to offer Mobutu and his suite a place to retire. He has only one option: to stay in Zaire. There, he faces the anger of the people. Tshisekedi has made it clear. With him in power, Mobutu will go to jail pending his judgement by a popular tribunal. In such a situation, a man like Mobutu uses all the means at his disposal to protect himself. He reinforces his personal guard, he hires mercenaries abroad, all that to stay in power knowing very well that Zaire cannot develop with him in office. Meanwhile, he continues to practice the divide and rule politics that will cause the country to further disintegrate.

Zaire's disintegration will affect neighbouring countries with a possible destabilisation effect on the whole continent. If the "Shaba to Shabiens" concept of so-called self-determination grows in this fertile ground, where confusion and insecurity causes people to grope for solutions, a situation not unlike that in the Soviet Union could develop. The disintegration of Zaire into ethnic states would question colonial borders as determined during the Berlin Conference of 1885, where the Superpowers of those days - France, Germany, Spain, Portugal and Britain divided the African map into separate territories. The Shaba Province, main copper resource of Zaire, could extend itself to Zambia's copper belt, the home to Shaba people in that country.

The Lunda people, who live in Angola, Zambia and Zaire under the leadership of

the Lunda king, would want their territory back. These are two examples of how the disintegration of Zaire, coupled with decades of distorted and exploitative ethnic politics, could cause wide-spread destabilisation in neighbouring countries.

Belgium and France have indicated clearly that they will not support Mobutu anymore. Washington is still dragging its feet, making the United States the only country that believes that Mobutu can be part of the solution to Zaire's ills. Internally, the people have vomited Mobutu. This is no longer a secret. By withdrawing, Belgium and France have to some extent sided with the people. Mobutu's military might and the population's determination to topple him make a bloodbath inevitable.

AN EASY WAY OUT

The presence of an external body like the OAU is a matter of urgency. Elections Zambian style are difficult but not impossible to organize in Zaire. For it to be a success, pressure must be put on Mobutu not to be a contender. There is an easy way out for Mobutu. His term ends in December under the present constitutional provisions. He must take that opportunity to announce that he will not seek another term.

Former US president Jimmy Carter and his team of experts, who by now has an international reputation for election processes established through his presence in Nicaragua, Namibia and more recently, Zambia, would be a progressive force in this country during elections. This is the only scenario that will avoid an apocalyptic ending to the 26-year-old military dictatorship of Field Marshall President Mobutu Sese Seko Kuku Ngbendu Wa Zabanga.

AFRIKA WAG

op Mandela

Toe Nelson Mandela Senegal besoek, het 'n opgewonde skare Afrikane gewag dat hy 'n breë toekomsvisie vir dié vasteland uitspel. Hulle het vergeefs gewag, skryf **ANDRE ZAAMAN**

DAKAR - Soos gewoonlik is dit 'n warm dag in Dakar. Gisteraand het die televisie amptelik aangekondig dat Nelson Mandela Senegal gaan besoek. Hy het verlede week Donderdag gearriveer.

Terwyl ek deur ons kantoorenster sit en kyk hoe mense van vroeg af begin beweeg na die Place De L'Independence, gaan my gedagtes terug na April vanjaar toe Mandela oorspronklik na Senegal sou kom. Ek was toe deel van die Mandela-verwelkomingskomitee, en saam met 'n groep jong Senegalese, onder andere die sanger Youssou N'Dour en Baaba Maal, het ons 'n hewige fees gereël. 'n Mega-konsert.

Almal het maar hand in die sak gestee om vir telefoon-oproepe en dies meer te betaal, en twee dae voor Mandela se beplande aankoms het ons met groot sugte van verligting gesit en kyk hoe vliegtuie op die Yoff-lughawe land en Peter Gabriel, Bobby McFerrin en 'n spul ander kunstenaars uitklim met hul duur elektroniese toerusting. Almal op eie onkoste.

Senegal was in 'n feesgewaad geklee.

Goree-eiland se arm inwoners het self betaal vir die aankoop van nuwe feesliggies en die Setal-beweging het ingeklim en Goree van hoek tot kant skoongemaak. Daar was 'n gees van afwagting en opgewondenheid wat 'n mens aan 'n rugby-wedstryd op Nuweland laat dink het.

Twee dae voor sy beplande aankoms laat weet Mandela hy kan nie kom nie - die geweld hou hom vas.

Ons verduidelik en verduidelik, en wag op die bevestiging van die nuwe datum. Ons het lank gewag, tot vandag toe. En intussen het die ANC vergeefs probeer om Mandela na Moskou te stuur. Hy is Kuba toe en Suid-Amerika toe - selfs Parys toe!

Dit was 'n opgewonde skare wat Mandela verlede week by die Place De L'Independence ingewag het. Min mense het opgemerk hoe die Senegalese busse rondom die plein getrek het om die skare groter te laat lyk.

Youssou N'Dour het selfs 'n impromptu-konsert voor die presidensiële paleis gehou. Mandela het duidelik 'n warm welkom gekry van mense wat tot onlangs nog geglo het dat hy dié Afrika-simbool vir menseregte en demokrasie is.

Tekenend was president Diouf se kort verwelkomingsboodskap. Hy het verwys na Mandela as simbool en kampvegter vir vryheid voor hy tronk toe is, en veral terwyl hy in die tronk was, maar hy het weinig te sê gehad oor Mandela se vertoning sedert sy vrylating. En agterna het hy bygevoeg hy is seker dat Mandela 'n belangrike rol gaan speel in die daarstelling van 'n nie-rassige demokrasie in Suid-Afrika. Saam met De Klerk en andere, soos hy dit gestel het.

In toespraak ná toespraak het die lofbetuigings aan Mandela opgeklink: almal gesitueer binne die Pan-Afrikaanse kontekste - en in toespraak ná toespraak het Mandela net na Suid-Afrika verwys. Die jeug het vergeefs gewag op 'n "groot"

Nelson Mandela ... Suid-Afrika-sentries? (Foto: Paul Weinberg / Afrapix.)

toespraak oor die toekoms van ons kontinent terwyl verskeie mense opgemerk het dat die ANC-afvaardiging 'n duidelike binnewaartse (Suid-Afrika-sentriese) oriëntasie het.

Die feit dat die ANC weinig of geen "politiek" uit die besoek kon maak nie, laat allerhande vrae ontstaan.

Daar was skynbaar geen poging om iets meer van die besoek te maak as bloot net voete op die grond neersit nie - geen poging om 'n kontinentale visie uit te spel nie. Die ANC het Mandela voorgestoot as Meneer Simbool en Meneer Fondsinsemelaar, en niemand kan of sal die ANC of

Mandela ernstig opneem as dit só voortduur nie. In die laataand-nuus het ons verneem dat Pik Botha 'n ooreenkoms in Moskou onderteken het. Suid-Afrika en die Sowjet-Unie het konsulêre bande hervat.

Al wat oorbly in terme van tradisionele steun aan die ANC is die Afrika-kontinent - 'n kontinent wat die ANC egter skynbaar nie te ernstig wil opneem nie. Dit was dus gee verrassing nie toe ek by 'n latere geleentheid verneem dat Nigerië waarskynlik 'n ambassade in Pretoria gaan oopmaak en dat President De Klerk waarskynlik vroeg aanstaande jaar 'n besoek aan daardie land gaan bring.

Cuban youths getting out of hand

HAVANA - Juvenile delinquency in Cuba is rising. Around 88 000 youths neither study nor work, 'a Cuban weekly said. The Communist Youth League is considering a plan to keep young people off the street and out of trouble.

Offences include robbery, fraud, violence, black market activities and lack of social discipline, the magazine said.

The report comes against a backdrop of growing economic pains as Cuba struggles to adapt to life with less aid from the Soviet Union. Havana is the focal point of juvenile delinquency, especially the Malecon, a seaside resort of Havana where youths gather to talk to foreign tourists. - AFP.

Sperm whale survives battle with giant squid

WELLINGTON - A large bull sperm whale appears to have survived a titanic struggle with a giant squid in the Pacific Ocean.

Experts in New Zealand believe the fresh scars that cover the whale indicate that such a battle with a squid, the size of a bus, took place. The squid weighed at least two tons, was 12 to 15m long, and had tentacles about 9,1m long.

Richard Oliver, a spokesman for Kaikoura Whale Tours, says that whales in difficulty "bring the squid to the surface and smash them with their flukes". - AFP.

Little or no aid to African dictatorships

WASHINGTON - In future, American aid for Africa should benefit democratic governments instead of it being squandered by dictatorships, a US official told Congress on revealing a budding policy for Africa.

"If governments are not decent, all of our aid is eventually wasted," Scott Spangler, head of the African Bureau of the US Agency for International Development, says. Only "democratic and honest" governments will receive aid.

During fiscal 1991 America provided about R2 080 million in aid to African countries. In 1992 aid will focus on promoting elections and political and economic reform.

Above all, Spangler says, the new policy will "take into consideration, when allocating aid, how well countries are doing". During the 1970s aid focused on industry and infrastructure as well as basic humanitarian aid "but people kept getting poorer". However, humanitarian aid will continue. "Americans are not going to allow people to starve - no matter how repressive governments are," Spangler says. - AFP.

(André Zaaiman is verbonde aan die Goree-Instituut in Dakar.)

Kenneth Kaunda

Fredrick Chiluba

Robert Mugabe

ZAMBIË-VERKIESING 'N TEKEN VAN DIE TYE

Dit lyk of demokraties-gesinde Afrikane verheug is oor Kenneth Kaunda se nederlaag in die *Zambiese verkiesing*. Afrika sal nooit weer dieselfde wees nie, skryf **LAWRENCE BARTLETT**

HARARE - Die stof het skaars ná die verkiesing in Zambië gaan lê, of die winde van verandering begin éérs waai. Politieke ontleders meen die einde van president Kenneth Kaunda se bewind is niks minder nie as 'n waterskeiding in Afrika-politiek.

Saam met die doodsnikke van apartheid in Suid-Afrika kan die skok-nederlaag van een van die helde van Afrika se stryd teen kolonialisme 'n gans nuwe era inlui vir 'n kontinent wat bemoeisiek met dié twee kwessies omgaan. So meen die onafhanklike Zimbawiese koerant, *Finacial Gazette*.

"Die Zambiese ervaring het gewys dat mense nie slagspreuke en geskiedenis kan eet nie en dat hulle ontslae kan raak van die sogenaamde vaders van dié of daardie land se politiek as hulle nie aan die ekonomiese front resolute lewer nie," skryf dié invloedryke koerant in 'n hoofartikel. Die trant is: Kyk na Kenneth Kaunda wat sy goed moes pak. Hy sing nou plaasdeuntjies.

"Mense het die mag om ontslae te raak van leiers wat hulle misbruik," lui die artikel.

En net om te wys hoe volledig 'n voormalige beleid op sy kop gedraai kan word, het Zambië se seëvierende nuwe president, Frederick Chiluba, besluit om onmiddellik openlike handelsbande met Suid-Afrika te smee.

Sy voorganger Kaunda was baie trots op sy rol as 'n betroubare ondersteuner van Suidelike Afrika se bevrydingsorganisasies en as voorsitter van die Frontlinie-state, wat die spiespunt was van die stukrag om die apartheidsbewind te isoleer. Hy het gereeld die spook van apartheid en kolonialisme opgeroep om Zambië se haglike ekonomiese toestand te verduidelik.

'n Vroeë teken van 'n klimaatsverandering in die Zambiese politiek was die simboliese verbranding tydens verlede jaar se opstande van 'n Land Rover wat Kaunda gebruik het in sy politieke veltogte om onafhanklikheid. En toe Zambiërs op 31 Oktober stembus toe gaan, was die keuse oorweldigend ten gunste van verandering.

In sy oorwinningstoespraak het Chiluba, wat Kaunda van 'n "een-party een-man-bewind" beskuldig het, gesê: "Wat ons hier gedoen het, behoort duidelike tekens uit te stuur na ons buurlande."

Ander Afrikaleiers staan moontlik voor dieselfde lot as Kaunda. In Zaïre - aan Zambië se noordgrens - klou 'n wanhopige president Mobuto Seso Seko verbete aan 26 jaar van alleen-heerskappy. Vir veiligheid skuil hy op sy seiljag in die Kongorivier.

Aan Zambië se oosgrens wag die geduldige Malawiërs op die natuurlike heengaan van president Kamuzu Banda. Soos Kaunda het dié grysaard saam met die onafhanklikheidspakkie in 1964 gekom en is hy nou nog daar. Na die weste is Angola ook huiwerig besig om in die rigting

van veelpartyverkiesings te beweeg.

Maar die betekenisvolle geluid van verandering word verder suid, in Zimbabwe, gehoor.

"Die Zambiese ervaring hou talle lesse in vir die ouer garde Afrikaleiers wat weier om afstand te doen van die mag wat hul volke aan hulle gegee het met onafhanklikwording," skryf die *Gazette*.

Leiers in president Robert Mugabe se regerende Zanu-PF-party glo verkeerd die party se rol in die onafhanklikheidsstryd sal ewigdurende ondersteuning waarborg. Zimbabwe het wel grondwetlik 'n veelpartystelsel, maar opposisiepartye word verhinder om vergaderings te hou en geïntimideer, skryf die *Gazette* verder.

Ontleders glo twee mites oor Afrika het nou die nekslag gekry: dat Afrika nie vreedsaam kan verander nie, en dat politieke leiers slaafs aanbid word.

Dr Jonathan Moyo, 'n politieke wetenskaplike en

bekende kritikus van die Zimbawiese regering, skryf reg langs die hoofartikel dat mense nou onvermydelik 'n ooreenkoms begin sien tussen Kaunda en Mugabe en waarsku dat Zimbabwe die lesse van Zambië ernstig moet opneem.

Dié lesse - volgens die hoofartikel - is dat die volk 'n leier se politieke toekoms in sy hande hou.

"Presidente moet beperk word tot 'n bewindstydperk van vyf jaar. Om die mag langer te behou is 'n uitnodiging aan korrupsie, persoonlikheidskultusse en arrogansie," skryf hy. Lande soos Kenia onder Daniel arap-Moi is eenman-state. Moyo sê verder die opvatting onder Zanu-PF-leiers dat 'n ander leier in Zimbabwe buiten Mugabe nie moontlik is nie is louter onsin.

Moyo doen verder 'n beroep op Chiluba om nie soos ander leiers in die streek die staatskis te plunder om hul eie huishoudings mee uit te rus nie. - AFP.

Trying to make the small fry smaller

WASHINGTON - For thousands of overfed young Americans school holidays mean putting down their hamburgers and cokes and settling into a few salutary weeks at one of the country's many "slimming camps".

Holiday camps promise to pare kids down to a reasonable size before the start of the next school term, and took off more than twenty years ago. Since then camps have sprung up all over the country.

Besides catering for overweight youngsters a growing number of foreign fatties are also attracted. Sunday papers are full of advertisements for the camps and even feature "before" and "after" photographs.

Most camps use similar methods. Children are kept busy from morning till night and fed balanced meals. All the camps are opposed to "starvation" diets or the skipping of meals. A three week stay at a camp sets a kid's parents back about R5 000 to R6 000 and many kids stay all summer long.

For the first few weeks parental visits are prohibited. Later on, parents are allowed to see their children and even take them out for a meal, but the child is only allowed to order specified meals.

When a child receives a parcel, he must open it in front of a monitor. Especially grandparents are subversive - they try to smuggle fattening snacks to their grandchildren. At the end of the sojourn all the kids go to a nearby city to visit food outlets in order to test their resistance.

An advertising video for Camp Shane features a grinning red-headed boy. "We're all brothers here," he

announces. "We all help one another. Here everybody is the same size. I've already lost twenty pounds."

Between games of tennis and swims in the lake the kids learn all about nutrition and low calory cooking. Counsellors help them to determine why they try to relieve feelings of boredom, sadness or fear by stuffing their faces.

Residents are weighed at the end of each week to see what progress they have made. Before they go home everyone goes out to buy new clothes - because their old ones no longer fit.

"The kids are getting younger all the time," said Michelle Friedman, manager of Camp Camelot. "They're eight, even six years old now - a big difference compared to ten years ago."

Friedman says more and more fatties from abroad are seeking help at the camps. "There are more every year. From Latin America, Britain, France and Austria. Even in Europe you're eating too many McDonald's hamburgers," she said.

Weight Watchers are the leaders in the market with five camps for young people between five and twenty five.

According to another spokesperson being slim is now so important to kids that most of the time it is the child who makes the decision and asks his parents to let him go to a slimming camp for his summer holidays.

24 percent of adult women and 27 percent of adult men are "substantially overweight" in America.

- FRANCOISE MICHEL / AFP

'DIE DICE VAL - EN DIT IS ÓF JOU KOS ÓF JOU LEWE'

Treinry is romanties as jy van Kaapstad op pad is om by die Brass Bell in Kalkbaai te gaan kreef eet. Treinry tussen Soweto en Johannesburg is nie romanties nie. **PEARLIE JOUBERT** was dié week een van die 1,4 miljoen mense op een van die "treine van die dood" tussen die Witwatersrandse townships en die middestad van Johannesburg. **ANDREW BANNISTER** van *Southlight* het die foto's geneem

DIE treine van New Canada-stasie hardloop deur Dube, verby Nele's Black Magic-haarsalon, verby die Merafe-hostelle wat soos vervalle CSV-kampgeboue lyk, eidelose rye huise, agterplase, doringdraad, honde en kinders tot in Naledi.

Sedert die middel van verlede jaar is meer as 110 mense op dié treine vermoor in politieke moorde en aanvalle.

Van moorde en aanvalle op treine is daar, selfs 'n paar uur na só 'n aanval, egter maar min te sien. Dié wat geld het, wat eenvoudig 'n taxi en dié wat nie geld het nie kom maar net weer terug stasie toe.

Maar wat die treinmoorde agtergelaat het, behalwe vir die lyke, was 'n agterdog en vrees wat seker nie so winnig soos die trein-moordenaars sal verdwyn nie: "Ons praat nie juis met mekaar op die treine nie,

want jy wantrou elke enkele ene wat saam met jou en langs jou sit. Jou buurman kan mos maklik die een wees wat nou-nou gaan begin skiet of jou van die trein af gaan gooi," sê Mike met sy blou pak klere en sy-classie aan.

"Ná aanvalle besluit mens altyd jy gaan nie meer treinry nie. Maar dit is goedkoop en gerieflik - en kort voor lank dan staan ek weer op die stasie as dit huistoe-gaan-tyd is."

Mike klim by Ikwezi af: "Dit is die vreemdheid waaraan mens nooit gewoon raak nie. Soggens groet jy jou vrou en kinders en wonder healtyd op pad werk het, behalwe vir die lyke, was 'n agterdog en vrees wat seker nie so winnig soos die trein-moordenaars sal verdwyn nie: "Ons praat nie juis met mekaar op die treine nie,

skaan dié mense) en toe spring ek. Ek het nie té seer gekry nie, maar ek was too much bang. Too much..."

Om ná werk die trein na Soweto te ry, is soos niks anders nie - beslis nie soos 'n "Taxi To Soweto" nie.

Die trein na byvoorbeeld Naledi kom nie altyd op dieselfde spoor die stasie binne nie. Tussen twee waens, halfpad binne en halfyf buite die vensters, aan die pale by die deur en selfs aan die dak hang mense op pad huis toe. En die meeste passasiers staan op die brú oor die spoorlyne vir die treine en wag. Net voor die trein die stasie binnekom, storm honderde ou ooms, vroue met babas, kinders en yuppies met pakke klere en aktetasse na die trein.

Op Ikwezi-stasie lag die pendelaars vir drie vroue wat na die inkomende trein

hardloop. Net twee kom op: "See you at home," skree die een vrou wie se boude nog nie behoorlik op die trein is nie. Die mamma wat agterbly, lag en sit haar pakkies op die grond neer. Die volgende trein huis toe is een van 40 treine wat elke uur in spitstyd ry - van vyfuur tot agtuur soggens en halfyf tot net ná sewe saans - en wat binne sowat vyftien minute sal aankom.

"Maar daar's method in dié madness," sê die bevelvoerder van die New Canada polisiekantoor, kapt Thys du Plessis met sy effense Namakwalandse aksent.

"Die joernaliste dink die mense staan op die brú omdat hulle bang is hulle word uit die bewegende treine geskiet. Man, almal het nog al die jare so op die brú gestaan - dit is om hul treinnommers op die trein te

kyk," sê hy.

Vir iemand wat egter alleen met 'n motor tussen die huis en die werk ry, is die mees senu-tergende deel van treinry al die mense wat oor die spoorlyn hardloop. Sedert treinaanvalle en politieke geweld naby stasies verlede jaar toegeneem het, is die meeste stasies en peronne met doring- en lemmetjiesdraad afgekamp - en tientalle mense hardloop, om tyd te spaar, sommer oor die spoorlyne huis toe.

Kapt Thys du Plessis meen treinaanvalle is so oud soos die spoorlyn tussen Soweto en die middestad self: "Ek is sedert 1976 by dié stasie - trein-aanvalle is niks vreemd nie. Dit was nog altyd so.

"Ongeveer 486 trein-trips word elke dag na Soweto gemaak. Gee my 20 000 polisie-mense en ek los alle misdaad op dié treine vir jou nét so op," en hy klap sy vingers.

Naby die Merafe-hostelle het iemand "Welcome home Nelson Mandela" onder 'n treinbrug gesuitverf. "Hulle het seker gedink Mandela gaan met die trein terugkom Soweto toe," lag Du Plessis.

Maar Mandela sal seker nie treinry nie, want treinry na Soweto is werklik nie gemaklik of lekker nie - nie vir die passasiers en ook nie vir die polisie-manne wat belooft het om geweld en moorde te probeer stop op dié treine nie.

Die banke is hard en die treine is die meeste van die tyd - vroegoggend en laatmiddag - só vol dat 'n groep mans nou die dag 'n vrou in die wa verkrag het en niemand kon enigiets doen nie. Die mense aan die ander kant van die wa kon net

staan en luister hoe die vrou gil en skree," vertel die kaptein.

Gedurende die spitstyd kan die polisie ook nie op die treine kom nie. "Dit help nie om een polisie-manne per wa te hê nie. Daar moet minstens vyf lede saam op 'n wa wees om misdaad te bekamp of aanvalle af te weer," sê Du Plessis.

Die meeste trein-aanvalle gebeur dan ook juis in dié spitstyd-treine.

"Sawubona, unjani?" roep 'n polisie-manne met 'n handmasjien-karabyn by die venster uit vir drie kinders wat staan en waai op Dube-stasie. Hulle skree iets terug en lag. "Ons word ook maar abuse hier. Almal hou nie van ons presence nie," sê hy geïrriteer.

Die meeste pendelaars wil egter nie oor treinry, of aanvalle praat nie (met 'n wit vrou omring deur vyf gewapende polisie-manne?) "Ek weet niks. Ek weet nie wie val ons aan nie. Maar ek probeer altyd sien by watter venster loer die polisie uit - dan vat ek daai wa. Ek was nou genoeg bang gewees. Ek probeer later ry en saam met 'n cop met 'n gun... ten minste het mens dan 'n fair kans. Dié tsotsi's wat ons op die treine aanval, is miskien maar dieselfde mense wat jou vleis en kos probeer steel buite die stasie."

Tumi, wat agter die Merafe-hostelle woon, sê treinry en woon in Soweto is maar dieselfde ding.

Om sy punt te maak, draai hy 'n stuk bruinpapier oop met 'n hoop vleislose bene binne-in. "My lewe vir dié goed wat eintlik nie eens lekker vir 'n hond sal wees nie?"

SPORTRUBRIEK

Tinus Horn

Die Donald en Bosch Show

NIEMAND het meer geleer tydens Suid-Afrika se kriekettoer deur Indië as ons keurders nie.

Ongelukking het daar glo verlede week iets verkeerd geloop met Vrye Weekblad se verspreiding in Indië, ander sou ek dié week vir die keurders kon sê: "I told you so."

Ons gebrek aan aanvallende middelkolwers was toe ons grootse kwesplek.

Die span wat volgende jaar in Australië aan die reeks om die wêreldbeker gaan deelneem, gaan beslis anders lyk as die een wat in Indië gespeel het.

Peter Kirsten en/of 'n aanvangskolwer (nie Jimmy Cook nie) sal moet plek maak vir Daryll Cullinan en/of Jonty Rhodes.

As 'n aanvangskolwer waai, sal Kepler Wessels die beurt saam met Cook begin.

Dis 'n kuns om jou paaltjie teen die wêreld se beste bowlers te verdedig, maar een waarvoor daar geen vraag in wedstryde met beperkte boulbeurte is nie. Die dae toe jy dieselfde span vir eendaagse krieket as vir langer wedstryde gekies het, is lankal verby.

Mandy Yachad het al 'n keer of twee in sy loopbaan vinnig gekolf, maar sy natuurlike styl is eerder op die lees van Geoff Boycott as die van Ian Botham geskoei. 'n Mens kan eenvoudig nie van hom verwag om nou te verander nie.

Andrew Hudson is wel 'n aanvalende aanvangskolwer, en kan deur die loop van die plaaslike seisoen seker maak van sy plek.

Vergeet maar van Mark Rushmere. Hy het 'n uitstekende gemiddelde in eendagwedstryde, maar hy kolf veels te stadig om 'n indruk op die hoogste vlak te maak.

Hou eerder sy OP-spanmaat Philip Amm dop. Amm het al op 'n keer 136 in 'n aandwedstryd geslaan en as hy sy vorm van twee seisoene gelede kan herwin, kan hy 'n troefkaart in Australië wees.

Die vernaamste liggpunt van die toer deur Indië was die boulwerk van Allan Donald, wat bewys het (as ons bewyse nodig gehad het) dat hy 'n bowler van wêreldgehalte is.

Onthou maar dié voorspelling: Tertius Bosch gaan in Australië die boulwerk saam met hom begin.

As Donald die kolwers op Indië se mak blaai soveel probleme besorg, kan 'n mens net raai wat hy op die klipharde blaai in Australië - die vinnigstes ter wêreld - sal doen.

En van die ander kant af het jy vir Bosch, wat deur baie Suid-Afrikaners beskryf word as die vinnigste bowler teen wie hulle nog slag gebied het - ja, selfs vinniger as Donald.

Wie weet, dalk word Donald en Bosch oor twintig jaar in dieselfde asem genoem as Larwood en Miller, Thomson en Lillee, Marshall en Ambrose...

Ons het drie maande om Bosch mak te maak.

Maar wat dan van Richard Snell? Hy word natuurlik as altydige speler ingespan.

Rice het hom in die eerste toets in Indië op nommer sewe ingestuur en dit kan dalk sy gereelde plek in die kolflys word.

Brian McMillan is 'n puik speler, maar soos Yachad kry hy dit net by wyse van uitsondering reg om die telbord vinnig te laat aanrol.

Die druk op 'n nommer sewe-kolwer om te laat waai is nog heelwat groter as op 'n aanvangskolwer. Daar sal selde van McMillan verwag word om die beurt aan mekaar te hou.

Dis boonop te betwyfel of ons 'n draaiboulwer Australië toe moet neem.

Die feit dat Clive Rice in die tweede toes vir Clive Eksteen ná net twee beurte vervang het, dui daarop dat ons draaiers nog baie te leer het voordat hulle kolwers soos Indië se jong held, Sachin Tendulkar, of Australië se Mark Waugh met vertroue kan pak.

Ons naataanval kan ons sterk punt wees. Kies dus vir Craig Matthews as ons vierde bowler (maar moenie van Corrie van Zyl vergeet nie; hy het sy ou vuur met die bal verloor, maar is 'n veel beter kolwer as Matthews. Ons sal maar moet kyk wat vir ons die belangrikste is).

Ons uitsoek-elftal kan dan, as ons konserwatief kies, só lyk:

Jimmy Cook, Kepler Wessels, Peter Kirsten, Daryll Cullinan, Adrian Kuiper, Clive Rice, Richard Snell, Dave Richardson, Craig Matthews of Corrie van Zyl, Allan Donald, Tertius Bosch.

Daar is baie aanspraakmakers op die oorblywende plekke in die toergroep:

Roy Pienaar, Jonty Rhodes, Steven Jack, Brian McMillan, Andrew Hudson, Philip Amm, Rudi Bryson en, as hy reg is, "Vinnige Fanie" de Villiers.

En moenie verbaas wees as 'n speler of twee wat vandag nouliks aan ons bekend is, binne die volgende maand of wat 'n plek los boul of kolf nie.

A LONG WAY TO GO

What can be learned from South Africa's first steps back onto the international cricket stage?

MARK BEARE gives a few pointers

SUNDAY 10 November marked the historic return of South African cricket to the international arena, against the Indians at Eden Gardens in Calcutta. It had been over 21 years since an official national side had taken the field and five years more since a side had played overseas, in either an official or unofficial capacity. At several times in this series it seemed as if it had been much, much longer.

It was highly instructive to see how the players dealt with their first experience, and to see how Kepler Wessels, Adrian Kuiper and Clive Rice emerged as the heroes of this most trying hour. Wessels, plunged into the game at the end of the first over, looked like he was set for the day, his reductive, risk-averse style and iron temperament making him look almost invulnerable. Kuiper is the victim of a poor press, determined, despite all evidence to the contrary, to cast him as Captain Courageous, the apple cheeked farmboy with a dashing blade. In truth, and Sunday was no exception, he has matured into a fine and responsible cricketer and he played an exemplary innings. Rice was truly extraordinary, batting as if it were an early season Nissan fixture, not something he has been waiting 20 years to do. Unlike the others he did not wear a helmet or the new UCBSA cap, but his old sunhat and he sported, more than wore, a kerchief with all the bluster and pomp of his stylistic predecessors, Freddie Brown and John Reid. While he scored few runs the impact of his steely attitude was palpable and the tension eased by his presence.

The bowlers suffered the same fate as many of the batsmen, nerves visibly eroding confidence and thereafter line and length. Snell was disappointing, Shaw expensive, MacMillan inaccurate and Kuiper often lacklustre. However, Donald was nothing short of magnificent. He held back on pace in favour of accuracy. He moved the ball both ways, and extracted lift from a lifeless pitch; above all he made the batsmen tentative in their shots. Often, in this country, Donald relies on pace alone and the inswinger delivered at a wide angle to the crease. His performance on Sunday was far more diverse and intelligent, and he deservedly shared the man of the match award.

The Indians, too, were disappointing with a few notable exceptions, and we have reason to be grateful for it. However, in general, their bowling attack verged on the ordinary, accurate but largely uninspired, and there are batting lineups which could have taken the wayward South African bowlers apart far more successfully than this one did.

The second match of the series did little to change this initial impression. Wessels once again was doggedly thorough, and, by com-

parison with his peers, hugely impressive. Kuiper had less to work with than in the Calcutta contest, but promised to be a stalwart in a shaky middle order. Again Donald was the pick of the bowlers, although markedly less fierce than in the first test. The Indian batsmen were imperious on a relatively easy wicket, confirming their reputation as a fine one day lineup, while the bowlers were mercilessly accurate - the margin of defeat was frankly flattering.

On balance the return to international cricket was much as one might have expected. The years of playing only against each other have extracted a price, the performances often blunted and rusty. It is a chastened side, uneasy with recognition and unused to the pace of competition at the highest level. Several issues stand out at as being the source of some concern:

- * As an overall impression the discipline of the Indian side left the South Africans looking woefully outclassed; their batsmen's speed of run accumulation, their bowlers' adherence to line and length, the shrewdness of Azharuddin's field placing and the professionalism of their fielding were highly instructive to the newcomers and not a little awesome.

- * The captaincy of Clive Rice presented problems, which were somewhat unexpected. While it is difficult to motivate a sluggish and tense side Rice's field placing and his defensive approach to bowling changes did not help an already difficult situation. It is almost impossible to set a field to bowlers who will not bowl to it but the insistence on an attacking formation against a side which showed a real ability to find gaps was unsound. Equally the choice not to bowl himself out or to bring back Donald towards the end of the first test cost South Africa a chance of winning or going out in a blaze of glory.

- * Many of the press, myself included, felt spin would be a problem. It was not - from the batting side - a major issue. The bowlers, though, were to learn a hard lesson. South African batsmen, as a rule, do not use their feet or play across the line; others do not operate within the same constraints, as both Shaw and Eksteen discovered. South Africa has seldom produced quality spinners and an ineffective spinner can be very costly in limited overs games. The argument for a pace and seam attack gathered a great deal of momentum on this tour.

- * Finally, and most disturbingly, the performance of the batting lineup exposed weaknesses which may take some considerable time to correct - a number of the players are in their mid to late 30s and may not be able to adapt as quickly to the pace of the West Indians and the Pakistanis. There are also few real prospects among the younger players who stand out as Peter Kirsten and Jimmy Cook did 10 years ago. Part of that will change with the motivation of national colours, but the brittleness of the batting, and in particular the middle order, is a fact which will not go away for some time.

So how do you speak

SOUTH AFRICAN?

One of the more ambitious proposals for future policy in the overheating debate on language comes from **Neville Alexander**, a distinguished linguist, historian and politician. At first glance his concept of "harmonization of the African languages" smacks of Verwoerdian-type social engineering. **CHRISTELLE TERREBLANCHE** asks him why he has even mentioned "engineering" for the implementation of this idea

A VETERAN of the liberation struggle who spent 11 years on Robben Island till 1973, Alexander does not believe in "laissez-faire" attitudes. He sees planning as crucial for the transformation of society. As one of the prime movers behind the current efforts to highlight the importance of language, and a director of the National Language Project (NLP), he nevertheless maintains that the input should come from the ground.

His keynote address at the recent international NLP conference on "Democratic approaches to language planning and standardization" argued for the "harmonisation" of the Nguni and Sotho languages in South Africa - a concept he sees as consistent with his idea of an emergent core-culture in South Africa.

In a nutshell that would mean that a Zulu and Xhosa should be "harmonized" into one standard language and the same for Southern and Northern Sotho combined with Tswana. In the meanwhile, he proposes that English be used as a lingua franca and/or official language. To the layperson, those on the ground, this plan to unite the languages of people who are now seen to be in so-called ethnic conflict seems alien and even far-fetched. Alexander insists that it has worked elsewhere, especially Africa.

"If you understand the relationship between the language and power, political, cultural and economic power," Alexander stresses, "then you will understand the importance of the language question."

"Most people think that Afrikaans and English are superior or world languages, simply because it was imprinted in their minds. But that simply is not true."

"The fact is that these languages have been dominant because of the power relations. And as those relations are changing, obviously language policy has to change. The direction should come from the ground as well as the intelligentsia. All that we at the NLP have done, is to systematize those ideas and to say: 'This is what it means.'"

Still, in South Africa, this kind of planned policy more often rhymes with "blueprint" and "enforced on people" than not. Alexander's answer is clear-cut. "If you are going to make sure that those who have been dispossessed are to come into their own, say in the course of 20 years, it would be naive to say you can adopt a laissez-

faire policy.

"Things start from power relations. A particular group of people, regardless of how they are defined, does have certain socio-historical advantages and they are going to retain it."

"Planning does not necessarily mean social engineering by some elitist clique, be it Christian or communist," he emphasizes.

"If you harmonize the Nguni languages, it would potentially mean an increase in power relations of the oppressed blacks, and that could reinforce other developments, political and cultural, whatever."

Alexander, also the chairman of WOSA, a socialist political grouping of about 800 members which has openly rejected negotiations with the government and the Multiparty Conference, believes his involvement with the NLP and language planning is in his capacity as an academic, not a politician.

Born in Cradock in 1936, he received his doctorate in German literature from the University of Tuebingen in 1961 and an honours degree in history from Unisa after his undergraduate studies at UCT. He has also been closely associated with the New Unity Movement and published the booklet *Language Policy and National Unity in South Africa/Azania* in 1989, amongst many other publications - mostly on literature, history and education.

In this booklet he examines the historic reasons for choosing English as common language for a united South Africa. He did take notice of the problems English as an official language created elsewhere in Africa, he maintains.

"What we say is, because of the power embedded in the English language, every person in South Africa must be able to speak it, not in the way people say that it would be better for them or because of some cultural prejudice. We have a new position and go further. We say it is very likely that English would be displaced eventually, by Nguni, or maybe even Swahili in another century, simply because the majority of the people, especially the working class, speak their mother tongue, an African language, at home and English would always be a foreign language to them. It is the middle classes in the country that speak English, not the workers."

"We criticized the decision of Swapo [to make English the only official language in Namibia] from the word go," he says. "And they have already started to change that in practice - because they have to. And in the rest of Africa, yes, English has not led to democratization. It is the popular participation in decisions about language policy that leads to a democratic society. It is not for the elite to take those decisions for the people. We insist that ours are proposals and suggestions, not prescriptions."

The NLP's role is indeed to increase awareness of language policy and it does not see itself as a movement for a certain policy. It has, though, accepted the idea of a unified national policy and at the recent conference proposed a National Democratic Language Board, and also endorsed an ad hoc committee to pilot such a body which will look at the different proposals for policy and also the place of Afrikaans in a future South Africa.

Alexander, as a member of the ad hoc committee, says: "If you are saying we are building one nation, whatever that means, it would be silly to have different language boards for each group. You will need to have sub-committees in an overarching body, but the NLP can't be that."

In South Africa, once again, language boards and "taalkommissies" means blueprints imposed from above. Alexander laughs: "I understand the scepticism, if you are against planning... I think Afrikaans and English speaking whites in this country would make a terrible mistake if they think democracy means laissez-faire. Democracy means power to the people, and that is what we are talking about. We can't give that. People have to take power, take language and transform it to meet their needs."

"At the same time, we can't for argu-

ment's sake say that you are going to destroy the Afrikaans establishment organisations and then start from a levelled playfield. We won't level it, because the publishing houses are controlled by whites and they can still decide what is published, and they are not accountable.

"Although the Akademie vir Wetenskap en Kuns is accountable, people normally just have not understood how much power they wield, that such a body should and will in future function in public."

Given the example of a view pronounced at the conference by a prominent member of the Akademie that language is an element of a certain culture and civilization and that it should not be confused with people - because people die and language lives on, Alexander explains that current language planning centres around a fundamentally different view of language and culture. "I think the important thing here is, because we are going through a very rapid period of change in our society, all kinds of things are being reconceived. We have been compelled to look again at some of the fundamental concepts for analyzing our society, also language and culture," he says.

"We must question the Eurocentric notion that a language and a culture group is one and the same thing. It is clear why this notion arose out of the history of Europe, but it does not mean that it is generally correct, although it has been adopted by Afrikaner nationalism. In our own society this relation is a very different one, and it is even changing in Europe."

"I believe we have to reconceptualize culture, and I am in favour of a core culture which accommodates and allows for the continued existence of a periphery of sub-culture, provided that those sub-cultures do not undermine the core sub-culture."

"In practice we have already found we sing the same hymns, listen to the same music. A Christian, a Jew or a person from the Western Cape, for instance, might, regardless of race, still have certain diversities and preferences, be it curry or bobotie, but they will constantly enrich - like the variants of the standard language - the core culture. More and more Arabic or Xhosa words might be taken over. That is the nature of our society, where people came from many different parts of the world and are becoming integrated."

"What is lacking for the harmonization of languages and a core culture is political will, not technical or linguistic will."

televisieprogram

VRYPDAG 15

TV1

5.55 Morning Message
6.00 GMSA
9.00 CTV
10.00 Topsport
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.03 Telerama
3.00 The Blue Frontier
3.30 Happy Castle
4.00 Bible Story
4.05 Captain Power and the Soldiers of the Future
4.30 Another Life
5.00 The Bushmaster
5.30 Fast Forward
6.00 News
6.15 Compass
6.18 Topsport
6.30 Gillette Sport
7.00 Tropical Heat - Action series about the exploits of Nick Slaughter (Robert Stewart), an ex-member of the Drug Enforcement Agency. Murder, mayhem and blackmail.
8.00 Die Nuus
8.30 Koöperasiestories: Hansie se Wiel
9.00 Die Laaste Uitweg: Speurreeks
10.00 Derrick - Duitse speurreeks
11.05 Clemence Aletti - Franse speurreeks
12.00 Oordenking
12.05 Topsport: Minoita Gholf

TV2/3/4

1.00 Diaduma (Repeat)
1.27 526
1.54 Emthonjeni
2.21 Motsweding
2.48 Reka Mpo
3.15 Thina Bantwana (TV2); Anpan Breadman (TV3)
3.45 School Talk
4.30 Edutaining the English Way
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Halala (Game Show)
6.30 Shell Road to Fame
7.00 News
7.30 Shopper's Surprise
8.11 Circus Series
8.30 Soccer
8.55 News Update
9.01 Kate and Allie
9.30 Film: Baby Cakes - Bittersweet romantic comedy based on the German cult film classic Sugarbaby. Grace Johnson (Ricki Lake) is a lonely young, overweight mortuary cosmetician dreaming of love. She falls in love with a subway motorman (Craig Sheffer) and sets out to conquer him at any cost.
11.10 Rondomtalie - Musiek
12.10 CNN International

M-NET

INTEKENARE
10.30 Coming to America
12.29 60 Second Housecalls
3.00 The Smurfs
3.30 Dennis the Menace
4.00 New Mickey Mouse Club
4.30 Ekoboffins
4.59 Pat Francis Workout
OOPTYD
5.00 Amen
5.30 Loving
5.57 Hyperama Price Busters
6.00 The Wonder Years
6.30 The Simpsons
INTEKENARE
7.00 Rich and Famous 1991
8.00 Loch Ness Monster Story
8.40 Chris Izaak
8.57 Hyperama Pricefinders
9.00 Two-Moon Junction
10.45 60 Minutes: Pals
11.00 Robocop
12.40 Cops and Robbers
2.20 The Fly II
5.10 Halloween IV

SATERDAG 16

TV1

6.25 Oggendboodskap
6.30 Agriforum
7.00 GMSA
9.00 The Angela Day Way
9.05 Skin Care
9.10 Harry's House
9.20 Together We Become
9.35 Bush School
9.45 Promos and Ads
9.50 Family Camping
9.55 Tellytrip Time
10.05 Onderste Bodem
10.15 Featherfoot Farm
10.25 Mina Moo
10.35 ECI
10.45 Entrepreneurs 2000
11.00 Otto se Avonture
11.05 Snuffels Smit en Bennie Grootoog
11.10 Biekie in Speelgoedland
11.30 Ter Wille Van Oorlewing
12.00 Tekkies
12.30 Dot and the Smugglers
2.00 Topsport
6.00 Nuus
6.15 Kompas
6.20 Teletreffers
7.00 Operasie Kobra - Spioenasiereeks
8.00 News
8.30 Equal Justice: Court drama series
9.30 Film: Command In Hell - Captain Janet Hamilton (Suzanne Pleshette) is put in charge of an inner city precinct where she has the unenviable task of cleaning up the corruption in the police and the crime on the sleazy streets.

TV1/2/3

9.00 University of the Air
9.55 High on Books
10.05 Cedric the Crow
10.15 Featherfoot Farm
10.25 High 'n' Dry
10.40 Skin Care
10.45 The Colour of Friendship - David Bellinger befriends Joel Garth, the first black boy in a recently integrated junior high school in the US. Their friendship is tested when racial strife breaks out in their town. Based on the novel What Happened in Marstown by Nancy Garden.
11.30 Educational Rendezvous
12.53 Railwise
12.55 Agriforum
1.25 Road to Health
1.35 Cross Over
2.00 Sport
6.00 Family Matters - New sitcom series on the family life of outspoken elevator operator Harlette Winslow (Jo Marie Payton France) who becomes head of security at the Chicago Tribune.
6.30 Devotion
6.33 Ngomqibelo/ Ka Mokibelo
7.00 News
7.30 Ngomqibelo/ Ka Mokibelo
8.00 Film: Drive-in - Comedy in which illicit activities peak at a Texas drive-in movie. While a disaster movie shows on the screen, disasters abound in the audience. With Billy Milliken, Lisa Lemole, Glen Morshower and Gary Cavagnaro.
Director: Bob Peete (1976)..
9.44 True Believer (1) - New seven-part drama series.
10.34 Video Juke Box
11.24 Sport

M-NET

INTEKENARE
7.00 Johnson and Friends
7.10 Teddy Drop Ear
7.20 Poddington Peas
7.30 Wake Rattle and Roll
7.55 The Little Flying Bears
8.20 Adventures of the Little Mermaid
8.45 Alf Tales
9.15 The Chipmunks Go to the Movies
9.40 Tiny Toon Adventures
10.05 Children of Liberty
10.30 Mac & Mutley
11.00 Son of the Morning Star
2.00 Little River Band in Australia
3.00 Supersport
OOPTYD
5.00 Supersport duur voort
INTEKENARE
7.00 Baywatch: We Need a Vacation
8.00 The Campbells
8.30 D.O.A.
10.15 Supersport
1.00 Clockwise
2.40 The Mechanic
4.10 House of Games

SONDAG 17

TV1

7.00 Goële Nuus Televisie
8.00 CTV
11.00 Plante van die Bybel
11.30 Pumpkin Patch
11.40 Wielie Walle
11.50 Zet
12.00 Zapmag
12.30 TV 101
1.30 Remi
2.00 Swerwerskos
2.30 Hallo Spencer
3.00 Hayley Mills Storybook Theatre
3.30 Johannie se Avonture
4.50 Beyond 2000
5.45 Streetwise
6.00 Kruis en Kroniek
6.30 Songs of Faith
6.40 Met Woord en Lied
7.00 50/50
8.00 Nuus
8.15 Agenda
9.00 Heartbreak House - TV adaptation of George Bernard Shaw's witty play with Rex Harrison as the cunning retired sea captain, Shotover. Rosemary Harris and Dana Ivey play his two daughters and others in the cast are Amy Irving, Remak Ramsay, George Martin and Tom Aldredge.
Director: Anthony Page.
11.00 Des and Dawn Music Scrapbook

TV2/3/4

10.00 Impressions
12.00 Church Service
12.30 Magnificat
1.00 Sport
6.00 Children of Africa (TV2); Ho Ila Noto (TV3)
6.30 Unqambothi (TV2); From Monkeys to Apes (TV3)
7.00 News
7.30 In Depth
8.00 Masakhana/ Masidumise (TV2); Mahlasedi a Tumelo; Ichthus (TV3)
8.50 Aids Education
9.01 Hunter: Detective series
9.54 Film: Lies My Father Told Me - Six-year-old David Herman (Jeffrey Lynas) loves his grandfather (Yossi Yadin), a Jewish religious dreamer. His dad (Len Birman) is a modern materialist. When the grandfather disappears, David's dad bluntly tells him he and his beloved horse, Ferdeleh, have died. David does not believe him. Director: Jan Kadar.

M-NET

INTEKENARE
7.00 East-Net open
7.01 Keladi Kanmani
9.00 Mahabharat
9.30 Essence
10.00 Take Five
10.30 Canal Português open
1.30 Just for the Record
2.00 Kitum: The Elephant Cave
3.00 Love, Mary
4.30 International Video Challenge
OOPTYD
5.00 Ducktales
5.30 Chip 'n Dale's Rescue Rangers
6.00 Not Quite Human
INTEKENARE
7.00 Carte Blanche
8.00 Miss SA 91 in the USA
8.30 The Empire Strikes Back
10.00 Supersport

MAANDAG 18

TV1

5.55 Morning Message
6.00 GMSA
9.00 CTV
10.03 Topsport
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Telerama
3.00 High 'n' Dry
3.15 Children's Video Bible
3.20 High on Books
3.30 Mio Mao and AEIOU
3.45 Pumpkin Patch
3.55 Bible Story
4.00 Bravestarr
4.30 Ghostbusters
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustelose Jare
5.57 Compass
6.00 6 on 1
6.30 Katts and Dog - Lost and Found
7.00 Telly Fun Quiz
7.30 Growing Pains - Family sitcom with Alan Thicke, Joanna Kerns, Kirk Cameron, Tracey Gold, Jeremy Miller and Ashley Johnson.
8.00 Die Nuus
8.30 Agenda
9.00 Peter Strohm, Privaatspeurder
10.00 Nuus
10.05 Topsport
11.00 Goelémre Advokaat - Franse reeks oor 'n Paryse advokaat

TV2/3/4

1.00 Toyota Top 20
1.54 Thibelo (Game Show)
2.21 In-depth
2.48 Imidlalo Ethokozosayo
3.15 Ezoxosh' Idada, Jabu Ustumtum (TV2); Hello Spank (TV3)
3.45 School Talk
4.30 Once Upon a Time
4.40 Duckland
4.50 Mina Moo
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Smoggies - Animated series
6.27 Police File
7.00 News
7.30 Ziyaduma Nge Niknaks (TV2); In-Depth (TV3);
8.00 Khayalethu (TV2); After 8 (TV3)
8.30 Jazz Jazz Jazz
8.55 News Update
9.01 Head of the Class - School sitcom with Billy Connolly
9.29 Twin Peaks
10.21 Almost Grown - Drama series about a young couple, starring Timothy Daly and Eve Gordon
11.13 Dancin' to the Hits
11.38 CNN International News

M-NET

INTEKENARE
10.30 Look Who's Talking
12.00 Box Office America
12.29 60 Second Housecalls
3.00 The Smurfs
3.30 Teenage Mutant Hero Turtles
4.00 The New Mickey Mouse Club
4.30 Tiny Toon Adventures
4.59 Pat Francis 60 Second Workout
OOPTYD
5.00 Too Close for Comfort
5.30 Loving
6.00 The Hogan Family
6.30 Carol & Company
INTEKENARE
7.00 Head Office
8.35 The Making of Rockateer
9.00 No Way Out
11.00 Some Kind of Wonderful
12.30 Invaders from Mars

DINSDAG 19

TV1

5.55 Oggendboodskap
6.00 GMSA
9.00 CTV
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.03 Telerama
3.00 Videobybel vir Kinders
3.05 Van Kleuter tot Skoolkind
3.15 Pieriewieriepark
3.30 Die Tamboeroekiemer
3.35 Kaskenades van Dr Kleiman
3.40 Wielie Walle
4.00 Dis Waar
4.05 Die Ander Ek
4.30 Tekkies
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustelose Jare
5.57 Kompas
6.00 6 op 1
6.30 Kompas
6.33 Die Swart Kat
7.00 Agter Elke Man
8.00 News
8.30 Agenda
9.00 Glory Days (1) - Six-episode drama about four friends who graduate from high school and have to find their feet in the adult world. With Brad Pitt, Stephen Alexander, Evan Mirand and Nicholas Kallsen.
10.00 News
10.05 Film: Stone Pillow - Lucille Ball plays a down and out bag lady living on the city's streets. She befriends a young girl (Daphne Zuniga) under the impression that she is a runaway, gives her lessons on survival - and then discovers that she's a social worker. Director: George Schaeffer.

TV2/3

1.00 Ziyaduma (Music)
1.27 After 8 (Magazine)
1.54 Ngomqibelo / Ka Mokibelo
2.48 Tumisang / Dumisani
3.15 Hallo Spank (TV2); Molomo Radipotso (TV3)
3.45 School Talk
4.25 Lehae la Bana
4.35 Cross Over
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Defenders of the Earth
6.30 Horizons - Youth drama series (TV2); Motsweding - Youth drama series (TV3)
7.00 News
7.30 In-Depth (TV2); Diaduma ka Niknaks (TV3)
8.00 Siyatylela/ Siyazungeza (TV2); Matswakabele (TV3)
8.40 Mmino wa Setso
8.55 News Update
9.01 American Dreamer - Comedy series about small-town columnist Tom (Robert Ulrich). With Carol Kane.
9.29 Film: A Cry for Help - When Tracey (Nancy McKeon) marries Buck Thurman (Dale Midkiff), she discovers he's a brutal monster who beats her up. The police fail to answer her calls for help in time to prevent her from being paralysed and she sues them. Based on fact and directed by Robert Markowitz.
11.10 World Entertainment News
12.10 CNN International

M-NET

INTEKENARE
10.30 The Fly II
12.15 60 Minutes: Copy Kids
12.29 60 Second Housecalls
3.00 The Smurfs
3.30 Teenage Mutant Hero Turtles
4.00 The New Mickey Mouse Club
4.30 Tiny Toon Adventures
4.59 Pat Francis 60 Second Workout
OOPTYD
5.00 America's Funniest People
5.30 Loving
6.00 Midnight Caller
INTEKENARE
7.00 Shadows of the Heart (1)
9.00 Supersport
11.00 Love, Mary
12.40 Journey to the Centre of the Earth

Chaos in Nuwe SA spoel oor na TV

WOENSDAG 20

TV1

- 5.55 Morning Message
- 6.00 GMSA
- 9.00 CTV
- 11.30 Santa Barbara
- 12.00 Larry King
- 1.00 Headline News
- 1.30 Business Day
- 2.00 Telerama
- 3.00 People and Places of Antiquity
- 3.30 New Adventures of Winnie the Pooh
- 4.00 Bible Story
- 4.05 Raising Miranda
- 4.30 Zapmag
- 5.00 Santa Barbara
- 5.30 Rustelose jare
- 5.57 Compass
- 6.00 6 on 1
- 6.30 The Family Man - Widowed fireman Captain Jack Taylor (Gregory Taylor) copes with four kids
- 7.00 The Mantis Project 1 (Repeat) - Seven-part drama in which Dr Harrow (Richard Haines) sends an entirely mismatched group of people to an isolated location to see how they react to the hardships and deprivations of living in a hostile environment. With Marius Weyers, Sandra Prinsloo, Danny Keogh, Joe Stewardson, Joanna Palmer, Craig Gardner, Kevin Smith, Leslie Mongezi, Thembsie Times and Candice Warrington. Script: John Cundill. Director: Manie van Rensburg.
- 8.00 Nuus
- 8.30 Agenda
- 9.00 Baasspeurder Faber
- 10.00 Nuus
- 10.05 Arts on One / Kuns op Een

TV2/3/4

- 1.00 Video Juke Box
- 1.54 Siyatyelela/ Siyazungeza
- 2.48 Mmino wa Setso
- 3.15 Mon Pe - Toddler's series
- 3.45 School Talk
- 4.30 Allied World of Money
- 4.35 Together We Become - Education series directed by Annie Basson
- 4.50 Tellytrip Time - Music
- 5.00 Capitol
- 5.30 The Bold & The Beautiful
- 5.57 Devotion
- 6.00 C.O.P.S. - Science fiction series
- 6.30 Emthonjeni (TV2); Thibelo (TV3)
- 7.00 News
- 7.30 Pick a Box (TV2); In-Depth (TV3)
- 8.00 Ifa Lakwamthethwa III - Drama series (TV2); Ntome Tsebe (TV3)
- 8.30 Ezodumo - African hits
- 8.55 News Update
- 9.01 Malibu (Final) - Mini-series about the rich and the glamorous at Malibu Beach. With Susan Dey, James Coburn, Valerie Perrine, Kim Novak, Ann Gillan and Steve Forrest. Director: E W Swack
- 9.59 Night Court - Court sitcom
- 10.27 Taurus Rising - Drama series
- 11.18 CNN International News

M-NET

- INTEKENARE
- 10.30 Mississippi Burning
- 3.00 The Smurfs
- 3.30 Teenage Mutant Hero Turtles
- 3.57 KTV Competition Time
- 4.00 The New Mickey Mouse Club
- 4.30 Tiny Toons
- 4.59 Pat Francis 60 Second Workout OOPTYD
- 5.00 Three's Company
- 5.30 Loving
- 6.00 Perfect Strangers
- 6.30 Dear John
- INTEKENARE
- 7.00 Shadows of the Heart (Final)
- 9.00 David
- 11.00 The Empire Strikes Back
- 1.00 The Neptune Factor

DONDERDAG 21

TV1

- 5.55 Oggendboodskap
- 6.00 GMSA
- 9.00 CTV
- 11.30 Santa Barbara
- 12.00 Larry King
- 1.00 Headline News
- 1.30 Business Day
- 2.03 Telerama
- 3.00 Eduspektrum
- 3.30 Walter die Wasbeer
- 4.00 Dis Waar
- 4.05 Die Swartwoudkliniek
- 5.00 Santa Barbara
- 5.30 Rustelose Jare
- 5.57 Kompas
- 6.00 6 op 1
- 6.30 Kompas
- 6.35 Brakanjan en die Drie Muskettiers
- 7.00 Die Sonkring
- 8.00 News
- 8.30 Agenda
- 9.00 The Golden Girls - Sitcom series with Beatrice Arthur, Rue McClanahan, Betty White and Estelle Getty
- 9.30 Night Court - Comedy series
- 10.00 News
- 10.05 Fathers and Sons - Pact (1932-1938)
- 11.00 A View of Britain - Scenic Railways
- 11.30 Soviets at the Crossroads - Final of a four-part documentary series on the Soviet Union

TV2/3/4

- 1.00 Ezodumo
- 1.27 Ntome Tsebe
- 2.21 Pick a Box
- 2.48 Jazz Jazz Jazz
- 3.15 Anpan Breadman (TV2); Ke Batla ho Ba, Ha Mmampitla (TV3)
- 3.45 School Talk
- 4.25 Children's Video Bible
- 4.30 Bush School
- 4.40 Ikhaya Labantwana
- 4.50 Road to Health
- 5.00 Capitol
- 5.30 The Bold & The Beautiful
- 5.57 Devotion
- 6.00 Toyota Top 20
- 7.00 News
- 7.30 In-Depth (TV2); Reka Mpo (TV3)
- 8.00 526 (TV2); Lesoka la Bofulatau - New drama series about a game warden (Patrick Shai) fighting poachers (TV3)
- 8.30 Tumisang/ Dumisani
- 8.55 News Update
- 9.01 Windmills of the Gods (1) - Four-part suspense-filled romantic adventure series starring Jaclyn Smith and Robert Wagner. A secret committee conspires to abort the US presidents plans to open up the Eastern Bloc countries. Director: Lee Philips.
- 9.54 Sledgehammer - Detective comedy
- 10.23 Dagnet - Detective series
- 10.48 The Tracey Ullman Show
- 11.15 Movie Focus
- 11.45 CNN International

M-NET

- INTEKENARE
- 10.30 Robocop
- 12.29 60 Second House Calls
- 3.00 The Smurfs
- 3.30 Dennis the Menace
- 4.00 The New Mickey Mouse Club
- 4.30 The Wide World of Kids
- 4.59 Pat Francis 60 Second Workout OOPTYD
- 5.00 Charles in Charge
- 5.30 Loving
- 6.00 The World of National Panasonic
- INTEKENARE
- 7.00 Revue Plus
- 8.00 Talk on M-Net at Eight: Donahue
- 9.00 I Saw What You Did
- 10.35 60 minutes: Women in Love
- 11.00 The Mechanic
- 12.40 Flash Gordon

DIE chaos wat die Nuwe Suid-Afrika kenmerk, was verlede week die tema van M-Net se *The John Berks Show*. Hoewel dit opnuut glashelder was dat 'n oplossing vir die land se probleme nie enkelvoudig is nie, dat dit beslis nie oornag aan ons "gegee" sal word nie en dat in die soeke na antwoorde steeds in kringe gepraat word, was die program een van John se bestes. Ten minste is die vyandigheid in sekere gevalle in woorde omgesit; kon wit en swart vir mekaar sê wat hulle onderskeie vrese is en hoe hulle veral die huidige geweld in die land sien.

As hooftema vir die program is *The Weekly Mail* se hoofopskrif van 'n paar weke gelede gebruik: *SA: A country poised to explode*. Die twee elemente in die storie waarop Berks gekonsentreer het, was die chaos en in besonder die geweld, wat in die meeste gevalle tot die chaos lei.

Wat opgeval het, was die netjiese beplanning van die program. (Hier teen die einde het van die deelnemers egter warm om die boordjie geword en mekaar só in die rede geval dat geen woord hoorbaar was nie. Dit het ten minste 'n gevoel van werklikheid aan die debat verleen - 'n té netjiese beplanning kan later kunsmatig en vooraf gerepeete voorkom.)

Reg in die begin van die program het Berks kol Dave Bruce van die Suid-Afrikaanse Polisie aan die woord gestel en genoem dat hy in die gang gehoor het hoe kol Bruce vir iemand sê drie wonderwerke is nodig om Suid-Afrika uit sy huidige put te lig. Dié drie wonderwerke sal op sosiale, politieke en ekonomiese vlak moet wees - en een sal beslis 'n wonderwerk in die ware sin van die woord wees.

Met verloop van die program het dit gou geblyk watter wonderwerk die moeilikste sal wees om verwerklik te word: die vreedsame saambestaan van wit en swart in dié land met daarmee gepaard gaande begrip vir mekaar se verskille. As dit nie Benny Alexander van die PAC of Craig Kotzé van die kantoor van die Minister van Wet en Orde was wat mekaar omtrent aan die keel wou gryp nie, of oor en weer beskuldig het van die bestaan van 'n sogenaamde Derde Mag en politieke vuilspel nie; het Derrick Thema van Soweto se anti-misdaad-beweging Berks self van partydigheid beskuldig. Wat Berks op die ou end by 'n groot waarheid gebring het: Suid-Afrika word deesdae gekenmerk deur mense wat iemand anders blameer vir die gemors waarin ons almal is - en dit kwalik twee maande ná die ondertekening van die Nasionale Vredesverdrag.

'n Sielkundige het aan die begin van die program 'n interessante en geloofbare teorie gehad omtrent die aard van die "gemors" waarin ons onself bevind. Hy praat van "kulturele" geweld en sê dit is die gevolg van 40 jaar se apartheidsbeleid. Geweld was in al daardie jare die manier waarop politieke mag afgedwing is en daarom het anti-apartheidsgroepe geglo dit moet ook die enigste manier wees waarop verandering bewerkstellig kon word. Só 'n denkwys kweek vyandigheid en skep 'n teelaarde vir verdere geweld.

Ook is die wit Suid-Afrikaner deur al daardie jare wys gemaak die ANC en verwante organisasies is die vyand en nou moet hulle skielik gewoond raak aan daardie einste "vyand" tussen hulle.

'n Wye verskeidenheid van organisasies, groepe en politieke partye kon elkeen hul sê sê, ook individue wat gepraat het van hulle vrees om binne hulle huise aangeval en verkrag te word ('n wit meisie) of in hulle huise deur impi's of selfs die polisie aangeval te word ('n swart man).

In dié opsig was die program werklik insig-gewend. Dit was een van die min kere dat wit en swart oor politieke, ouderdoms- en geslagsgrense heen op TV kon praat oor wat hulle raak; wat hulle idee van 'n oplossing vir die chaos is. Die idealisme van baie van die deelnemers: hulle pleidooie om te vergeet van verskille en te begin konsentreer op onderhandelinge en 'n vreedsame saambestaan, was in skrilke kontras met die amper voelbare vyandigheid tussen sommige deelnemers.

Maar wat die program ook gewys het - en die onderwerp het waarskynlik ook hier 'n rol gespeel

- was in hoe 'n mate Berks ontwikkel het as 'n programleier. Hoeveel persoonlike ontwikkeling is en hoeveel regie, weet 'n mens nie. Maar daar was 'n paar oomblikke waarin hy bewys het hy kan volkome in beheer wees van 'n situasie sonder om beledigend te raak en sonder om die draad van die argument te verloor. Die onderwerp kón hier 'n bydrae gelewer het: dit is nou een maal nie die soort argument wat gewen of verloor kan word nie en een wat gekenmerk word deur ontelbare retoriese vrae.

Een so 'n onderonsie tussen Berks en 'n deelnemer was toe Berks die Nasionale Party se Piet Coetzer pertinent gevra het: waar, na sy mening, lê die oorsprong van die chaos? Waar het dit begin? Op Coetzer se antwoord dat ons in 'n oorgangsfase verkeer, het Berks hom reguit gevra of hy die vraag ontduik en sy oorspronklike vraag 'n tweede keer aan Coetzer gestel: "Who got us there?" By 'n ander geleentheid het Berks Benny Alexander gekonfronteer met 'n gewelddadige slagspreuk op een van hulle baniere en gevra wat presies bedoel hulle met daardie een sin. "Een slagspreuk, een sin," het hy Alexander onderbreek toe ook dié die eerste vraag met honderde verduidelikings probeer ontduik het.

Uiteindelik is die program afgesluit met 'n veralgemening: as mense van hulle regte ontnem word, kan dit veroorsaak dat hulle onmenslik begin optree. Dié slot was 'n teleurstelling. 'n Intelligente, kort opsomming van die belangrikste standpunte wat geopper is en in die duur van die bespreking vurige strydpunte geword het, sou baie meer gepas en bevredigend gewees het. En te min tyd om behoorlik af te sluit, is met 'n vooraf-opname geen verskoning nie.

DIE DALLAS-SIRKUS

Was dit nou vir jou 'n sirkus, dié 356e en slot-episode van die oupagrootjie van alle soaps, *Dallas*. En tog by tye 'n hoogs vermaaklike sirkus. Een ding was egter duidelik: die *Dallas*-skrywers het besluit om nie 'n enkele steen onaangeroer te laat nie. Elke adder moes uit, elke bobbejaan agter die bult gehaal en elke aap uit die mou gelaat word. Sowat van geraamtes wat uit kaste tuimel, helde wat van hul voetstukke ontnem word, dekadensie galore, en Cliff Barnes as die PRESIDENT VAN AMERIKA was amper te veel om te sluk.

Daar was oomblikke dat 'n mens gekruip het van die lag - Callie as Aspoestertjie, kompleet met 'n lang, vuil rok en vuil kol op die wang; lang gape gegee het, of totaal geboei was deur die vergesogtheid van die situasies. Toegegee: die "engel" van onder, wat JR die sonde van sy weë laat aanskou het, was 'n meesterlike ingewing. Maar kon die reeks nie maar ná twaalf lange jare sonder 'n ellendige cliff-hanger geëindig het nie? Miskien nie.

PRAAT VAN DIE DUIWEL

'n Baie besondere insetel op Woensdagaand se *Arts on One* is *Faust*, 'n dansdrama wat deur Raymond Sargent vervaardig is en een van Veronica Paepers se protégées, Erica Brumage, as die choreograaf het. Brumage maak hiermee haar debuut as 'n choreograaf vir TV en volgens Sargent is die eindprodukt 'n ongelooflik visueel boeiende stuk werk.

Die dansdrama is gegrond op sowel Marlow as Goethe se weergawes van die oorspronklike verhaal, maar neig meer na Goethe in die gebruik van Goed en Kwaad as twee afsonderlike karakters waarin Faust verdeel. Die stryd tussen Goed en Kwaad is die spil waarom die Faust-legende draai, en daarom ook die tema van dié dansdrama.

In die hoof-dansrolle kan die Kaapse dansers Johan Jooste en Anton Labuschagne as Faust en Mephistopheles gesien word, met Ann Wixley as Marguerite, wat eers as omkoopresident deur Mephistopheles aan Faust aangebied word, maar op wie hy uiteindelik verlief raak. Die regisseur is Raymond Sargent. Die musiek is die eerste beweging van Mahler se Negende Simfonie, uitgevoer deur die Natalse Filharmoniese Orkes. Die program word om 10:10 nm vertoon.

FICTION

EATING FISH

by Mike Nicol

WE come in fast from the Sandveld and head down the coast on a dirt road. Spade sings under his breath, tapping out the beat on his knee, steering lightly with the other hand. He always sings when he's nervous and he's nervous now because of what we did to the girl but I don't care, the decision was his. I turn round to look at her. She's okay. She should brush her hair but otherwise nobody could tell what happened.

"Do your hair," I say, giving her the comb that's lying on the dashboard.

She uses the comb without a word, and then tosses her hair so that it settles on her head like a cloud.

I reach out to touch it, soft and lovely.

"Leave her," says Spade, watching my hand in the rear-view mirror.

"Relax Spade. Everything's going to be alright."

The girl moves away from me into the corner behind Spade. I let her go and straighten in the seat.

"Are you sure this is the road?" asks Spade for the sixth time.

"Yes, Spade, this is the road," I reply. "It's all here in his directions."

"You could've got them wrong!"

I ignore his doubt. Through the dunes on the one side there is quick, glistening blue and on the other side scrub, brown with dust, and further back a farm house, chickens, goats, children waving. I wave back. Spade's not singing anymore; the only sound is the noise of the tyres drumming on the gravel and the air-conditioner breathing in long gushes.

When we get there the wind is still hot. A searing berg wind that leaves us limp and white.

"How'd you know this is the place?" Spade wants to know.

I want to scream at the anguish in his voice. I want to yell at him, for Christ's sake Spade pull yourself together. Instead I say, "He said we'd see the umbrella tops sticking out."

There are cars parked near the gate into an enclosure of thornbush, and people, relaxed, smiling, tanned, walking in. Spade stops to one side.

"Jesus!" he says. "Why here?"

"Here. At the motel. In the middle of nowhere. What does it matter Spade?" I retort. "It's all the same."

We get into air thick with heat and

cooking fish. I take the girl's hand and lead her into the enclosure. As agreed, I select a table in a corner. Through the bush we can see the ocean, flat, littered with kelp, cracking small waves in the shallows. The girl and I move under the umbrella's shade; Spade stands nervously looking around.

"Sit down," I tell him.

He does.

"Relax," I say. "Take off your shirt. Enjoy the sun."

He obeys, but his mouth is tight. I notice there's a small bruise on his shoulder, a round purple mark on his brown skin. He catches my glance and moves with embarrassment until he's in profile and the kiss is out of my sight. I like that and smile, but behind my sunglasses there's no amusement in my eyes.

Spade signals for a waiter and orders wine. The girl asks for a Coke. It's the only thing she's said all morning. But after that we don't talk, just sit and watch people arriving. When the waiter brings a bottle of wine stuck in a tub of ice and the cold drink, I make the girl say thank you. She moves her lips but there's no voice.

"She's shy," I say.

The waiter smiles, draws the cork from the wine, pours some for Spade to taste, waits for his nod of approval, fills our glasses. I sip at it, relieved by the dry coldness. The girl finishes her drink without pausing. Above us the sky is as hard as metal.

For three hours we eat and drink. First bakkems, salty and hollow-eyed, peeling back the brown skin for the sticks of flesh, then mussels, scooping out the globs of yellow from the shells, limpets, urchins, alikreukel dripping garlic. The girl eats everything I put on her plate, her small hands scuttling over the food like crabs. Spade never takes his eyes off her, even though I nudge him.

"It's alright, Spade," I say. "Just relax."

The waiter serves mackerel, angelfish, snoek; we pick our way through the bones, taking wine by the mouthful.

In the centre of the enclosure the fire burns down to white ash which the wind swirls about us. I dust it from the girl's dress and wish I'd remembered a bow for her hair. A bow would have made a difference. She looks up at me when I smooth the hair behind her ear and for a moment she is

about to say something. That was how she looked yesterday when we picked her up, slightly puzzled, about to say something.

"What is it?" I ask.

She shakes her head. Her hair becomes a halo.

Out of the clay ovens the baker pulls long loaves. Spade doesn't wait for the bread to cool. He cuts thick, hot slices, spreads butter and jam, brings it over to us. The girl eats the bread as if she's not been eating fish all afternoon. It makes me laugh to see her munching into it until her face is smeared with watermelon jam. She laughs too. And so does Spade with his mouth open, half-chewed food sticking to his teeth and tongue. We're all laughing and the girl is stuffing bread into her mouth faster and faster.

"That's enough," I say smacking lightly at her hand.

She takes no notice.

"Enough!" I hiss.

The people at the nearest table look up at this sudden vehemence. I glare at them; they turn back to their lunch. Next to me the girl slowly empties everything in her mouth on to a plate. The lumps attract emerald flies from the thornbush. They stud that which she's spat out like jewels.

"Jesus," says Spade, "that's revolting."

I cover the disgorged food with a serviette. With another I wipe the girl's face, holding her jaws firmly in my left hand, squeezing harder than is necessary. It contorts her face, skews her mouth until there is pain and fear in those eyes again.

"Just behave," I warn. "Be a good girl. Or else..."

I thrust her head aside. A man at the nearest table is watching. I smile, he quickly turns away.

"Jesus," says Spade again.

The wine is finished. Spade calls for a bottle of Jerepigo. It's thick and yellow and too sweet but I drink it all the same. Spade throws back two glasses.

"Easy," I caution. "It could be some time yet."

Spade wipes sweat from his eyes. "He said four o'clock."

"Four. Half past four. Five. Just be patient."

"He said four o'clock!"

I shrug, getting up, pulling the girl after me. "I'm taking her to the toilet."

We go through a gap in the thornbush on

to the beach. The toilets are iron huts over long-drops. In the heat they stink so foully I have to push the girl in. She struggles and almost slips my grasp.

"Don't you ever do that again," I threaten, my hand raised.

Inside the hut we have to wait until our eyes are accustomed to the gloom. The roof is like the night sky speckled with stars. There is no paper. Even in the dimness I can see the wooden toilet seat is smeared with faeces, so I make her squat on it over the hole. She wimpers and takes a long time to pee. Then I do the same, holding on to her with one hand. The stench comes up from the pit so strongly I want to retch. I finish, take the brush out of my handbag and start on her hair. It's long, down to the middle of her shoulder blades, fair, the sort you want to keep on touching. Then I spray perfume behind her ears; run my lipstick lightly over her lips. She doesn't struggle, accepts it all as she did last night.

Most of the patrons have left the enclosure when we get back. The waiters are closing the umbrellas, sweeping out the bones, the shells. Spade is standing next to our table, a half filled glass of Jerepigo in his hand. He is still naked to the waist. I can see he's scared. The girl and I return to our seats.

"How can you just sit there?" shouts Spade suddenly. "You can see he's not coming. Jesus, I told you this was stupid. I told you he wouldn't come. But no, you and your bright ideas."

"Sit down, Spade," I say softly. "Keep your voice down, Spade," I tell him firmly.

He does as I say and the waiters continue putting away the umbrellas. But I know they're still listening.

"What're we going to do?" he asks me. "Jesus, doll, what're we going to do?"

I should have put a bow in her hair, I think. He'd have liked that. The bow would have made the difference. Because he was here. I felt him. All through lunch he must have been here watching us. Maybe ... But he was here under one of these umbrellas eating fish. That much I do know. So what happened to change his mind?

Then Spade starts with his accusations again, telling me that it's not right, that we shouldn't have done it, that I got the arrangements wrong, that I didn't take down the details properly, that it was all my fault, that I screwed up.

"Now you listen to me, Spade," I snap into his ear, leaning up close so that I can smell the fish and sweet wine on his breath. "I didn't screw up. We've done it all as arranged. He's let us down. That's what's happened. He's let us down. So let's not have any more of that nonsense. Understand?"

He's shaking now, trembling as if he's gone cold in that heat. A waiter comes up and takes the umbrella out of the hole in the middle of the table without disturbing the girl who's lying half on the table with her head on her arm. But she isn't asleep.

"We're closing now," says the waiter, "but you can sit here if you want to."

"It's alright," I tell him. "We're going."

Suddenly the heat cracks in my head, long and blinding. I don't know whether to laugh or cry. Spade is right: it's a mess. We should have been away by now, loaded. I look at the girl lying there, drawing patterns in the stains of the table. It's her fault. Everything that's happened. Last night. This. God I could choke the life out of her. I grab her by the arm and jerk her to her feet. She cries out.

Spade stops buttoning his shirt, looks at me, but he doesn't say anything. The air's so hot it's sore to breathe, and my eyes feel as if they've been scoured out by sand.

"Let's go," I say and walk out, dragging the girl.

In the Mercedes it is cool again. We drive fast, squinting behind our sunglasses as the oncoming sky turns white with speed. Spade sings under his breath. I hold the girl's hand all the way back to the motel.

Vrye Weekblad plaas elke tweede week 'n kortverhaal. Verkieslik ongepubliseerde kortverhale in Afrikaans of Engels, nie langer nie as 1 200 woorde, en 'n foto van die skrywer kan gestuur word aan: Vrye Weekblad Fiksie, Posbus 177, Newtown 2113. Die redaksie sal besluit watter verhale geplaas moet word en geen korrespondensie sal oor dié keuse gevoer word nie. Skrywers ontvang R250 vir 'n verhaal/verhale wat gepubliseer word.

BOME

gaan dood rondom jou

AMAZON WATERSHED, The new environmental investigation deur G Monbiot, Michael Joseph, Londen, 1991. Hardeband, 276pp.

TENIE DU PLESSIS

OPEENVOLGENDE satellietbeelde van die midderif van die aarde toon duidelik hoe die reënwoorde van ons planeet stelselmatig inkrimp. Die ligbruin gedeeltes verteenwoordig voormalige tropiese woudbedekking en dié vlekke vertoon oral progressief groter - 'n bruin virus wat vernietigend voortwoed. Die hele tropiese belt is ernstig besmet met die virus.

'n Mens sou 'n geanimeerde rolprent van die dood van die bome kon skep indien jy 'n lang reeks satellietfoto's (dieselfde posisie en met so ses maande tussenposes) aanmekeer sou ryg. So 'n film sal ook kon dien as die finale dokumentasie van die ondergang van meer as 60 persent van die wêreld se lewende spesies.

Vandag word duisende boomstompe in Viëtnam met die Dong Nai-rivier afgevoer vir verkope aan Japan en Taiwan. 'n Verbod op handel in tropiese hout is vroeg in 1990 in Ho Chi Minh-stad afgekondig. Dit word klaarblyklik nie afgedwing nie en 200 000 hektaar van die Viëtnamese woude word jaarliks vernietig.

'n Handvol wetenskaplikes en natuurbeoorders probeer tog om die herstel te bespoedig van die enorme gebiede (sowat twee miljoen hektaar) wat steeds die merke van die oorlog en 'agent orange' dra.

In die reënwoorde van Ecuador propheet British Gas op vier afsonderlike plekke vir olie. Groot gedeeltes van die reënwoorde word gestroop van plante en bome en modderstortings word in riviere veroorsaak wat tot nadeel strek van plaaslike bevolkingsgroepe se vis en ook die aangeplante kosvoorraad.

Ná onderhandeling met 'n aantal internasionale bewaringsorganisasies en hewige kritiek op die uitwerking wat die maatskappy se aktiwiteite op sosiale strukture van die inheemse bevolking het, het British Gas erken dat minstens 11 gemeenskappe voortdurend sosiologiese, ekonomiese en ekologiese verandering in die gesig staar: "Increased contact may offer better health care and economic opportunities. Conversely, the fragile cultures could easily be overwhelmed."

In Indonesië is 'n massiewe projek begin om dié land se papierywerheid te vergroot. Daar is tans 41 papierfabrieke in Indonesië. Nog 56 sulke monsters word oor die volgende 15 jaar beplan. Elke jaar word 1,5 miljoen hektaar van die reënwoorde verwoes. Dié woude word deur 'n vinnig-groeiende monokultuur vervang.

Die World Bank het geld beskikbaar gestel sodat die papierywerheid kan groei vanaf die huidige 18 persent van die land se produksie na 'n beoogde 25 persent - terwyl 160 van Indonesië se inheemse houtsoorte reeds met uitwissing bedreig word.

Bewaringsorganisasies en drukgroepe begin op 'n internasionale skaal houtsoorte en veral tropiese houtsoorte uitken wat geboikot moet word - elke individu kan

reeds 'n eie poging aanwend om die trope en die tropiese woude teen eksploitasie te beskerm.

Dié is maar 'n paar klein beskrywings van die planeet se grootste ekologiese tragedie wat nou in hoofsaaklik die "Derde Wêreld" voltooi word. Ontwikkelingsagentskappe soos die World Bank, die InterAmerican Development Bank en ander stroom voort met begunstiging van destruktiewe projekte van kortsigtige regerings.

Die internasionale strukture van befonding maak dit dikwels makliker om 10 miljoen dollar te bekom om 'n "groot" projek te begin as om tien duisend dollar te bewillig vir die stigting van 'n klein, maar standhoudende onderneming.

George Monbiot omskryf in sy boek Amazon Watershed 'n belangrike gedeelte van dié "groen oorlog". Ná uitgebreide besoeke aan die Amasone-kom en Indonesië het hy tot die slotsom gekom dat ons dringend moet ontsnap uit die gebondenheid aan die idee dat ontwikkeling ongelukkig, maar noodwendig, verwoesting impliseer.

In Brasilië hou dié argaïese gedagte nog stand - 'n nasie moet die wildernis waarin dit bestaan absorbeer ter wille van oorlewing. Elke stukkie grond moet bydra tot die nasionale ekonomie. En vir elke groot ontwikkeling is daar tans 'n "environmental impact assessment" (EIA) beskikbaar. Elke studie is deur "onafhanklike en gesoute" ekoloë gedoen. En dié studies vrywaar die mees destruktiewe projekte van enige kritiek, want "nasionale vooruitgang" is mos hier op die spel.

Monbiot onderskei twee gemeenskappe in al die tropiese lande waar reënwoorde nou vernietig word. 'n "Kapitalistiese" staat en 'n "kommunale" gemeenskap - besigheidsbelange wat nasionale inkomste genereer en ekonomiese groei bevorder en landelike boere wat nie vir 'n profyt werk nie, maar vir oorlewing. Onafwendbaar en herhaaldelik word die een verpoeier deur die ander en die soliede basis van elke nasie verkrummel saam met die gemeenskappe wat verlore gaan. Die eens kommunale boere-gemeenskappe word die uitskot van die besigheidsgemeenskap en verval in armoede sonder die grond waarop hulle vir geslagte 'n bestaan gevoer het. In dié nuwe sosiale omgewing word hulle nie die beskermers nie, maar dié vernietigers van die omgewing.

Hulle word die nuwe kolonialiste van die reënwoorde, soos die eertydse boere van MaranMao in die ooste van Brasilië. Uitgedruk deur staatsontwikkeling en mag uit hulle woonplek, trek hulle in groot getalle na die noord-westelike reënwoorde waar plaaslike Indiaan-groepe op hul beurt versprei en vernietig word. Almal is agter die goud aan wat in die strome en riviere van die Amasone-kom gevind kan word. Die vernietiging van dié water-are deur verslikking en die omdolwe van die reënwoordvloer dra by tot die uiteindelike ondergang van die Amasone-kom. Dit is volgens Monbiot 'n nasionale migrasie wat lankal nie meer deur enige regering gestuit kan word nie.

Hoe lyk die paradys wat daar vernietig word?

Die Amasone-kom is die opvanggebied van die grootste gedeelte van die water van die noordelike en sentrale Andesgebergte. Dit beslaan 7 persent van die aarde se oppervlakte (28 keer groter as Brittanje) en bevat 40 persent van die wêreld se reënwoorde. Die Rio Negro is net 'n sy-tak van die Amasone, maar is die naasgrootste rivier ter wêreld met 'n afvloei groter as die Congo-rivier en drie maal groter as die Mississippi. Wanneer die Rio Negro ná 'n reis van 2 400km deur die woude by die Amasone-rivier aansluit, verhoog dit die volume van die Amasone met net 15 persent. In die reënseisoen in Suid-Amerika vloei 'n vyfde van die wêreld as varswater deur die Amasone na die see. Agthonderd kilometer die binneland in is die Amasone al so breed soos die Engelse Kanaal en in die monding lê 'n eiland groter as Denemarke. Daar is sowat 3 000 soorte vis in die Amasone-rivier en die woude is 'n tuiste vir meer as ses miljoen

insek-spesies en 10 000 soorte bome. Die medisinale voordele wat in duisende van dié onbekende plante verskuil is, word nou vir die eerste keer deur die Westerse wetenskap ondersoek.

Dit is die goeie ekologiese nuus. Hier kom die slegte politieke nuus: die Amasone-kom lê verdeel oor die gebiede van nege Latyns-Amerikaanse lande - Brasilië, Bolivia, Peru, Ecuador, Colombië, Venezuela, Guiana, Frans-Guiana en Suriname. 'Big Business' en die regerings van al dié lande het in mindere of meerdere mate skuld aan die verwoesting van die woude. Brasilië het egter die grootste invloed op die toekoms van die woude in die kom. Die land besit 70 persent van die kom en hier vind 36 persent van die wêreld se vernietiging van inheemse reënwoorde plaas. Die slagoffers van die vernietiging word ook die meeste geblameer vir die tragedie. Die boere, die myners, die landloses - terwyl hulle ly onder die verwoesting - word dikwels gesien as die alleen-outeurs van dié ramp.

Volgens Monbiot sal die jare negentig die waterskeiding van ontwikkeling in die Amasone wees. Indien die woude gered sou word, sal belangrike en fundamentele besluite deur internasionale agentskappe, verbruikers en ook regerings geneem moet word. Indien die vernietiging van die oorblywende reënwoorde voltooi sou word, sal die raamwerk van die verwoesting in dié jare bevestig word.

Literati are in for a surprise

WILL the New Nation Writers Conference provide an interesting Third World alternative to the Weekly Mail's Book Week? This is the question poised on everyone's lips.

A glance at the line-up of the conference, which takes place from December 1 to 6 at the DJ du Plessis Centre (can't we ban initials from street and building names, please?) at Wits University, indicates that literati are in for a surprise when Ernesto Cardinal, ex-minister of Culture under the Sandanistas, takes the podium at 7.45pm on Sunday December 1.

Latin America and Africa dominate the list of writers taking part in discussions on Race and Ethnicity; Creating a Gender Sensitive Culture; Freedom and Responsibility, and Orality and the Dissemination of Literature.

Thus far the following writers have been secured: poet, novelist and essayist Claribal Alegria, who was born in Nicaragua, but lives in Salvador; Kole Omotoso, a Nigerian poet and novelist living in London, and winner of the NOMA award for Just Before Dawn; Sergio Ramirez, an ex-Sandanista vice-president; exiled Kenyan writer and theatre practitioner Ngugi wa Mirii; Chenjerai Hove, a Zimbabwean winner of the NOMA award for Bones; Sterling Plumpp, a poet laureate nominee from Chicago and head of the Black Studies Department at the University of Illinois; Caryl Phillips, a West Indian writer based in Britain whose best-known works include The European Tribe and A State of Independence; Earl Lovelace from Trinidad whose best short stories are collected in A Brief Conversion and Other Stories; South African-born Thokozile Chaane who considers herself Zambian and writes children's stories published by Skotaville; Tsitisi Dangaremba, a Zimbabwean ex-Zipra soldier living in Germany and the writer of Nervous Condition; Nawal al Saadawi, an Egyptian novelist, doctor and writer on Arab women's issues whose political activities led to her detention; Mireia Robles, a Cuban theorist working in Natal whose latest writings are entitled Hageography of Narcissa the Beautiful, and Somerset Maugham Award winner George Lamming, who was born in Barbados and is the writer of The Emigrants and Of Age and Innocence. Names like Hanif Kureishi, Breyten Breytenbach and Gayatri Spivak have been bandied about.

The opening of the conference is on Sunday December 1 at 6pm. New Nation editor Zwelakhe Sisulu will give the welcoming address.

The ANC's Department of Arts and Culture will be out in force: Wally Serote chairs the panel discussion entitled Guilt and Atonement: Unmasking History for the Future, while Vernon February takes part in Orality and Narratives: The Art of Storytelling and Baleka Kgotsisile will lead the discussion, Creating a Gender Sensitive Culture. Barbara Masekela chairs Redefining Aesthetics: Universality and Diversity. The SACP gets a look in when Jeremy Cronin chairs the discussion entitled Orality and Poetry: The Aesthetics of Performance.

The illustrious line-up includes Jakes Gerwel, Daniel Kunene, Lauretta Ncobo, André P Brink, Siphon Sepamla, Lesgo Rampolokeng, Benjamin Zephaniah, Margarete Poland, Zoe Wicomb, Antjie Krog, Njabulo Ndebele, Nadine Gordimer, Dennis Brutus, Albie Sachs, Ellen Kuzwayo and Marianne de Jong. - ANDREA VINASSA

Alfred Hinkel
(Pic: Guy Tillim/Southlight)

JUMPING *at opportunities*

ANDREA VINASSA payed *Cape Town's Jazzart* dance school a visit. She has more than just bruised buttocks to show for it

ALFRED HINKEL, the driving force behind Jazzart - with Dawn Langdown, John Linden and Jay Pather - remonstrates (with some irritation and amusement) cultural activists for the farcicality of their attempts to "redress historical imbalances". He tells the tale of the Georgian State Dance Company and their run-in with the Cape Town newspaper *South* which published a story accusing the Russian folk dance group of "racism" and "elitism" at the compulsory workshops foreign groups are required to trade for performances in South Africa.

In a self-righteous tone *South* came down on the Georgians, accusing them of snubbing a black dancer and paying more attention to a white dancer - incidents of this nature are open to interpretation - without questioning the role of the media, Sun International, the organised dance

community and the political organisations responsible for such regulations.

Hinkel blames the contradictions resonant in the system which is designed to exchange foreign performances for "token workshops"... and "they are token workshops because they will invariably be done with middle-class dance schools". Due to a lack of organisation on the part of Sun International (or general ignorance), the workshop was held at Pinelands High in Cape Town and the only black dancers who attended were from Jazzart and Pace Dance School, the rest were UCT students and ballet teachers.

Hinkel argues that these workshops are of no use if they do not get to communities otherwise deprived of formal training facilities. Where was Zama and the dozens of community dance groups?

But, he agrees, one can hardly blame the Georgians. The problem with this system (or non-system, as it appears) is that the

foreigners who have been required to give workshops are not teachers (even the director Constantin Costa-Gavras couldn't make the grade).

Hinkel concludes that he and Jazzart could teach the Georgians a lot about leaping, turning, thinking on your feet and gender relations - their steps are still strictly "segregated" according to gender.

"I suppose they are a folk group and they haven't questioned any of that stuff. We just got bored having to do that women and men separatist thing.

"Eventually there were rumblings, also from the ballet dancers, to learn the jumps." After much persuasion the men demonstrated the spectacular jumps. It was obvious to Hinkel that the dancers were classically trained: "They had the technique without the control. They would go into the preparation for the jump without that very placed ballet pose, and that is what helps them to do the jumps.

"They were using the torso in exactly the same way as I have been trying to get people to use the torso. They had used classical concepts, thrown the control out and hamassed the body's natural movement. The reason they can land on their knees is because they have such released joints.

"Then they said, You must teach some of the jumps. All the boys from ballet school jumped up. Simpiwe and Kulekane sat down, because they were threatened by the ballet dancers. I got up and I yelled, Get your arse up there.

"Of course, the Georgians had no intention of teaching, I don't think they knew how to teach it. They are ignorant and oppressed and they haven't questioned as much as we have.

"Here's where the racial thing came in and this is all it was. Kulekane was tugging at one of the guys. Now, he can hardly speak English and neither can this guy. He

didn't even look at him, he just walked off to one of the ballet dancers and as that happened Michelle said, You racist bastard. Now, that's the way it came across. But it could have been because he saw Kulekane was an untrained dancer.

"By this time I was gatvol, because I knew how they did the jump and that I could teach it to anybody. I made a production of it. I took my jacket off folded it up, put it down, walked onto the stage and dragged Kulekane to the centre stage back and said, Now listen carefully to me. I made him do a jump we do in class which is built on the same theory. I said, All you do is throw your leg out to the side." And the crowd went wild.

To cut a long story short, Hinkel proved that dance is like Maths: once the principle is mastered, the execution is relatively easy. Things progressed and soon everyone was gumboot dancing. The Russians displayed their own rhythmic dances, but gave up when faced with a Pantsula dance.

"The point is that there is a lot that could have been learnt both ways. It could have been exciting because of the gumboot thing. We may have been able to reveal to them how they actually manage to do those jumps."

Hinkel rails against the hypocrisy spawned by such events. He was sought out by a press photographer who insisted on photographing the black Jazzart dancers with the Georgians, leaving the impression that "the underprivileged community" had benefited.

The South African ruling classes have a way of defining terms that are applicable only to themselves - all fifteen percent of them. The rest of the country accepts as the norm the religious, educational, linguistic and cultural practices which are performed by these few people. The worrying thing is that this has become such a habit - this seeing things in a particular way and forcing the rest of the country to do the same...

"In simple terms, this is what I see to be the state of so-called contemporary dance in this country: it is a dance form that is alien to many people, yet the practitioners of this form have the gall to call this contemporary. Ask me about this so-called contemporary dance and I'll tell you: it consists of rearranged ballet steps, (so much for your revolt against ballet), a few thrown-in falls, a Sun City cabaret kick, some ethnic-pelvic thrusts, a black dancer, (almost always tall, muscular and male) and that is called contemporary!

Angry words from dancer and UCT drama lecturer Jay Pather: in this paper, delivered after the 1990 Dance Umbrella, he concluded that a "drastically revised dance aesthetic could ride with the restless, essentially unifying tide that is sweeping the country and itself be a major force in the creation of a new society." In these times of reconciliation he would probably be inclined to soften the political rhetoric, but I doubt if his assessment of the contemporary dance scene would be any different.

Jazzart is distinguished from other local contemporary dance schools by its approach to teaching, a technique which filters through to their performances. Traditionally dance teaching is anorexia-inducing and performance-oriented, but for Hinkel, the training process is more important. He sounds like a sociologist, not a dancer when he talks about developing trust between dancers, establishing a sense of self, recreating social awareness and fostering interdependence and dependence.

Teaching at Jazzart is based on the Alexander Technique, which is more often associated with fringe medicine and been

passed on from teacher to student for over 80 years. It involves a process of physical re-education concerned with changing the way you use your body as a whole. It is a deceptively simple technique based on highly sophisticated observations on the part of the teacher.

It is difficult, says Hinkel, for someone who is not experienced in the technique to imagine how simple alterations in the way the muscles are used can have profound implications for one's emotional and mental life. To a large extent this is because, thanks to the (often conscious) concept of mind-body dualism to which Western civilisation adheres, there is the belief that mind and body are separate entities which have to be treated in isolation. The technique holds profound implications for a country struggling with the undoing of decades of racial segregation: "Children younger than six have the bodies of small human beings, after the age of six they acquire a cultural body."

Sure, this sounds like therapy not dance, but Hinkel believes we need therapy more than we need Swan Lake at the State Theatre.

Although improvisation is an accepted part of the curriculum of all ballet and contemporary schools, Hinkel (a UCT Ballet School graduate) and his fellow teachers have revolutionised the concept, deriving their performance pieces via workshoped improvisations. There's not much talk of the perfect developpé or contraction. "I can't teach steps, dancers must be part of the creative process."

He quotes Carol Horwitz (*The Politics of Improvisation*) to elucidate his methods: "Of all dance forms improvisation is probably the most political, because it contains the urgency of immediacy. Improvisation forces people to make decisions on their feet and to live with those decisions. It helps people to see how the decisions affect others. When done by groups of people, it has everything to do with learning to work with others, not competing but working with the idea of the total picture and the individual's small but significant place in the overall picture."

Jazzart has deliberately kept a low profile, but it's time for Jazzart to come out of the closet. After five years of "non-collaboration" with the arts councils, Hinkel is considering a season at the Nico Malan, he has been asked to choreograph for the Pact Dance Company and design a schools programme for Soweto, as well as setting up a programme for Napac's junior company and their "outreach programme" (a traditional African dance group).

"It can't be wrong," Hinkel is adamant that these opportunities should not be passed up.

"Jazzart must become high-profile and mainstream otherwise the culture that is trying to blossom will be crushed if we are not careful. I'm going to fight to do that. We must appear on television.

"We have practiced non-collaboration for five years as a dance company and we gained a lot. It isolated us and forced us to question what we are doing and I'm pleased we did that because we are a lot richer for it. We have so much clarity on what we do and why. We don't have the answers, but we do know about searching. Every six months a dance class changes. When Jay writes a paper and we read it a year later, we go Ooef... because we are shifting all the time.

"Now we must get it out and show people. We have always had a good response from audiences, although the critics generally don't like us. They say the work is indulgent.

"In *Arathi* we use percussion. It is traditional African-based, but none of the

movements are traditional. It is spectacular and non-racial. We really worked with rhythm. People responded positively to that because it is just pure dance. But even in that piece the women lift each other, women lift men, women do the same steps as men. Most other dance you see in this country is sexually segregated.

"People stopped us in the streets in Grahamstown, but the critics hammered us. They said the work was dated. They said we styled it on Pina Bausch. When I think of how many hours we spent questioning everything... and the same critic on the same page, raved about

Nomsa Manaka's work. (I think Nomsa is a wonderful teacher.) But all the kids did was come on stage and do a traditional African dance, untouched. The same critic who said our work was dated and irrelevant actually used the word 'relevant' and said it 'gives you insight into the sensibilities and culture of black people'... then I think their is something wrong. Is their a sliding scale we working with here? The darker the company, the lower the standards. I get angry when people are too scared to criticise, because they are doing those people a disservice." Patronisation is the last thing dance needs.

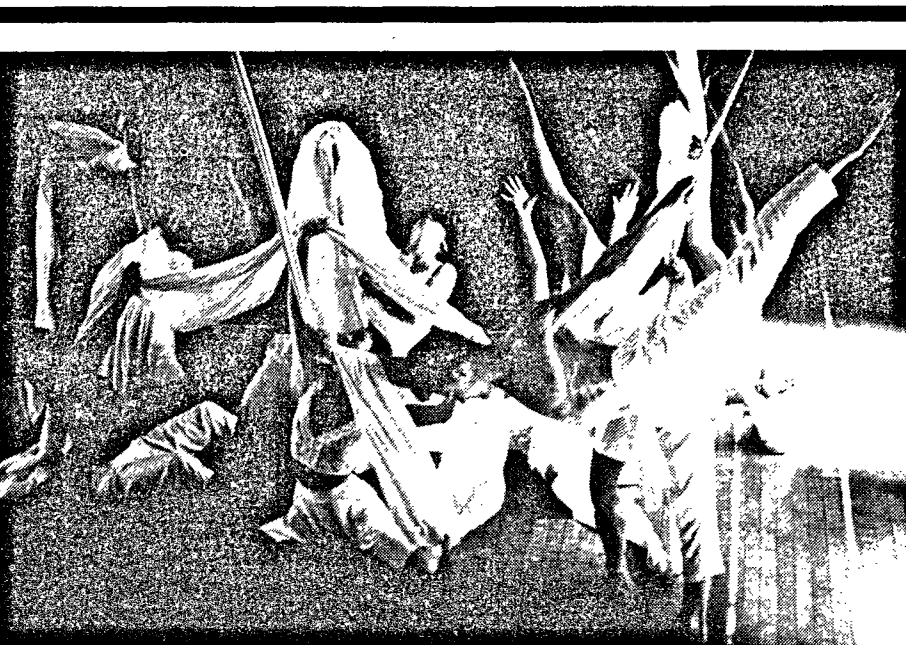
Jazzart Summer School

A "non-threatening" introduction to dance, funky street dancing and African dance are just three of the offerings at this year's Jazzart Summer School. Other courses include contemporary and jazz dance, tap and Alexander technique. The variety of courses and levels at which they are offered have been designed to provide a wide choice for everyone - from the professional dancer to those who are looking for a fun way to spend a couple of hours. The tap, contemporary and street dance classes are also offered for children and teenagers.

A new and exciting addition to the programme will be the introduction of a repertoire class which will be taught by Alfred Hinkel and Dawn Langdown. They will teach two dances from *Arathi*, one of the Jazzart works which drew critical acclaim at the Grahamstown Festival in July. This work consists of complex rhythms and cross rhythms and has its roots in rhythmic indigenous dance, but bears the stamp of Jazzart's style. Participants in this course will be put through a process similar to the one which the original company experienced in rehearsal and will be encouraged to extend the choreography with what they create in class.

Sue Parker (contemporary dance), Nomsa Manaka (African dance) and Joan Brokensha (Alexander technique) are the guests at this year's summer school. All three have taught extremely successful courses in previous Jazzart Summer School programme. For further information call (021) 245349 or write to:

Jazzart Dance Studio, 32 Jamieson Street, Cape Town, 8001.

Dancing to Pretoria

THE Johannesburg-based Free Flight Dance Company is presenting a varied programme of dance works at the Arena, State Theatre, Pretoria next Tuesday (19 November) and 25 November at 8pm. The programme comprises *Collaboration*, an interaction of classic and contemporary movements; the pas de deux from *Jungle Traffic*, danced by Natalie Fisher and Boyzie Cekwana, and *Figments*, which premiered at Dance Umbrella in March. *Simply the Blues* was inspired by Steve Walsh and Natalie Gamsu's songs and is a sassy rendition of the blues; *Body and Soul* is a fusion of body and spirit danced to Kenny G. The closing number, *Suite on Bob*, is a humorous work. Book at Computicket.

kleinadvertensies

PERSOONLIK/PERSONAL

Croc: Mag jou kunsgebit in Milan uitgestal word - Toadie

Aan Desdemona: lewers woer daar 'n geel kewer.

"Coop, I still pull my panties on one leg at a time."
Sal alle Twin Peaks-fans asseblief hul favourite one-liners na dié kolom stuur. Liefde Di-ane.

Faan en Desiré trou op 16 Desember. (Hulle moet nie, hulle wil.) Moenie kom nie, stuur net geld.

Ons hoor Takhare vir Vrede en Bleskoppe teen Apartheid dreig om 'n verskriklike comeback te maak op dié bladsy

ACCOMODATION/VERBLYF

Benodig: verblyf vir twee (huis, woonstel, kommune) in Kaapstad vir Desember. Huis in Johannesburg moontlik in ruil daarvoor. Skakel Steven Kuny: 833-2004 (w), 614-1483 (h).

One person 22 - 30 required to share lovely semi- with two others in Kensington. R450 including domestic and electricity. Tel: Candice (w) 442-8982 or (h) 614-1765. Occupation as soon as possible.

DIENSTE/SERVICES

FLOTATION TANK: relax body and mind in a warm peaceful zero-gravity environment. SHIATSU THERAPY - Japanese therapeutic system - improves health, by removing fatigue causing elements and stimulating the body's innate recuperative powers. Tel Jen (011) 435-7721

Translations done in Afrikaans, English, French & Spanish Tel: (012) 546-1925

ACUPUNCTURE: Calms, strenghtens & stops pain. It can treat or prevent many illnesses by addressing their root causes. Tel: (011) 643-4418 Sarah Hewland, Dip.Ac(UK), Clin, Cert(Nanjing)

If your HUMAN RIGHTS have been VIOLATED while under the treatment of a PSYCHIATRIST, call Citizens Commission on Human Rights NOW! Tel: 833-7271 or P.O. Box 710, Jhb, 2000.

TIK- EN VERTAALWERK
Bel Louise by (012) 46-6577

DIENSPLIG ADVIESDIENS
Vir gratis en onafhanklike advies op enige navrae oor diensplig, skakel:
Durban - (031) 301-5663 Richard (w)
Pletermaritzburg - (0331) 944079 Mark (h)
Kaapstad - (021) 689-1194 (5:30nm tot 7:30nm)
Grahamstad - (0461) 26067 Rudl (h) of gaan na die Metodistekerk, Pritchardstraat 79 op Dinsdae vanaf 4:30nm tot 7:00nm

POWA (People Opposing Women Abuse) is 'n ondersteuning- en inligtingsdiens vir mishandelde en verkragte vroue. Ons bied ook werkwinkels en opleidingsprogramme aan oor geweld teen vroue. Vir verdere inligting skakel (011) 642-4345

VISUAL ART COURSES
Learning to see. Eye training to look at shape, form, colour, dimension translated into drawing, painting, sculpture and crafts. Classes available day and evenings for children and adults. Phone Maggie van Wezel at 614-7297 after 5pm

EVENTS/GEBEURE

Iets anders? Probeer die Irene Village Mark - Smuts Huis Museum, Sat 14 Des, vanaf 9-2. Bring die hele gesin en doen u kersinkope in 'n rustige en ontspanne atmosfeer. Kunstwerke, klere, beelhouwer, organiese groente en veel meer. Skakel (012) 667-1659.

The Worker's Organisation for Socialist Action (Wosa) invites the public to a meeting which will be held at the Funda Centre (Main Auditorium), Soweto, on Saturday November 23, starting at 2 pm. Speakers from several political organisations will address the following issues: The Peace Accord - the Patriotic/United Front - the General Strike - the trend to enter into agreements such as the social contract.

MARK/MARKET

PHAMBILI BOOKS:
Huge selection of Academic Titles
22 Plein Street
Tel: (011) 29-4944
WANTED: Second-hand, Left Wing Books in good condition. Phambili is buying
Open:
Mon-Fri 9h00-17h30
Saturday 9h00-13h00
Sundays 13h00-17h00

TE KOOP:
Enigste gevestigde Interflora-bloemiste en geskenkewinkel in Lydenburg. Prys: R30 000 of naaste aanbod, afleweringvoertuig en alle voorraad ingesluit. Skakel Elize Viljoen by (011) 726-4591

Wat is AMAZING?.

Om 'n advertensie op dié bladsy te plaas, bel vir

Louwrins Potgieter by
(011) 836 2151, stuur 'n faks na 838 5901 of skryf aan Kleinadvertensies, Posbus 177, Newtown 2113. Dit kos R15 vir 25 woorde of 'n gedeelte daarvan.

Persoonlike advertensies korter as 25 woorde sal gratis geplaas word.

Die spertyd is Dinsdagmiddag 5 uur voor publikasie

SÊ JOU SÊ OF STUUR 'N OU BOODSKAPPIE

Die afdeling "Persoonlik" in ons Kleinadvertensies is 'n lekker plek om te sê wat jy dink of iets uit te blaker wat jou lankal hinder - of natuurlik om aan 'n vriend en/of vyand 'n boodskap te stuur. Of om aan te kondig dat jou vriend swanger is/nie swanger is nie. Dit is boonop gratis, solank jy dit onder 25 woorde hou. As dit langer as 25 is, kos dit R15, maar dit mag nie langer as 50 woorde wees nie. Laat hoor van jou!

**non-racial, democratic,
non-sexist, non-hetero-sexist,
non-ageist, non-regionalist,
non-elitist, nuclear-free
and ozone-friendly.**

but never, never PC (Politically Correct)

Vrye Weekblad

THE BILINGUAL NEWS MAGAZINE THINKING SOUTH AFRICANS DESERVE

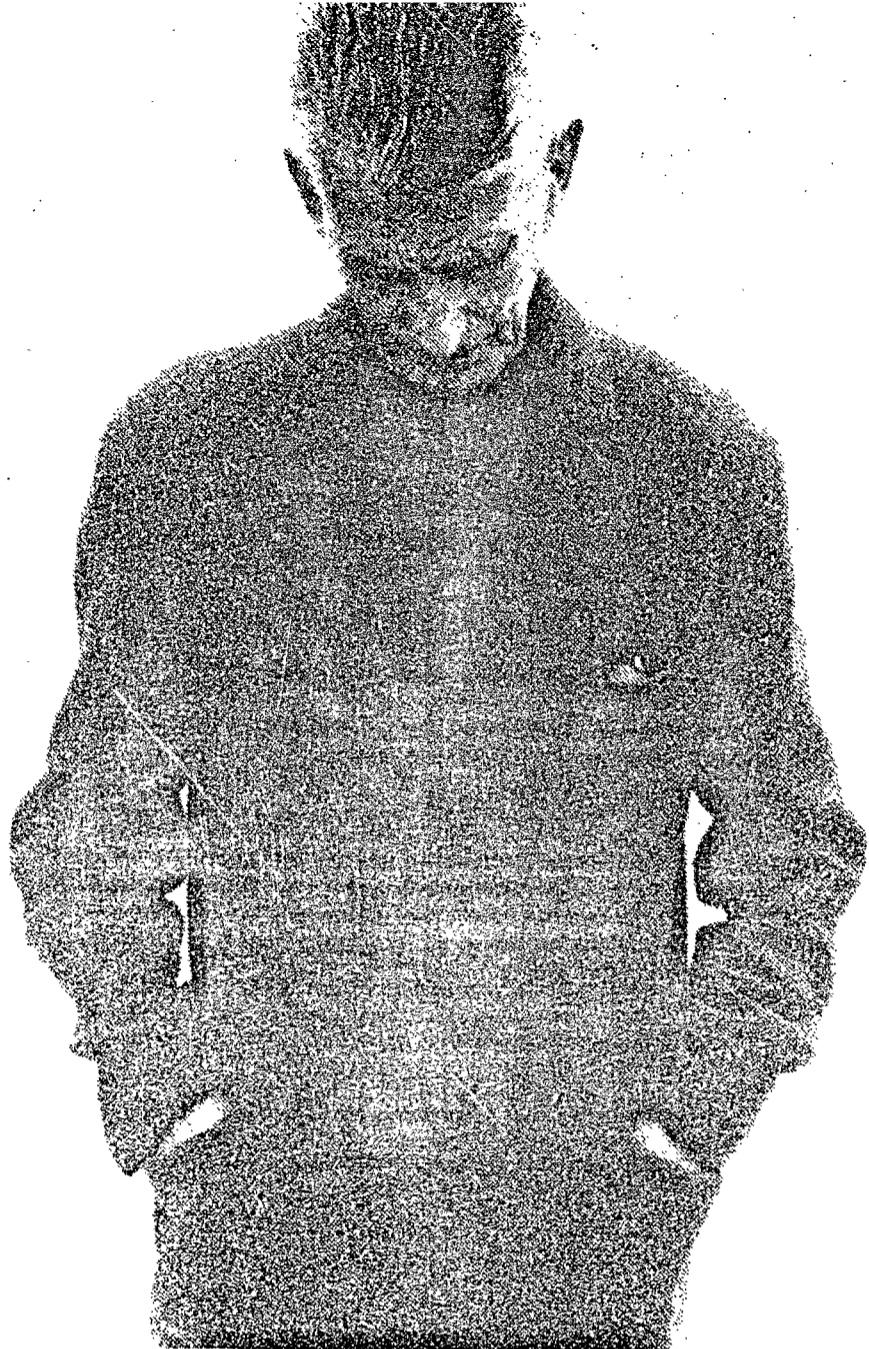
Om by te bly met die vinnig veranderende tye is deesdae nogal moeilik. Om vóór te bly, het jy Vrye Weekblad nodig. Teen net 30,8 sent per dag. So: vul dié vorm nou in en stuur saam met 'n tjek of 'n posorder vir R110 (vir 'n jaar, AVB en aflewering ingesluit) of R50 (vir ses maande, alles ingesluit) aan:

Vrye Weekblad Verspreiding, Posbus 177, Newtown 2113. Vandag nog.

Naam.....

Adres.....

.....Poskode.....

waiting for what?

WAITING FOR GODOT

By Samuel Beckett

With Dale Cutts, Michael McCabe, James Borthwick, Louis van Niekerk and Seth Randall

Director: Dieter Reible

In the Dalro, Windybrow

ANDREA VINASSA

DIETER REIBLE'S remarkably straight production of Samuel Beckett's classic - textbooks call it absurd, Reible differs - is passionless, academic, facile and eminently appropriate for its time: the arts councils are so afraid to put a foot wrong and the vagueries of Sam's message can be applied to almost any situation. That theatre is waiting for something is certainly true.

Reible's production is deliberately apolitical, deliberately bland... he is not about to play into anyone's hand. He gives no pointers to the theatre-goer who is desperately seeking meaning.

He merely heightens and illuminates feelings of insecurity engendered by life without ideology, life without dogma, life without leaders telling us what to think. In this sense Reible makes it difficult for his audience, but in another sense the emphasis on cerebral flourish as opposed to visceral impact, is something of a cop-out.

He lets us off the hook with this *Waiting for Godot* which is performed with clinical precision and displays the subtle technique of Pact's best actors. No-one gets their hands dirty in this pure theatre celebration of Beckett's ironic exposition of despair and desolation.

daljosafat gala luncheon

THE Daljosafat Arts Foundation is hosting a fund-raising luncheon which will coincide with a special preview of a summer exhibition. The gala event will be held in the garden of the farm Non Pareille, Daljosafat, Paarl. Invitations are limited to 20 guests.

The guest of honour is William Swing, Ambassador of the United States of America, and the guest speaker is Marilyn Martin, Director of the SA National Gallery.

The luncheon will take place on Saturday 30 November at 12.30pm. Catering is by the award-winning Cape Town restaurant Floris Smit Huijs, decor by Peter Visser Interiors.

Tickets to this fund-raising event are R120 per person, and obtainable from the Daljosafat Arts Foundation. Contact Andrew Olivier at 02211-624924. All proceeds go towards the Art Education Programme for underprivileged communities.

The art exhibition will be opened to the public on December 1 at 3pm by Louis Jansen van Vuuren, National President of the SA Association of Arts. The exhibition ends on December 22 and is open daily from 11am to 4pm.

Artists exhibiting are 1991 Triennial winner William Kentridge, also Deborah Bell, Hardy Botha, Nina Romm, Robert Hodgins, Margaret Vorster, Guy du Toit, Henry Symonds, Louis Jansen van Vuuren, and others.

pig out on artvark

ARTVARK (the band, not the animal) took a short recess to let two new members settle in who were brought in when drummer Rainer went overseas and guitarist Dirk left, explains Artvark spokesperson Robin Hawkins. "During the break, we produced a cassette recording of the show that blew festival-goers at the Grahamstown Festival away, and got the band critical acclaim from numerous revered critics - notably in *Die Burger* and *The Cape Times*. The cassette has the same name as the show, *Blanc de Noir*, and is an undoctored recording of the actual live show. It was jointly produced by the band and *Sound Action* magazine, through which it will be distributed.

"The band has also attracted the attention of Barry Ronge, who has approached us to provide inserts for his Christmas show on *Revue Plus*. These are to be shot at the Paarl Taal-Monument, Muizenberg Paviljoen and the Waterfront in the next few weeks.

"To celebrate all this, and to launch our cassette, Artvark will host a party at

The Fringe (cnr Canterbury and Constitution Streets) from 9.30pm tomorrow (16 November). We will market cassettes, have a boogie, and play some of the material later in the evening. The first 20 lucky guests to arrive after 9.30pm will get in for free, after which the door-price will be a prohibitive R5. Those able to convince us that they have played an important part in our development are welcome to try their luck at free entry. It should make for some amusing stories, which may or may not be rewarded. So all ex-varke and other acolytes, Take Note."

Artvark is on at The Stage on 22 November in support of The Legendary Nowhere Band, and on 30 November they are on at The Brass Bell (at 2pm for a touch of sun to compliment the madness.)

For hard-core fans, Artvark is: Jackie Engelbrecht (bass and attitude); Robin Hawkins (keys, rhythm, voice); Barry Klopper (guitar and grin); Colleen Lynch (voice, hats and appeal); Martin (drums and contact with reality) and Willem van der Merwe (blowing various things).

Die musiekblyspel *Baby Come Duze* is terug by die Mark-Teater. Zoleka Duma, Mara Louw-Thomson en Lerato Louw (bo) kan tot 7 Desember in die shebeen in die hemel besoek word. Patrick Shal (*Taxi to Soweto*) is die regisseur van dié nostalgiese terugblik op Sophiatown.

voltaire at new black sun

AT last the answer to the Sunday blues: Theatre Voltaire again this Sunday (17 November) at 8pm at the new Black Sun, corner Rokeby and Raymond Streets, Yeoville.

The line-up is as follows: Ian Fraser - Stand-up; Pierette - An off-beat cabaret; Hindsight - dance by Johan van der Westhuizen and Kim Thackerrey; Today Is an Important Occasion - Live video (Megan Choritz, Melinda Ferguson, Nan Hamilton); Jason Armstrong - Classical pianist; Men's Night Out - revue sketch; Oh No Not the Mandelas - Revue sketch and two films: To be announced.

Theatre Voltaire was established in April 1990 by Marius Meyer, Melinda Ferguson and Warrick Grier at the Junction Nightclub and ran successfully throughout the year. Artists from all fields are invited to perform, exhibit or screen their works. Contact: Warrick Grier - 648-8439, Marius Meyer - 837-5223 or Melinda Ferguson - 648-2695. Theatre Voltaire will run every Sunday evening. Admission R10.

the art foundation EASTWOLDWEG 6 SAXONWOLD

KAN NOU INSKRYF VIR: 1992

**VOLTYDS 1992
BEELDENE KUNS
en
GRAFIESE
ONTWERP
en
REKLAME**

OOK AANGEBIED
DEELTYDSE KLASSE IN

- TEKENWERK ● SKILDER
- BEELDHOU ● TEKENSUIT
- SYSKERMDRUKWERK
- ETSWERK

KLASSE VIR VOLWASSENES,
MATRIEKLEERLINGE,
HOERSKOOLO EN KINDERS.

(011) 646-1358/646-6197

LB 2 - 1183A

DIE MOSKOU-SIRKUS

in Maynardville

ARNOLD BLUMER

VROEËR was dit aanvalsgewere, landmyne en handgranate wat uit die Sowjetunie ingevoer is - meestal onwettig, en deesdae is dit ysskaatsers, dansers en nou 'n hele sirkus uit Moskou - nogal die staatsirkus, word gesê - wat uit die voormalige Sowjetunie oor ons land spoel - en dis wettig. 'n Vindingryke mens sou 'n verhandeling kon skryf in hoe verre die een die ander moontlik gemaak het.

'n Sirkus is 'n sirkus is 'n sirkus? Ja, meestal. Maar nie dié een nie. Daar is wel afgerigte diere, maar net poedels en bere, en ek kry die indruk hulle het gehou van wat hulle geleer is om te doen.

En die perde jaag met so 'n dolle vaart in die rondte dat twee ouens afgeval en hopelik nie seer gekry het nie. Dan is daar die gewone akrobatische toertjies, maar ook heelwat ongewones, en dis wat dié sirkus besonders maak.

Soos die ewewigskunstenaar (die HAT sê so) wat drie meter bokant die grond sy staan kry op rollende silinders. Of die vroulike koordloper wat teen 'n skuins gespanne draad oploop, telkens teruggly (miskien om die spanning te verhoog?) en dan tog uiteindelik haar bestemming bo in die dak van die tent bereik.

'n Fenominale rubberpopkind van so 6/7 jaar wat met een arm bo-op 'n man staan en sy liggaam soos 'n handskoen kan laat omdop, het die toeskouers betower. En die akrobate wat met 'n wipplank en dubbele salto's agteroor tot bo-op die skouers van drie mans spring wat klaar op mekaar se skouers staan het my na my asem laat snak. Ten slotte is daar twee ouens wat iets soortgelyks aanvang op stel. Ongelooflik!

Tussendeur was daar 'n klomp etniese (sic!) musiek (op band) en danse, en die toeskouers was gaande. Nou wanneer gaan ons staatsirkus. (watter een?) in Wladiwostok tent opslaan?

Gaan dié orkeste oorleef?

Eers het die Truk- en die SAUK-Orkes saamgesmelt in die nuwe Nasionale Orkes. Nou gaan dié orkes weer verdeel in die Transvaalse Filharmoniese orkes en die Nuwe SAUK-Orkes. **HENNING VILJOEN** bespreek die orkes(te) se afgelope simfonieseisoen

MET die amalgamasie van die Truk- en die SAUK-orkes het ek geskryf "die orkes is dood, lank leef die nuwe Nasionale Orkes", min wetende dat die lewe net 'n paar jaar sou duur voordat ek weer moet skryf "die Nasionale Orkes is dood, lank leef die Transvaalse Filharmoniese Orkes en die Nuwe SAUK-orkes". Waar ek die vorige keer dié wens met oortuiging uitgespreek het, doen ek die heilspraak dié keer met veel meer huiwering. Wie weet hoe lank die twee orkeste in die nuwe Suid-Afrika gaan oorleef? Veral omdat ernstige musiek in sommige kringe as elitisties uitgekryt word - wat elitisties in dié geval ook al mag beteken.

Die laaste simfonieseisoen het dan ook in die teken van die "egskeiding" gestaan, met die grootste bydrae deur die Nuwe SAUK-orkes. Hoewel die eerste twee konserte nog onder die vaandel van die Nasionale Orkes aangebied is, was dit uitsluitlik lede van die Nuwe SAUK-orkes wat opgetree het. Die eerste konsert onder Reinhard Schwarz, gewoonlik 'n uitstekende dirigent, was ietwat van 'n musikale ramp. Yvonne Timoianu se vertolking van Haydn se Tjellokonsert in D maj het mank gegaan aan korrekte intonasie en nog nooit het ek sulke slordige strykerspel van 'n beroeps-orkes beleef soos in die uitvoering van Beethoven se Vierde Simfonie nie.

Die Nuwe SAUK-orkes het wel meer momentum onder Paul Capolongo gekry, veral in die konsert wat uitsluitlik aan Mozart gewy is. Hier het die orkes ten minste met meer musikale geesdrif gespeel. Die hoogtepunt van die konsert was die fyn musikaal deurleefde vertolking van Mozart se Klarinetkonsert deur die klarinetpeler van die SAUK, Edouard Misnikov. Minder indrukwekkend was die gemaniëreerde spel van die Kanadees George Zukerman in Mozart se Fagotkonsert, waarin baie min van idiomatiese Mozart te bespeur was. In Mozart se Jupiter-simfonie het Capolongo 'n briljante

vertolking gelewer waarin hy die grootsheid van die werk ingebed het in die deursigtige tekstuur van 'n kamerorkes.

Ek het ongelukkig Capolongo se tweede konsert en die eerste van die Amerikaanse dirigent Robert Maxim gemis. Die hoogtepunt van die seisoen was egter die konserte waar die twee orkeste weer gesamentlik opgetree het. Die eerste Suid-Afrikaanse uitvoering van Mahler se Tiende Simfonie soos voltooi deur Deryck Cooke was 'n uitsonderlike musikale ervaring. Hoewel dié werk nie in dieselfde asem as Mahler se Sesde, Sewende of Negende Simfonieë genoem kan word nie, het Robert Maxim daarin geslaag om die wisselende emosies van Mahler se "Sturm und Drang" musiek ten volle in die orkes te ontgin. Die orkes het ook weer die hoë standaard wat in die vorige seisoen bereik is in dié uitvoering gelewer en veral Robin Finlay het met sy uitmuntende trompetspel opgeval.

Die uitvoering van Verdi se Requiem met Gabor Otvoš as dirigent, saam met die SAUK-koor, Virginia Davids, Angelica Nowak, Sidwill Hartman en Don Garrard, was een van die musikale glanspunte van die jaar. Soos met die uitvoering van Prokofief se Alexander Nevsky vroeër vanjaar het die SAUK-koor weer getoon dat dit 'n musikale instrument van internasionale standaard is. (Ek het net die warm ryk manstemme van die Imilonji kaNtu-koor in die Requiem gemis!) Met 'n elektries-gelaaiede spanningslyn, duidelike, resonante artikulasie en uitstekende frasering is die werk in sy volle dramatiese trefkrag deur die koor, orkes en soliste uitgevoer.

Nou lê die hef aan vir albei orkeste weer voor die deur. In albei gevalle is 'n dirigent soos 'n Simon Rattle nodig om die orkeste te bou en te verhef van middelmatigheid tot werklik uitstekende musikale instrumente. Hoe lyk dit met 'n orkes om by die standaard van die SAUK-koor te pas?

Live Jimi Presley ('n kombinasie van doole Elvis en doole Hendrix?) speel vanaand en more-aand by Dawsons Hotel, h/v President- en Von Brandisstrate, Johannesburg. 9nm. Hy noem homself 'n eksponent van post-modernistiese psigedeliese musiek. He must be seen to be believed.

die week by die MARK-TEATER

BABY COME DUZE PRODUCTIONS

bied aan

BABY COME DUZE

Geskryf deur Mthobi Motloasi; regie deur Patrick Shai
'n Viering van Sophiatown

Maan - Vry: 8nm, Sat om 6 en 9nm.

UPSTAIRS BY DIE MARK

Hunt/Jaffit Productions

bied aan

Joanne Weinberg se nuwe musiekspel

Nice People the Joneses

Regisseur en ontwerper: Neil McCarthy

Met Lana Green, Gaby Lomborg, Weinberg, Motsabi Tyelele en Thapelo Mofokeng

Musiek: Peter McLea; choreografie Adele Blank

Maan - Vry: 8.15nm Sat 6.15 en 9.15nm.

DIE LAAGER-TEATER

Hunt/Jaffit Productions bied aan

A Rosie-Coloured Spectacle

Regie deur Andrew Buckland

Met Soli Pbilander, Lindsey Orbach, en Ms Rosie September

Maan - Vry: 8.15nm Sat 6.15 en 9.15.

KIPPIES

Collaboration

Dins - Don R6, Sat middag R6, Sat aand R12

MARK GALERYE

KERAMIEKWERK DEUR DIE WITS-TECHNIKON STUDENTE

VLOOIMARK

9 vm-4nm Saterdag

Telefoon(011) 832-1641

Besprek by Computicket

H/v Breë- en Wolbuterstrate, Newtown, Johannesburg.

die klitse kou soos kougom

- overture

(Foto: Guy Tillim/Southlight)

Dié gedig, geskryf deur die Kaapse dramaturg **Ashraf Jamal** en vertaal deur *Gerard Rudolf*, is onlangs (deur Rudolf) by 'n Afrikaanse kultuurfees getitel *Die Nag van die Mystic Boer* op die planke gebring.

I

Jy sê mense kom en gaan, mense kom en gaan,
In lughawens, in sitkamers, in 'n koue kafee
Jy sê mense kom en gaan, mense kom en gaan
Oor koffie, onder 'n halwe maan, in die blink stank van die dag
Jy sê mense kom en gaan, mense kom en gaan
In 'n wêreld so groot soos dié, mense trek elke dag
Jy sê mense kom en gaan, mense kom en gaan
Sal dit stop, moet dit stop, hierdie nimmer-eindigende dag-breek?
Sal ek jou ooit weer sien soos jy draai, om weg te draai?
Is dit verby as dit verby is en is dit waarom ons bid?
Ek weet nie, gee nie om nie, wil net hê dat almal moet bly,
In my arms, in my hart, in die lewe waarna ek daagliks gryp.
Ek wil net hê hulle moet almal bly, ek wil net hê hulle moet almal bly.

Ek het oor ons gedink
Jy en ek
Dis nou al 'n hele ruk en...
Daar's iets wat ek jou wil vra
Ek het gedink as ons net praat
Dat dit wat ek wil sê, sal deurbreek
Jy sien
Dis nie iets spesifieks nie
Ek wil jou nie met vroe pla nie

Ek wou jou net vra
Of jy lief is vir my
Omdat dit my mind gecross het
Dat jy dalk nie is nie...
Ek weet jy gee om
Dis net dat alles so natural is
Vir jou
Ek het gewonder of jy ooit aan ons dink
Oor hoe dinge werk
Dit lyk nie of jy vir detail omgee nie
Jy praat nie so baie oor jousef of oor ons nie
So
Ek het net gewonder of jy oor ons dink
Aan my
Ek fish nie vir komplimente nie
Ek's regtig nie so goedkoop nie
Ek wil net weet of jy my sal red
Red my...

II

Howzit?
Is jy daar?
Ja
Ja ek's hier
Ek wil net praat
Dit was 'n lang dag en ek...
Ek het aan jou gedink.
Ek wou maar net aan jou...
Jou stem hoor
Ek...
Net om jou stem te hoor
Omdat...
Ek het nodig om met jou te gesels
Wel, ek is hier en gereed om te luister na enigiets wat jy wil sê
Ek is ver weg, ek weet
Maar ek is nogtans by jou
Thanks
Ja?
Dis oor ons
Ek...
Ja?
Is jy lief vir my?
Ja
Ek wou maar net gesels
Ek's alleen en ek...
Ja?
Ek het nodig om aan jou te raak
Om te weet ek kan nog kontak maak
Dat ek bestaan
Dat ek dinge kan verander
Dat ek saak maak
Kan kneus
Kan praat
Kontak maak
Aanraak
Ek gee nie om om alleen te wees nie. Ek...
Dis nie die feit dat ek hier is nie
Besig om met jou oor die phone te praat nie
Dis nie die fisieke afstand nie.
Dis net dat ek nodig het om te weet
Dat ek jou in die hande kan kry
Sodat ons kan praat
Hallo?
Ja?

Is dit liefde, is dit haat wat die rede is vir dié skeiding
Of is dit net die storie wat ons vertel, elke sekonde wat ons pyn
Wanneer die vlees weg is, al die gewag by die meer
Wanneer die hede verander in verlede in die oomblik as jy ontwaak
Alles 'n droom, alles 'n droom, hierdie vleeslike draai van die noodlot
Alles 'n droom, alles 'n droom, hierdie sombere draai van die slot
Ek wil dit nie meer hê nie, hierdie verskriklike gevoel van te laat
Ek wil nie hier staan nie, die een wees wat wag
Neem my hand, druk my vas, sê jy sal nooit waai nie
Is ek mal om soveel te wil hê, om nooit te wil rou nie?
Ek sê nee, ek sê nee, dis my genade
Ek sê nee, ek sê nee, ek dra my hart op my mou
Ek sê nee, ek sê nee, ek sê nou en vir ewig
Ek sê nee, ek sê nee, vir die toeklap van die deur
Ek sê nee...

IV

Skree, dalk dink julle dis snaaks, ek wat so skree. Dalk kan julle niks hoor nie. Ek kan aangaan. Julle sal nie eens agterkom nie, want julle sit net daar soos 'n do-not-disturb-sign. Dalk wil julle hê dat ek julle gevreter moet in moer. Ek kan doen wat ek wil. Ek kan die stoel onder een van julle uitskop. Ek kan julle laat bloei, die lewe terug in julle in bliksem. Dit sal só maklik wees. Dit kan selfs 'n plesier wees.

Soms is dinge nie soos jy dit verwag nie. Jy sit en wag op iets om mee te gee. Jy praat tot die koeie huis toe kom en hou aan met praat tot lank na hulle weer gewaai het. Jy vul die spasie. Jy's nie baie goed daarmee nie, maar jy hou aan met praat en praat. Maak nie saak wat jy sê nie, jy

praat net asof jou mislike lewe daarvan afhang.

Jy weet voor jou siel dat jy nie kan voortploeter soos altyd nie, want gewoonte begin na 'n ruk vuil voel. Jy haat wat jy dag na dag moet sien, maar jy het ook nie die fokken guts om jou oë uit te ruk nie. Jy reken daar moet iets wees wat jy kan doen. Jy reken jy kan jou pad na skoner lug toe ruik, na 'n skoner ritueel toe.

Dan onthou jy skielik die groot deel van jou wat missing is, so, jy klim in jou kar, want jy dink jy kan jou missing deel gaan soek. Jy het nie 'n clue van wat gaan gebeur nie. Al wat jy wil doen, is om jou missing deel te kry om jousef weer aanmekaar te sit. Mission accomplished.

Jy's moerse excited, want jy doen weer ten minste iets... maar weer iets goeds. Jy begin met 'n warm glimlag op jou gesig, dis so nice dat jy nie voel hoe dit net daar op jou gesig vries nie, stupid word. Maar die idee bruis nog steeds deur jou, so reguit soos 'n wit streep op 'n teerpad, blink soos 'n katoog.

Iets moet meegee. So, jy wag. Daar's geen punt daaraan om terug te draai nie. Nie nou nie. En so wag jy en jy praat en jy skree... want jy kan nie hierdie instorting aanvaar nie. Iets in jou gee mee, iets ergers as net blote teleurstelling, iets meer skrikwekkends. Jy kan skaars bly staan, maar jy's bang dat as jy gaan lê dit dalk die laaste keer sal wees. En só word jy bygelowig. Jy kan nie meer glo in 'n gepraterij oor môre nie. Jy dink net dat as môre dalk mag aanbreek, dit sal aanbreek ten spyte van jou.

So, jy wag. Jy weet mos dat dit nie so kan aanhou nie. Hy sal ophou, sê jy, hy sal begin praat. Hy sal moet. En jy wag. Jy word gewoon daaraan om met jousef te praat. Jy begin dit selfs interessant vind. Jy surprise jousef. Woorde wat jy nie eens geweet het bestaan in jou nie, begin uitkom. Eers stadig. In spatsels.

Jy gesels asof daar iemand by jou in die vertrek is. En wanneer niks behalwe die klank van jou eie stem na jou toe terugkom nie, jou eie pieperige behoeftes terug in jou gesig geblaas word, word jy fokken bang, man!

Stadig maar seker droog die behoefte op. Of jy gee nie meer om dat jou woorde terugkom nie. Hulle is nie meer jou woorde nie, net woorde wat by jou ontspring, warm en koud. Jy begin jou in woorde te was. Jy begin dink dat deur te praat jy skoon sal bly. Jy los jousef op automatic. Jy's aangeswitch. Jou persoonlike jumper-cable is gekoppel. Jy's 'n plasma-masjien. Jy draai en vloei. Jy hou net aan beweeg en praat en wag. Jy's rou. Daar is niks tussen jy en jousef nie. Jy's onbewerkte vergelyking. Mens-gemaak... brein-gefok. Jy bly klou.

Dae word nagte.
Jy klou.
Tyd verander.
Jy verander.
Verander...

V

Dis die desperasie wat ek voel wat my so laat praat
Die verlies van skaamte wat my hare vergrys
Ek's klaar met verstaan hoe die wêreld verdwaal het
Ek's klaar met verstaan waarom mense weggegaan het
Ek's lief vir jou, dis al waarom ek leef vandag
Wagtend, altyd wagtend, op ons herontmoeting
Onder 'n halwe maan, oor 'n koppie koffie, op 'n rommelende nagtrein
By 'n busstop, op 'n parkbank, op die leftbank van die Seine
In 'n nagklub, in 'n toilet, musiek wat skeur deur my brein
Na-ure op die pad, net om weer by jou te wees
Na-ure op die pad, net om dié kak pyn te genees

VI

Wel, jy kan sê ek het 'n probleem, te doen met 'n bors
Jy kan sê ek het 'n probleem, somehow het ek my tyd gemors
Ek's nie koud nie, nie die tipe ou wat sê fok die res nie
Want as ek alleen is, heeltemaal alleen, raak ek ook depressed
Sê maar ek is swak, sê wat jy wil, soos jy nader kom vir die kill
Breek my hart, maak my siek, maar steeds I love you still
Ek's die kranksinnige met die standvastige hart
Ek's die weeskind by die deur
Ek's die fool van die liefde in dié donker eeu van vertroue
Ek's die bloeiende hart, in twee geskiet deur Cupid se pyl
Ek's die ou van langsaan met die skroef los
Ek's mister right met rose in die hand
Ek's die vrou van elke Mills en Boon
Ek's enigiets wat jy wil hê enigiets wat jy sê

Ek dink al wat ek wil sê is: Trou met my, trou met my
Met my
Trou...

IVOORDIEWE

kou nou harde bene

As *ivoorhandel* in Asië beheer word, is die helfte van die stryd teen ivoorsmokkelary gewen, sê John Milliken, die direkteur van Traffic International se nuwe Suidoos-Afrikaanse tak. **ESMA ANDERSON** stel by hom vas hoe sake nou staan met onwettige ivoorhandel

In 'n tyd waarin goeie nuus so skaars soos hoenderdande is, veral wat omgewingsbewaring betref, is daar tog 'n sprankie hoop vir die bedreigde Afrika-olifant.

Sedert die CITES-verbod (Convention on International Trade in Endangered Species) op alle verkope van ivoor in Oktober 1989 ingestel is, is daar al ver gevorderd om onwettige ivoorhandel te bekamp.

Tom Milliken, die direkteur van Traffic International (Trade Records Analysis of Flora and Fauna in Commerce) se kantoor vir Suidoos-Afrika, meen met versigtige optimisme dat onwettige ivoorhandel dalk in die naaste toekoms grootliks uitgeroei gaan word.

Milliken was voorheen die direkteur van die Japanse kantoor van Traffic International, maar was vandeeweek in Suid-Afrika om voorbereidings te tref vir die stigting van 'n Suidoos-Afrikaanse tak, wat ook 'n kantoor in Johannesburg sal hê.

Die twee grootste internasionale handelaars in ivoor is Japan en Hong Kong, maar albei gehoorsaam nou die verbod.

Japan werk al sedert 1987 met Traffic saam. Dit gee Milliken die hoop dat Japan in die toekoms ook verantwoordelik sal optree.

"Die grootste sondaar in onwettige ivoorhandel was Hongkong," sê hy. "Die bordjies is egter nou verhang en hulle sukkel nogal. Op die oomblik is meer as

400 ton ivoor in Hong Kong opgestapel waarvan hulle nie ontslae kan raak nie."

Dié ivoor is meer as R240 miljoen werd teen die huidige prys van sowat R600 per kilogram.

"Die openbare mening het die laaste twee jaar geweldig geswaai - selfs in Japan. Niemand wil meer ivoor van Hong Kong koop nie, want hulle is berug vir onwettige handel. Die eerste ses maande ná die verbod op ivoorhandel, het Hong Kong die verbod verontagsaam in 'n poging om hul reserwes van die hand te sit, maar hulle kon nie veel uitgerig kry nie," sê Milliken.

Die internasionale verbod op ivoorhandel is juis ingestel om veral onderduimse handelaars soos dié van Hong Kong te

beveg.

Milliken sê Hong Kong het veral handel gedryf met verwerkte produkte, wat moeilik is om te beheer omdat dit moeilik is om vas te stel waar dit vandaan kom. "Dit het amper onmoontlik geword om die onwettige handelaars in Hong Kong vas te trek. Hulle het verwerkingsaanlegte gehad in verskeie kusstreke in Asië wat baie moeilik is om op te spoor. Elke keer as ons toeslaan op 'n aanleg, ontdek ons dit het weer verskuif. Dan moet mens dit weer soek - en die hele kringloop begin van voor af. Uiteindelik was die enigste opsie om 'n algehele verbod in te stel op handel in ivoor en ivoorprodukte."

Die ivoorhandelaars in Hong Kong sit

In Namibia word renosters se horings nou afgesaag in 'n poging om die spesie teen wilddieve te beskerm. (Foto: Eric Miller / Southlight.)

Suid-Afrika wil weer *ivoor* verkoop

SUID-AFRIKA het in Oktober vanjaar 'n voorstel ingedien by Cites (Convention on International Trade in Endangered Species) dat Suid-Afrika se olifante van die Appendiks I-lys afgehaal word en verskuif word na die Appendiks II-lys, waarvolgens handel toegelaat word, maar slegs onder baie streng beheer.

Die voorstel sal in Maart 1992 oorweeg word op Cites se volgende ledestatevergadering in Japan. 'n Komitee van Cites sal 'n evaluasie-verslag oor die Suid-Afrikaanse voorstel indien, waarna 'n besluit geneem sal word.

Milliken meen dis baie moontlik dat die olifante van Suid-Afrika en moontlik lande soos Namibia en Zimbabwe op die Appendiks II-lys geplaas sal word, maar meen die internasionale handelsverbod op ivoor sal steeds in stand gehou word.

Sekere oogmerke moet eers bereik word voordat handel weer toegelaat kan word, sê Milliken. Op kort termyn moet probleme met die registrasie van die land van herkoms van bestaande ivoorvoorrade en handelaars eers opgelos word en 'n stelsel ontwerp word wat in die toekoms doeltreffend toegepas kan word. Op lang termyn moet probleme met kontrole en monitering opgelos word.

Maar selfs dan moet die ivoorhandel só beheer word dat dit nie weer hand-uit ruk en aanleiding gee tot grootskaalse wildstropery en onwettige handel nie.

Milliken meen egter dat Cites nie ledestate wat goeie bewaringsbestuur toepas, wil straf nie. Daarom sal waarskynlik baie simpatiek geluister word na Suid-Afrika se voorstelle.

Wat sterk in die Suid-Afrikaanse voorstel se guns tel, sê Milliken, is dat die opbrengste van verkope van Suid-Afrikaanse ivoor teruggeploeg word in omgewingsbewaring. Dieselfde geld Zimbabwe, waar 'n deel van die opbrengs ook gegee word aan plaaslike gemeenskappe waar baie van die olifante vry rondloop en nie almal in die nasionale parke gehuisves kan word nie.

'n Suid-Afrikaanse voorstel wat ook gunstig oorweeg sal word, is dat net handel gedryf word met lande wat al die ivoor wat hulle invoer, plaaslik kan verwerk. Dit impliseer dat bykans net Japan ivoor op groot skaal sal kan invoer. Daarby moet ivoor gekoop word van 'n regeringsbron, sodat die middelman uitgesluit kan word.

Dié stap word voorgestel om te verseker dat verwerkte produkte van onwettige ivoor nie die hele wêreld vol versprei sal kan word nie.

Verder is Suid-Afrika van mening dat biologiese toetse op ivoor duidelik die streek van herkoms kan bepaal and dat selfs produkte dus beperk kan word.

Die handelsverbod is ook sterk aangeval deur Zimbabwe, waar wilddiefstal toegeneem het nadat die verbod ingestel is. Vroeër het hulle jaarliks minder as 10 olifante afgestaan aan wilddieve. Dié getal het na die verbod gestyg tot 90.

'N DEURBRAAK IN BEWARINGSTRYD

nou met hulle hande in hul hare, sê Milliken. Die meeste van dié handelaars probeer nou van hulle ivoor ontslae raak want hulle wil al hulle bates likwedeer vóór die oordrag van Hong Kong aan China in 1997. Volgens Milliken is hulle desperaat om so gou moontlik die land te verlaat voor die Kommunistiese oorname.

Die Hong Kongse owerheid het egter sedert Januarie 1990 vereis dat alle handelaars die ivoor wat hulle besit, registreer in ooreenstemming met die Cites-verdrag.

"Sedertdien het die mark vir onwettige ivoor geweldig gekrimp. Hong Kongse handelaars stel nie meer belang om nóg ivoor te koop nie - veral nie omdat hulle reeds opgeskep sit met méér as wat hulle van die hand kan sit nie," sê Milliken.

Terwyl Japan in die vroeë tagtigerjare een van die grootste handelaars was in onwettige ivoor, het Traffic International daarin geslaag om die handelaars te oortuig om hul ivoor te registreer en onwettige ivoor te vermy, sê Milliken. Japan weier nou om handel te dryf met Hong Kong en sê Hong Kong is die groot sondaar wat onwettige handel betref.

"Die Japannese handelaars sou graag wou sien dat handel in wettige ivoor kan voortgaan, maar begryp dat die verbod nodig is om onwettige ivoorhandel te kortwiek. Intussen hou hulle maar hul asem vir 'n ruk op in die hoop dat die situasie binnekort gaan normaliseer.

"Ons kantoor in Japan was só doeltreffend dat ons presies geweet het watter vraag ivoor op pad is. Dikwels kon die vraag teruggestuur word nog vóórdit in Japan aankom," sê Milliken.

Die mark in Japan krimp nou geweldig, sê hy. Die mark is nou net die helfte so groot soos 'n jaar gelede en selfs as die grootverbod gelig word, sal dit nie veel groter word nie. Een van die belangrikste faktore, meen hy, is dat baie maatskappye

nou plaasvervangers vir ivoor ondersoek. Yamaha maak byvoorbeeld nie meer klaviere met ivoor-klawers nie en die groot kettingwinkels weier om ivoorprodukte te verkoop. Die grootste behoefte vir ivoor in Japan, sê Milliken, is vir ivoor-naamstempels.

Onwettige handel gedy egter nog in Thailand - nie net met ivoor nie, maar ook ander bedreigde spesies wat deur Cites gelys is. Die situasie het só hand-uit geruk dat die lede-state van Cites 'n algehele handelsverbod op wildlewe-produkte met Thailand ingestel het, veral omdat die Thailandse regering skynbaar geen stappe doen om teen onwettige handel op te tree of dit te beperk nie.

"Die Hong Kongse mark was totaal afhanklik van buitelandse afsetgebiede. Noudat die handelsverbod ingestel is, kry hulle ook nie meer markte vir hul produkte nie. Dit geld ook Indië, China en Thailand, wat ook berug is vir onwettige handel."

Mens sou aanneem dat die ivoorprys sou styg ná die verbod - maar die teenoorgestelde is besig om te gebeur. Hoewel die prys eers gestyg het weens die verlaagde aanbod van ivoor, is ivoor nou weer goedkoper as voordat die verbod ingestel is.

Hopelik sal die ivoorhandelaars beseef dat hulle nie van hul ivoor ontslae kan raak nie en sal dit, tesame met 'n verlaagde prys, hulle ontmoedig om voort te gaan met dié handel.

Traffic International hoop dat die openbare mening steeds onwettige ivoorhandel sal verwerp en dat mense minder ivoorprodukte sal koop.

As dit gebeur, meen Milliken, kan wettige ivoor moontlik heeltemal voorsien in die vraag na ivoor. As dié scenario bereik word, sê hy, sal onwettige ivoorhandel beperk kan word sonder 'n algehele verbod op ivoorhandel.

Ook in Kameroen het wilddiefstal toegeneem sedert die verbod - wilddiewe daar het van September tot Desember 1990 27 olifante gestroop. Wildlife Conservation International meen egter dié toename kan toegeskryf word daaraan dat die ivoorprys gedaal het en stamhoofde in dié land en die aangrensende Nigerië dit nou weer kan bekostig om ivoor te koop vir seremoniële doeleindes.

Omgewingsbewaarders in Suid-Afrika meen die handelsverbod het die situasie in Kenia en Tanzanië drasties verbeter juis omdat dié lande baie geld ontvang het om beter beheer oor hulle nasionale parke toe te pas. Volgens dr John Legder, die direkteur van die Endangered Wildlife Trust, is dit dié geld en nie die handelsverbod nie, wat die situasie verbeter het, omdat dié lande nou vir die eerste keer werklik beheer toepas in hul nasionale parke.

Intussen gaan sowel Suid-Afrika as Zimbabwe voort om olifant-getalle uit te dun. Die ivoor van dié uitdunnings stapel ook reeds hoog op. Suid-Afrika maak vanjaar omtrent 3 000 olifante van kant, terwyl Zimbabwe beplan het om 15 000 olifante te skiet. Dit is egter al baie laat in die seisoen daarvoor omdat uitdunning baie moeilik word as die reënseisoen eers begin het, sê dr David Cummings, 'n navorser in Zimbabwe. Hy reken dat Zimbabwe skaars 'n derde van dié getal sal kan uitdun.

Zimbabwe beskik al oor meer as 20 ton ivoor, wat omtrent R66 miljoen werd is, sê dr Willie Nduku, die direkteur van Zimbabwe se Nasionale Parkeraad. As hulle die ivoor kan verkoop, sal dié geld weer in omgewingsbewing en die bestuur van die nasionale parke teruggeploeg kan word. Ook Suid-Afrika bestee die opbrengs van olifant-ivoor só, sê dr Salomon Joubert, die uitvoerende direkteur van die Nasionale Krugerwildtuin.

Dis juis dié oordeelkundige benutting van die opbrengs wat voortaan in die guns van dié twee lande kan tel, sê Milliken. Omdat die vel en die vleis ook gebruik word, het albei lande 'n goeie naam wat omgewingsbestuur en benutting betref.

Millien meen al die probleme rondom onwettige handel in wildlewe-produkte is oorkombaar, maar baie kreatiewe oplossings is nodig omdat dieselfde omstandighede nie oral in Afrika geld nie. Meganismes moet uitgewerk word om te verseker dat lande wat goeie omgewingsbestuur toepas nie onnodig benadeel word in 'n poging om lande met 'n swak rekord te help nie.

Botswana, Malawi, Namibia, Zambië en Zimbabwe het intussen 'n ooreenkoms aangegaan binne die SADCC (Southern African Development and Co-operation Council), waarvan hulle almal lede-state is, om 'n organisasie te stig wat 'n enkele handelsentrum sal wees vir al die ivoor van dié lande. Die handelsooreenkoms staan bekend as SACIM (Southern African Centre for Ivory Marketing), maar sal eers begin handel dryf ná konsultasie met Cites.

Wanneer *Traffic International* in Januarie hul eerste tak in Suidoos-Afrika open, sal dit die belangrikste poging wees tot streeksamewerking om handel in bedreigde spesies te bekamp, sê bewaringsbewustes. Vir die eerste keer sal ook saamgewerk word om plantspesies in te sluit in dié stryd. **ESMAANDERSON** stel ondersoek in

DIE Suidoos-Afrikaanse tak van Traffic International (Trade Records Analysis of Flora and Fauna in Commerce) - die grootste internasionale organisasie wat handel in veral bedreigde spesies bekamp - is dié organisasie se eerste tak in Afrika. Dié stap word verwelkom deur bewaringsbewustes in Afrika - wat meen dis 'n broodnodige stap wat lankal gedoen moes gewees het.

Dié organisasie gaan nou uiteindelik probeer om onwettige ivoorhandel by die wortels uit te roei: in Afrika, waar duisende olifante en renosters jaarliks onwettig geskiet word net om die ivoor en die horings uit te slag.

Traffic International is al in 1976 gestig en het reeds takke in Europa, Suid-Amerika, Suid-Oos Asië, asook kantore in Japan en die VSA.

Die hoofkantoor van die Suidoos-Afrikaanse tak, met Tom Williken aan die spits, gaan in Lilongwe, Malawi, gebaseer wees, met nog kantore in Johannesburg en Dar-Es-Salaam.

Dr John Hanks, die uitvoerende direkteur van die SA Natuurstigting, sê dis die belangrikste poging wat nog aangewend is tot samewerking op streeksvlak om onwettige handel in bedreigde spesies te bekamp.

"Dis hartseer dat dit nou eers gebeur. Dit is eers die laaste vyf jaar dat die internasionale gemeenskap hulle ontferm oor Afrika. Dis jammer dat die Afrika-olifant eers bedreig moet wees voordat iemand omgee en iets daartoe doen," sê Dr John Legder, die direkteur van die Endangered Wildlife Trust.

Mense beskou gewoonlik net olifante en renosters, of soms ape, as bedreigde spesies. Die bedreiging van talle ander spesies - voëls, reptiele en plante - word oor die hoof gesien.

Traffic kan 'n groot rol speel veral in die bekamping van handel in bedreigde plantspesies soos die broodboom, sê Hanks. "Plante word gewoonlik geïgnoreer omdat mense nie emosioneel so betrokke raak by die uitroeiing van plante nie.

"Mense reageer baie meer emosioneel as 'n olifant geskiet word, maar al hoe meer plantspesies word bedreig en mense steur hulle nie veel daaraan nie.

"Om die natuur te bewaar, is 'n groot biologiese verskeidenheid noodsaaklik. Dit sluit diere én plante in," sê Hanks.

Milliken sê Traffic gaan vroeg volgende jaar 'n plantdeskundige aanstel om veral na dié probleem om te sien. Hulle wil veral toesien dat die getalle van plante deeglik dopgehou moet word, omdat plantspesies baie vinniger uitgeroei word as wat die algemene mening is.

Die bekendste plantspesie wat ondersoek sal word, is die broodboom - waarvoor daar plaaslik en internasionaal 'n groot mark is.

"Hoewel Suid-Afrika baie goeie omge-

Miljoene voëls soos dié Suid-Amerikaanse rooi papageai word jaarliks ingevoer.

wingsbestuur toepas, word te min aandag aan plante gegee," meen Milliken. "Ons sal probeer om die gevaar vir plantspesies onder die publiek se aandag te bring, hier en in die buiteland."

Om te onderstreep hoe belangrik Traffic se werk is, verwys Milliken na 'n artikel in *Our Living World*, die mondstuk van die SA Natuurstigting, waarin uitgewys word dat "meer as 40 000 lewende primate, 4 miljoen lewende voëls, 10 miljoen reptielvolle, 15 miljoen pelse, 1 miljoen orgideë en 350 miljoen tropiese visse jaarliks verhandel word. Meer as 'n derde hiervan is onwettig."

"Voorsorg is beter as nasorg," sê Milliken. Daarom gaan Traffic International ook aandag gee aan spesies wat nie bedreig is nie, omdat baie van dié spesies vinnig verminder weens handel. Veral tuinboukundiges en voëlversamelaars kom onder die loep. Vandag staan baie Suid-Amerikaanse voëlsoorte op die randjie van uitwissing omdat voëlversamelaars so baie daarvan aankoop. Suid-Afrika is hoeka die derde grootste voël-invoerder ter wêreld.

Traffic wil ook 'n data-basis saamstel oor die tradisionele gebruike van wildsprodukte in veral tradisionele medisyne, omdat hulle ook wil toesien dat dié markte nie deur onwettige diere-produkte gevoed word nie.

Milliken sê die kantoor in Johannesburg sal in Januarie 1992 begin werk en is 'n baie hoë prioriteit, omdat baie onwettige wildlewe-produkte deur Suid-Afrika beweeg op pad na ander bestemmings.

Hy meen sy organisasie kan Suid-Afrika help om beter beheer toe te pas op goedere wat die land uit buurstade binnekom. Suid-Afrika kan nie streng beheer toepas op goedere nie weens 'n ooreenkoms met die Suider-Afrikaanse Doeanes Unie. Traffic kan help om inkomende vragte dop te hou, veral omdat hulle ook bedrywighal wees in ander lande in die streek.

Traffic International wil ook 'n tak open in Wes-Afrika, waarby veral Franssprekende Afrika-lande betrek sal word. Uiteindelik hoop hulle om die hele Afrika só te bedien.

Nu Metro - Jhb

ONAFHANKLIKE ROLPRENTTEATERS

NU METRO 1-10 VILLAGE WALK 883-9558 NU METRO 1-7 HILLBROW 725-1095

REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	ONE GOOD COP Michael Keaton, Rene Russo (2-13) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THELMA & LOUISE Susan Sarandon, Geena Davis (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NEW JACK CITY Ice T, Judd Nelson (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE RACHEL PAPERS James Spader, Ione Skye (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NEW JACK CITY Ice T, Judd Nelson (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NU METRO 1-2 BALFOUR PARK 887-8548

NIKITA Anne Parillaud, Jeanne Moreau (2-16) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	MORTAL THOUGHTS Bruce Willis, Demi Moore (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO 1-6 HYDE PARK 447-3091	NU METRO 1-6 BEDFORDVIEW 616-6828
ONE GOOD COP Michael Keaton, Rene Russo (2-13) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THELMA & LOUISE Susan Sarandon, Geena Davis (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE RACHEL PAPERS James Spader, Ione Skye (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO CITY 4-8 Cnr. CLAIM/PLEIN ST. 337-3033	NU METRO 1-2 ALBERTON 907-2362
DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
OUTLAW OF GOR Urbano Barberini, Jack Palance (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	TERMINATOR 2 JUDGEMENT DAY (2-16) Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton DAILY: 10.00, 2.15, 5.15, 8.00, 10.30
REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NU METRO RANDBURG 787-0340
NEW JACK CITY Ice T, Judd Nelson (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
IN BED WITH MADONNA Plus 'Justify My Love' (Music Video) (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	ARTS NORWOOD 483-1680
NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	THE BALLAD OF THE SAD CAFÉ FINAL WEEK (A) MON-THURS: 12.00, 2.15, 5.45, 8.00 FRI-SAT: 12.00, 2.15, 5.45, 8.00, 10.00 LEBA KLERKSDORP (018) 462-4564
ZANDALEE Nicolas Cage, Erika Anderson (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	TERMINATOR 2 JUDGEMENT DAY (2-16) Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton DAILY: 10.00, 2.15, 5.15, 8.00, 10.30
DELTA FORCE 3 YOUNG COMMANDOS (2-16) Mike Norris, Eric Douglas DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

NU WORLD CENTRE 494-3001 BARAGWANATH ROAD ALL ADMISSIONS R5.00	DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16)
DELTA FORCE 3 YOUNG COMMANDOS (2-16) Mike Norris, Eric Douglas	OUTLAW OF GOR Urbano Barberini, Jack Palance (A)
A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18)	DELTA FORCE 3 YOUNG COMMANDOS (2-16) Mike Norris, Eric Douglas
THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG)	ZANDALEE Nicolas Cage, Erika Anderson (2-19)
HUDSON HAWK Bruce Willis (2-16)	MIAMI BLUES Fred Ward, Alec Baldwin (2-19)
ZANDALEE Nicolas Cage, Erika Anderson (2-19)	DELTA FORCE 3 YOUNG COMMANDOS (2-16) Mike Norris, Eric Douglas

By die MINI CINE - Pretoriastraat 49, Hillbrow. (011) 642-8915. Vandag en Saterdag: *The Handmaid's Tale*. Dinsdag tot Donderdag: *A Clockwork Orange*. Vertonings om 3nm, 6nm en 9nm. (Die teater is nie op Maandae oop nie.)

By die CINE CORLETTE (Bramley, Johannesburg) is die Italiaanse opera seisoen steeds op die skerm. (011) 786-0324. Cine 1: *30 Years Of Pavarotti*, 'n rolprent oor sy pas afgelope konsert in Italië. (Weeksdae 8nm; Saterdag 2:30, 5:30 en 8:30nm; Sondag 4nm.). Cine 2: *Greencard (bo)*

Ster-Kinekor - Kaapstad

SK GOLDEN ACRE 25-2720 DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm MICHAEL KEATON ONE GOOD COP Tensely Exciting Human Drama (2-13) DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm DEMI MOORE • BRUCE WILLIS MORTAL THOUGHTS (2-18) DAILY: 9.30 am, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 pm ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)	SK BLUE ROUTE 75-3030 DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.15 pm ROBERT DE NIRO • ANNETTE BENING GUILTY BY SUSPICION Powerful Dramatic Entertainment (2-14) DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm MICHAEL KEATON ONE GOOD COP Tensely Exciting Human Drama (2-13) MON-FRI: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm SATURDAY: 5.15, 7.45, 10.00 pm DAPHNA KASTNER • JULIA HAS TWO LOVERS ROMANTIC, EROTIC COMEDY (2-19) DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 7.45, 10.15 pm DEMI MOORE • BRUCE WILLIS MORTAL THOUGHTS (2-18) DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm MEL BROOKS • LIFE STINKS HILARIOUS NEW COMEDY (AII) DAILY: 5.15, 7.45, 10.00 pm SAM SHEPARD • BARBARA HERSHEY DEFENSELESS MURDER-MYSTERY (2-16) DAILY: 10.00 am, 2.15, 5.00, 7.45, 10.30 pm ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16) SATURDAY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm THE FOX AND THE HOUND (AII)	SK PAROW 92-5128 FRI/SAT: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm MON-THURS: 9.45, 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm JEAN-CLAUDE VAN DAMME DOUBLE IMPACT ACTION-PACKED ADVENTURE (2-15) FRI/SAT: 9.30 am, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 pm MON-THURS: 9.30 am, 12.00, 2.30, 5.10, 8.00 pm ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16) SK STELLENBOSCH (022) 311484 MON-FRI: 2.00, 4.15, 6.30, 8.45 pm SAT: 11.00 am, 2.00, 4.15, 6.30, 8.45 pm MICHAEL KEATON ONE GOOD COP Tensely Exciting Human Drama (2-13) SAT: 11.00 am, 2.00, 4.15, 6.30, 8.45 pm ROBERT DE NIRO • ANNETTE BENING GUILTY BY SUSPICION Powerful Dramatic Entertainment (2-14) DAILY: 2.00, 4.15, 6.30, 8.45 pm SAM SHEPARD • BARBARA HERSHEY DEFENSELESS MURDER-MYSTERY (2-16) DAILY: 2.00, 4.30, 6.45, 9.00 pm ROSANNA AROUETTE • JASON ROBARDS • BLACK RAINBOW CHILLING SUPERNATURAL THRILLER (2-18) MON-FRI: 1.15, 4.00, 6.45, 9.30 pm SAT: 10.30 am, 1.15, 4.00, 6.45, 9.30 pm ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16) DAILY: 2.00, 4.30, 6.45, 9.00 pm JULIA ROBERTS • DYING YOUNG THE SCREEN'S MOST DYNAMIC STAR IN HER BEST ROLE YET (2-16) SAT ONLY at 10.30 am • (AII) SK SOMERSET WEST (021) 51-5331 FRIDAY: 2.00, 4.30, 6.45, 9.00 pm SATURDAY: 11.00, 2.00, 4.30, 6.45, 9.00 pm MON-THURS: 3.00, 6.00, 8.30 pm MICHAEL KEATON • ONE GOOD COP Tensely Exciting Human Drama (2-13) FRIDAY: 2.30, 4.45, 7.00 pm SAT: 2.30, 4.45, 7.00 pm MON-THURS: 2.00, 5.30 pm DEMI MOORE • BRUCE WILLIS MORTAL THOUGHTS (2-18) FRI/SAT: 9.15 pm MON-THURS: 8.15 pm ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 (2-16) SAT ONLY at 10.30 am • (AII) SK MITCHELLS PLAIN WESTGATE MALL 31-3150 ALL SEATS R5 ALL PERFORMANCES DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm A/so SUNDAY: 3.00, 5.30 pm MICHAEL KEATON • ONE GOOD COP Tensely Exciting Human Drama (2-13) DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm A/so SUNDAY: 3.00, 5.30 pm GENE WILDER • RICHARD PRYOR ANOTHER YOU HILARIOUS COMEDY (2-14) DAILY: 9.30 am, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 pm A/so SUNDAY: 3.00, 5.30 pm ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16) DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm A/so SUNDAY: 3.00, 5.30 pm MARIUS WEYERS • ELIZE CAWOOD TAXI TO SOWETO COMEDY (ALL) MON-FRI: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm SATURDAY: 5.15, 7.45, 10.15 pm DEMI MOORE • BRUCE WILLIS MORTAL THOUGHTS (2-18) DAILY: 10.00 am, 2.15, 5.00, 7.45, 10.30 pm ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16) SATURDAY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm NIGHTLY: 10.30 pm THE COMMITMENTS (AII)
---	---	---

KEITH CARRADINE stars alongside Vanessa Redgrave in Carson McCuller's savage love-and-hate story, *Ballad of the Sad Café*. It is on at the SEVEN ARTS, Grant Ave, Norwood, Johannesburg. (011) 483-1680

KAAPSTAD

LABIA - Oranjestraat 68. (021) 245-927
'n Keur van rolprente. Bel gerus.

Nu Metro - Kaapstad

NU METRO CLAREMONT 1-6 THE ATRIUM 683-1123	NU METRO STUTTAFORDS 1-3 TOWN SQUARE 26-1818
ONE GOOD COP Michael Keaton, Rene Russo (2-13) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NU METRO FISH HOEK 1-3 TOWN SQUARE 782-2404
REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
LAST TANGO IN PARIS Marlon Brando, Maria Schneider (2-11) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO SEA POINT 1-4 MAIN ROAD 434-7951	REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
TERMINATOR 2 JUDGEMENT DAY (2-16) Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton DAILY: 10.00, 2.15, 5.15, 8.00, 10.30	NU METRO BRACKENFELL 1-4 CHECKERS CENTRE 981-8100
MORTAL THOUGHTS Bruce Willis, Demi Moore (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE RACHEL PAPERS James Spader, Ione Skye (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO OSCAR ADDERLEY STREET 45-2585	THE NAKED GUN 2½ DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 DELTA FORCE 3 DAILY: 5.15, 7.45, 10.15 (2-16)
THE RACHEL PAPERS James Spader, Ione Skye (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NU METRO BRACKENFELL 1-4 CHECKERS CENTRE 981-8100
NU METRO RONDEBOSCH MAIN ROAD 685-4569	ONE GOOD COP Michael Keaton, Rene Russo (2-13) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
IN BED WITH MADONNA Plus 'Justify My Love' (Music Video) (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	THE NAKED GUN 2½ DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 A KISS BEFORE DYING DAILY: 5.15, 7.45, 10.15 (2-18)
NU METRO 1-2 MITCHELLS PLAIN 32-2040	DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
MANNIGAN'S FORCE (2-14) George Nicholas PLUS OUTLAWS Frankie Chan (2-12) MON-FRI: 9.30, 2.00, 7.30, SAT: 11.00, 3.30, 8.00	DYING YOUNG Julia Roberts, Campbell Scott (2-16) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
HOT TARGET Simone Griffith (2-18) PLUS LUCKY SEVEN Bruce Wong (2-12) MON-FRI: 9.30, 2.00, 7.30, SAT: 11.00, 3.30, 8.00	SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

SK STER-KINEKOR
15 NOV - 21 NOV
TOEGANGSPRYS
R6,50 ALLE VERTONINGS BEHALWE
R10,00 VIR HOOF-AANDVERTONING
(TUSSEN 19H30 & 20H30)
R2,25 VIR PENSIONARISE 14 DAG VERTONINGS (MAAN-DOEN)

ROLPRENTGIDS VIR DIE GROOT SKERM
KREDIETKAARTE AANVAAR

NU METRO THEATRES PRETORIA
15-21 November (BOOK AT COMPUTICKET)

ALL SHOWS R7.00
EXCEPT 7.45 PM R10.00

NU METRO OSCAR
Jeppe Street, Sunnyside 341-7682

TERMINATOR 2 JUDGEMENT DAY
Action Thriller (2-16)
Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton
DAILY: 10.00, 2.15, 5.15, 8.00, 10.30

NU METRO SUNNYSIDE
Esselen Street 44-9867

DOUBLE IMPACT
Double The Action & Thrills (2-16)
Jean-Claude Van Damme
DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

NU METRO VILLAGE 1-2
Sunnyside 44-6096

Regarding Henry
Warm Human Drama (2-10)
Harrison Ford, Annette Bening
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO
Non-Stop Action (2-18)
Dolph Lundgren, Brandon Lee
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO 1-7
Menlyn Park 47-4568

DOUBLE IMPACT
Double The Action & Thrills (2-16)
Jean-Claude Van Damme
DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

Regarding Henry
Warm Human Drama (2-10)
Harrison Ford, Annette Bening
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

THE NAKED GUN 2 1/2
Comedy (PG 2-10)
Leslie Nielsen, Priscilla Presley
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

LAST TANGO IN PARIS
Adult Sex Drama (2-21)
Marlon Brando, Maria Schneider
DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO
Non-Stop Action (2-18)
Dolph Lundgren, Brandon Lee
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Not Without My Daughter
True Life Drama (A)
Sally Field, Alfred Molina
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

ONE GOOD COP
A Stunning Action Drama (2-13)
Michael Keaton, Rene Russo
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

MIDRAND CONSTANTIA (011) 805-4266

400 THE NAKED GUN 2 1/2
Comedy (PG 2-10)
Leslie Nielsen, Priscilla Presley
MON-FRI: 7.00, 9.00 SAT: 5.00, 7.00, 9.00

150 Not Without My Daughter
True Life Drama (A)
Sally Field, Alfred Molina
MON-FRI: 7.00, 9.00 SAT: 5.00, 7.00, 9.00

NU METRO NELSPRUIT 1-3
The Promenade (01311) 25767

DOUBLE IMPACT
Double The Action & Thrills (2-16)
Jean-Claude Van Damme
DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

TERMINATOR 2 JUDGEMENT DAY
Action Thriller (2-16)
Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton
DAILY: 10.00, 2.15, 5.15, 8.00, 10.30

THE NAKED GUN 2 1/2
Comedy (PG 2-10)
Leslie Nielsen, Priscilla Presley
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

SENTRAAL

SK KINE ENT CENTRE
1-10 331-3841/2/3

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

DOUBLE IMPACT (2-18)
JEAN-CLAUDE VAN DAMME IS TERUG IN DIE AKSIE BELAAIDE DRAMA!

MORTAL THOUGHTS (2-18)

TALES FROM THE DARK SIDE (2-16)
VOORSKOU 20 NOV OM 2.30 - "BUDDY'S SONG"

DEFENSELESS (2-16)

TAXI TO SOWETO (VV2-10)

ANOTHER YOU (2-14)

A NIGHTMARE ON ELM STREET 5 (2-16)

NEW JACK CITY (2-19)

DYING YOUNG (2-16)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDINGS
22 Nov - ROBIN HOOD - PRINCE OF THIEVES (VV2-10)
22 Nov - BUDDY'S SONG (ALL)

ONDERDAK PARKERING BESKIKBAAR BY VOORSTE INGANG NA KINE CENTRE NA 4 NM MAAN-VRY, SAT, HELE DAG

SK CARLTON
1-5 331-2332

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

ONE GOOD COP (2-13)
'N SPANNINGVOLLE DRAMA MET MICHAEL KEATON!

GUILTY BY SUSPICION (2-14)
'N SPANNINGVOLLE DRAMA!

SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO (2-18)

LIFE STINKS (2-18)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

LAST TANGO IN PARIS (2-21)
ID MOET BY DIE TEATER GETOON WORD

VOLGENDE AANBIEDING
22 Nov - WILD AT HEART (2-19)

ONDERDAK PARKERING BESKIKBAAR

SK HILLBROW
1-3 725-3134/725-2061

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

MORTAL THOUGHTS (2-18)

DEFENSELESS (2-16)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDING
22 Nov - BUDDY'S SONG (ALL)

SK SOUTHGATE MALL
1-7 942-2036/7

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ONE GOOD COP (2-13)

MORTAL THOUGHTS (2-18)

LIFE STINKS (A)

TAXI TO SOWETO (VV2-10)

ANOTHER YOU (2-14)

DYING YOUNG (2-16)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDINGS
22 Nov - ROBIN HOOD - PRINCE OF THIEVES (VV2-10)
22 Nov - BUDDY'S SONG (A)
22 Nov - WILD AT HEART (2-19)

NOORD

SK SANDTON CITY
1-9 783-4430/1

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ONE GOOD COP (2-13)

GUILTY BY SUSPICION (2-14)

MORTAL THOUGHTS (2-18)
(Sat 16 Nov - THE RESCUERS DOWN UNDER OM 10.00, 12.15 nm)

LIFE STINKS (ALL)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

DEFENSELESS (2-16)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

DYING YOUNG (2-16)
(Sat 16 Nov - GEORGE'S ISLAND OM 10.00, 12.15 nm)
(Rescuers Down Under OM 2.30 nm)
VOORSKOU 20 NOV OM 7.45 - "BUDDY'S SONG"

THE COMMITMENTS (2-16)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ANOTHER YOU (2-14)

VOLGENDE AANBIEDINGS
22 Nov - BUDDY'S SONG (ALL)
22 Nov - WILD AT HEART (2-19)

SK CRESTA RANDBURG
1-3 476-3802

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

ONE GOOD COP (2-13)

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

LIFE STINKS (A)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

SK RANDBURG
1-2 787-5446

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

GUILTY BY SUSPICION (2-14)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

SK NORTHCLIFF
1-2 782-6816

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

MORTAL THOUGHTS (2-18)

TAXI TO SOWETO (VV2-10)

SK THE MALL ROSEBANK
STER-KINEKOR'S WORLD OF DIFFERENCE
1-10 880-2866/7

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

GUILTY BY SUSPICION (2-14)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

TWO BROTHERS RUNNING (A)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 nm

THE VOYAGER (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

TAXI TO SOWETO (VV2-10)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

A DAY TO REMEMBER (A)
(FRANSE DIALOOG/ENGELESE BYSKRIFTE)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 nm

HENRY V (A)

HAMLET (A)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

WHERE ANGELS FEAR TO TREAD (A)

AUNT JULIA & THE SCRIPTWRITER (2-13)

THE GRIFTERS (2-18)

SK CONSTANTIA ROSEBANK
1-2 788-4300

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

LAST TANGO IN PARIS (2-21)
ID MOET BY DIE TEATER GETOON WORD

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

THE COMMITMENTS (2-16)

OOS

SK GOLDEN WALK
1-4 GERMISTON 825-8326

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ONE GOOD COP (2-13)
'N SPANNINGVOLLE DRAMA MET MICHAEL KEATON!

TALES FROM THE DARK SIDE (2-16)
VIER SKRIKWEKKENDE VERHALE IN EEN GRUSAME MEESTERSTUK!

TAXI TO SOWETO (VV2-10)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDING
29 Nov - ALL I WANT FOR CHRISTMAS (A)

SK EASTGATE
1-6 622-3617/8

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.15 nm

ONE GOOD COP (2-13)
'N SPANNINGVOLLE DRAMA MET MICHAEL KEATON!

GUILTY BY SUSPICION (2-14)
ROBERT DE NIRO & ANNETTE BENING IN DIE SPANNINGVOLLE DRAMA!

MORTAL THOUGHTS (2-18)

LIFE STINKS (A)

ANOTHER YOU (2-14)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDINGS
22 Nov - WILD AT HEART (2-19)
22 Nov - BUDDY'S SONG (A)

SK KEMPTON PARK
1-2 975-5023

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

REGARDING HENRY (2-10)

Maan-Don: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50 nm
Vry-Sat: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDING
29 Nov - ALL I WANT FOR CHRISTMAS (A)

SK CONSTANTIA BENONI
422-3305

Maan-Don: 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry: 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ONE GOOD COP (2-13)

VOLGENDE AANBIEDING
22 Nov - ROBIN HOOD - PRINCE OF THIEVES (VV2-10)

SK PALM SPRINGS
1-2 56-3223

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

MORTAL THOUGHTS (2-18)
(Sat 16 Nov - PRANCRER OM 10.00 & 12.15 nm)

Maan-Don: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50 nm
Vry-Sat: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDING
29 Nov - ALL I WANT FOR CHRISTMAS (A)

POTCH

SK POTCHEFSTROOM
1-5 930378

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.30, 9.45 nm

ONE GOOD COP (2-13)

GUILTY BY SUSPICION (2-14)

MORTAL THOUGHTS (2-18)

LIFE STINKS (A)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDING
22 Nov - ROBIN HOOD - PRINCE OF THIEVES (VV2-10)

WES

SK WESTGATE
1-6 764-2530

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ONE GOOD COP (2-13)
'N SPANNINGVOLLE DRAMA MET MICHAEL KEATON!

MORTAL THOUGHTS (2-18)
'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!

LIFE STINKS (A)
VOORSKOU 21 NOV OM 2.30 - "BUDDY'S SONG"

DYING YOUNG (2-16)
MET JULIA ROBERTS!

THE NAKED GUN 2 1/2 (VV2-10)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDINGS
22 Nov - WILD AT HEART (2-19)
22 Nov - ROBIN HOOD - PRINCE OF THIEVES (VV2-10)

SK FLORA
1-2 472-1658

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)
SCHWARZENEGGER IS TERUG IN DIE TREFFER AKSIE DRAMA!

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ANOTHER YOU (2-14)

VOLGENDE AANBIEDING
29 Nov - THE ROCKETEER

SK HIGHGATE
1-5 474-2013

Maandag: R6,50 ALLE VERTONINGS BEHALWE R8,00 VIR HOOF-AANDVERTONING (TUSSEN 19H30 & 20H30)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

DOUBLE IMPACT (2-18)
JEAN-CLAUDE VAN DAMME IS TERUG IN DIE AKSIE BELAAIDE DRAMA!

ONE GOOD COP (2-13)

TAXI TO SOWETO (VV2-10)

NEW JACK CITY (2-19)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDING
29 Nov - ALL I WANT FOR CHRISTMAS (A)

SK KRUGERSDORP
1-2 665-5330

Alle kaartjies R6,50 elk

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

A NIGHTMARE ON ELM STREET 5 (2-16)
(Sat 16 Aug - TEENAGE MUTANT NINJA TURTLES 2 OM 10.00 nm)

Maan-Don: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50 nm
Vry-Sat: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

SK RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-46928

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ONE GOOD COP (2-13)
'N SPANNINGVOLLE DRAMA MET MICHAEL KEATON!

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VAAL

SK VANDERBIJLPARK
1-2 016-330072

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

MORTAL THOUGHTS (2-18)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

SK STER-KINEKOR

PRETORIA

SK STERLAND
1-13 341-7568/9

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ONE GOOD COP (2-13)

MORTAL THOUGHTS (2-18)

TALES FROM THE DARK SIDE (2-16)

DEFENSELESS (2-16)

ANOTHER YOU (2-14)

A NIGHTMARE ON ELM STREET 5 (2-16)

ANGEL TOWN (2-16)

DYING YOUNG (2-16)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30 nm

ROCK-A-DOODLE (A)

Daaglik: 7.45, 10.00 nm

TOO HOT TO HANDLE (2-18)

RETURN TO THE BLUE LAGOON (VV2-10)

THE NAKED GUN 2 1/2 (VV2-10)

POINT BREAK (2-16)

Maan-Don: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.30 nm
Vry-Sat: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.30, 12.45 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDINGS
22 Nov - ROBIN HOOD - PRINCE OF THIEVES (VV2-10)
22 Nov - BUDDY'S SONG (A)

SK SUNNYPARK
1-3 44-4069

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

GUILTY BY SUSPICION (2-14)

TAXI TO SOWETO (VV2-10)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 nm

LAST TANGO IN PARIS (2-21)
ID MOET BY DIE TEATER GETOON WORD

VOLGENDE AANBIEDING
22 Nov - WILD AT HEART (2-19)

SK BROOKLYN
1-5 346-3435

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ONE GOOD COP (2-13)

MORTAL THOUGHTS (2-18)

TAXI TO SOWETO (VV2-10)

LIFE STINKS (A)
(Sat 16 Nov - WHITE FANG om 10.00, 12.15, 2.30 nm)

Daaglik: 10.00, 2.15, 5.15, 7.45, 10.15 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDING
22 Nov - WILD AT HEART (2-19)

SK VERWOERBURGSTAD
1-4 663-2034

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ONE GOOD COP (2-13)

MORTAL THOUGHTS (2-18)

LIFE STINKS (A)

Daaglik: 10.00, 2.15, 5.15, 7.45, 10.15 nm

TERMINATOR 2 - JUDGEMENT DAY (2-16)

VOLGENDE AANBIEDINGS
22 Nov - ROBIN HOOD - PRINCE OF THIEVES (VV2-10)
22 Nov - BUDDY'S SONG (A)

SK DIE TREMLOODS
320-4300/1

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

GUILTY BY SUSPICION (2-14)

TWO BROTHERS RUNNING (A)

THE VOYAGER (A)

JULIA HAS TWO LOVERS (2-19)

WHERE ANGELS FEAR TO TREAD (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 nm

HAMLET (A)

VROEE BESPREKINGS BY COMPUTICKET - NAVRAE
JHB (011) 331-9991 PTA (012) 322-7460

Altyd beter op die groot skerm! **SK**

vryekeusefilms

Robert de Niro speel die hoofrol in *Guilty by Suspicion*, wat handel oor die vervolging in die McCarthy-tydperk van verskeie Hollywood-regisseurs deur The House Un-American Activities Committee.

**** VOORTREFLIK

**** STERK AANBEVEEL

*** SIEN GERUS

** SO-SO

* VERMY AS JY NUGTER IS

ROLPRENTE SONDER STERRE IS NOG NIE BEOORDEEL NIE

**** MORTAL THOUGHTS

Alan Rudolph pas sy buitengewone, avant-garderige oog briljant op 'n riller toe. Deesdae is prente oor vroue-mishandeling en hoe hulle dit die hoof bied nogal in die mode. Die TV-reeks *The Tracy Thurman Story* het dit swaarwichtig en realisties aangepak, *Thelma & Louise* met humor en *Defenseless* met spanning. *Mortal Thoughts* handel ook, soos die ander, oor vroue se wantroue van die polisie wat gekoppel is aan 'n manlik gedomineerde regstelsel. Rudolph se benadering van vroue wat ondanks mishandeling deur hul mans steeds die verhouding volhou, benut kontradiksie en jukstapenering. Hy gebruik liriese film-tegnieke om die grusame verhaal te vertel. Daarmee beeld hy die nuanses en ingewikkeldheid van die vroue se morele dilemmas beter as enige van die ander prente uit. Dit is 'n volmaakte riller omdat die heldinne nooit net goed of sleg is nie. Hul vertwyfeling, hul moedigheid en hul feilbaarheid is die vlees om die been van die grondliggende plot. Meer as net 'n *Whodunnit*. **ANDREA VINASSA**

**** GUILTY BY SUSPICION

McCarthy maak dit in Hollywood! Baie regisseurs en rolprent-skrywers is in die jare vyftig aangekla van "kommunistiese bedrywighede". Vier dekades ná die vervolging van Hollywood-regisseurs deur The House Un-American Activities Committee, het die vervaardiger Irwin Winkler (onder meer van *Round Midnight*) 'n draaiboek geskryf en maak hy sy debuut as regisseur met dié dramatiese onderwerp. Lewens is verwoes en gesinne is uitmekaar geskeur. Robert de Niro speel die karakter wat deur die HUAC ingeroep word om teen sy makkers te getuig. Annette Bening speel sy vrou en Sam Wanamaker, wat self onder die boewe deurgeloopt het, speel die prokureur Felix Graff.

**** TWO BROTHERS RUNNING

Sibling rivalry tussen 'n Joodse skrywer (ook 'n komediant wat niemand waardeer nie) en sy energieke, suksesvolle broer. Wanneer hulle begin saamdraf, borrel al die opgegaarde haat na die oppervlak. Met Tom Conti en Ritchie Singer. Dis 'n Australiese prent met regie deur Ted Robinson.

**** TALES FROM THE DARK SIDE

Christian Slater (wat binnekort in die tweede Robin Hood-prent te sien is) speel die hoofrol in 'n verhaal oor 'n kollege-student wat 'n onaangename verhouding het met 'n 3 000 jaar oue mummie. Die prent bestaan uit enkele kortverhale oor monsters en gediertes, en elke afdeling is deur 'n ander regisseur verfilm.

**** MONSIEUR HIRE

Uiteindelik het dié skitterende Franse prent oor onbeantwoorde liefde in die Kaap aangekom. Moet dit nie misloop nie. Met Michel Blanc en Sandrine Bonnaire.

**** ONE GOOD COP

Glo dit ofte not. 'n Cop se partner sneuvel en hy ontdek hy is as voogouer van sy drie dogters aangestel. Hy voer 'n stryd om die behoud van die kinders.

**** VOYAGER

Die Duitse New Wave-regisseur Volker Schlöndorff het nooit weer 'n prent gemaak wat naasteby so imposant was soos sy *The Tin Drum* nie... maar hy probeer. Sam Shepard (Sam, ons man!) speel 'n emosioneel afgestompte ingenieur wat sukkel met commitment - dis nou met vroue. Hy is 'n wetenskaplike en glo aan die rasonale. Emosies word uitgeskakel totdat 'n reeks avonture dwarsoor die wêreld hom lei tot 'n pragtige jong meisie... hy raak verlief en sy gees word verklik. Ongelukkig is Schlöndorff nie Wim Wenders nie.

**** THE RACHEL PAPERS

'n Teleurstellende Britse prent oor die seksuele ontwaking van 'n tiener. Eers dink mens dié is 'n eerlike ontleding van die rol van fantasie in die liefdestryd van tieners. Dit loop egter op niks uit nie. Leeg en banaal. **ANDREA VINASSA**

**** BLACK RAINBOW

'n Nugter flik oor die okkulte kragte aan die rante van die wetenskap wat ons lewens beheer. Vir die aanhangers van Lyall Watson en Colin Wilson. Dis nie 'n rolprent vir feetiese nie. 'n Jong heldersiene vrou reis van dorp tot dorp in Amerika en bied haar dienste aan as 'n medium. Totdat sy besef sy sien nie spoke nie, maar die toekoms. 'n Paar ernstige draaiboekfoute kom voor, soos in elke mens se lewe. Onhoudbare spanning. **CHARL-PIERRE NAUDÉ**

**** REGARDING HENRY

Een van daai oorgehype-de movies na die tradisie van *Rain Man* en *Awakenings*: vat 'n

ster of 'n skitterende akteur of albei, skryf 'n storie oor 'n imbesiel of 'n gestremde en siedaar, daar's 'n Oscar in jou sak. Harrison Ford het hard probeer om Robert de Niro na te aap, maar niemand gaan vir dié middelmatige prent 'n Oscar kry nie. Die storie voer aan dat mens se gewete omgekeerd eweredig staan teenoor jou intelligensie... dis nie so simplisties nie; dis egter ewe belaglik. Ford speel 'n suksesvolle yuppie-prokureur wat 'n persoonlikheids-verandering ondergaan nadat hy breinskade opdoen in 'n skietongeluk. Die logika hier is: as jou brein nie heeltemal lekker funksioneer nie, kan jy nader aan die Engele vlieg. 'n Tragedie laat die selfsugtige New Yorker besef dat liefde en die gesinslewe belangriker is as sy loopbaan. Ford speel asof sy kop dolleeg is. En Mike Nichols speel vir die galery. **AV**

**** LAST TANGO IN PARIS

Pauline Kael, oud-kritikus van die New Yorker, het in 1972 gemeen Bernardo Bertolucci het met dié prent revolusionêre veranderinge in die rolprentkuns teweeggebring. Dié sogenaamde Marxistiese filmmaker se prent oor die patologiese eensaamheid van die Westerse "bourgeois"-verhouding bied ná 20 jaar steeds 'n verstommende insig in die mens se onvermoë om werklik te kommunikeer (laat ons tog nie so naïef wees om te dink dis net die bourgeois-verhouding wat gebuk gaan daaronder nie). En die Method-spel bly iets om te aanskou. **AV**

**** LIFE STINKS

Mel Brooks draai nie doekies om nie.

**** SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO

Vat 'n raai.

**** TAXI TO SOWETO

Dat Taxi 'n rolprent vir die Nuwe Suid-Afrika is, is regtig 'n cliché. Kom ons sê dit is 'n prent wat die nuwe omstandighede waarin ons gemeenskap leef, eerlik, onbevange en onpretensieus ontgin. Dis 'n heerlike, snaakse en verfrissend onpretensieuse prent en is 'n juweel, ten spyte van sekere tekortkominge. **MAX DU PREEZ**

**** THE KID AND THE COP

'n Gloeiende verhouding tussen 'n kind en 'n polisieman. Soetsappig soos die Italiane kan wees.

**** DEFENSELESS

'n Riller waarin 'n kliënt van Barbara Hershey as TK Katwuller, 'n suksesvolle prokureur, vermoor word omdat hy by 'n porno-netwerk betrokke was. Hy was 'n bliksem, en moes lankal al dood gewees het. Hoe is dit dat intelligente vroue soos TK dit nooit geraai het nie? 'n Uitstekende riller met die enigste speurder wat al 'n Pulitzerprys gewen het: Sam Shepard. As die rolprent moralistiese pretensies gehad het, sou dit feminisities genoem kon word. **CPN**

**** TERMINATOR II

Swak. Raam vir raam 'n cliché, en tussen elkeen 'n draaiboekfout. Die tweede ster is omdat Suid-Afrikaanse gehore dit waarskynlik sal geniet. Met Arnold Schwarzenegger van *Beauty and the Beast*-faam, en Linda Hamilton. **CPN**

**** NOT WITHOUT MY DAUGHTER

Betty Mahmoody woon gelukkig saam met haar Iranese man en dogter in Michigan. Midde-in die jare tagtig beleef Iran 'n oplewing in religieuse fanatisme. Moody dring daarop aan dat Betty (Sally Field) hom op 'n vakansie vergesel om sy familie te besoek. Sy kulturele wortels begin uitsteek en hy dwing die gesin om in Iran te bly. Die verhaal van die verdrukking van vroue in Iran vanuit 'n Westerse perspektief. **CPN**

**** WHERE ANGELS FEAR TO TREAD

EM Forster se insigte in die Engelse gemoed... Die skitterende Judy Davis speel 'n Engelse dame wat teen haar familie se sin verloof raak aan 'n armoedige Italiaan.

**** JULIA HAS TWO LOVERS

'n Porno-movie sonder seks. **AV**

**** NEW JACK CITY

Vroeër jare was dit die Italiane... nou kry die "swart mafia" hul kans. New York se crack-probleem word opgejazz met rap-musiek en mooi klere. Die regisseur (en polisie-held in die prent) maak gedurig verwysings na prente soos *Scarface* ('n prent oor kokaïne): Mario van Peebles (die regisseur van onder meer *Wiseguy*) leen en steel by Coppola, De Palma en Scorsese, maar moet nog 'n lang pad loop om by die grotes uit te kom. Dis geskryf deur 'n dwelm-verslaafde joernalis en kenner van "inner-city" crime. Die moralisme en die vigilante-isme is seker onvermydelik. **AV**

**** ANOTHER YOU

Gene Wilder en Richard Pryor se vorige uitstappie op film was nie baie snaaks nie. Hoe kan ons hulle ooit weer vertrou?

**** NIKITA

Nihilisme as sensualisme. Die Franse pak 'n soort 1984-tema aan: 'n sosiopaat word gerehabiliteer, maar as betaling vir haar "redding" moet sy vir 'n groep boewe werk. Alles is des te meer afgrysig omdat die hoofkarakter 'n mooi vrou is. Skitterende vertolkings. Uitmuntende regie. S6 apokalipties. S6 Frans. **AV**

**** A KISS BEFORE DYING

Hier het ons 'n suksesvolle riller wat ondanks 'n eenvoudige verhaal en onoorspronklike tema die spanning deurgaans behou, as jy skrik vir psigopate en hul doen en late. Aangename, soet vermaak - in die sin dat die prent hom nou nie juis verstout om te vra om nadenke nie. **CPN**

**** IN BED WITH MADONNA

What you see is what you get. Madonna is eintlik 'n kuis Katolieke meisietjie wat voor elke show bid. Sy is 'n verloopte ellendeling in 'n onstuimige wêreld. Sy is nog verlief op Sean Penn. Sy is insecure. Sy is 'n loner. Sy is 'n perfeksionis. Ek dink nie sy breek hier 'n lansie vir vroue-regte nie... sy is 'n superster en hoef haar nie te bekommer oor ekonomiese sake nie. Aan die ander kant is haar lewe so banaal soos die res van ons s'n. Sy verkap alles en niks nie in dié tegnies uitmuntende toerprent. 'n Mens sien die ikoon van die jare negentig sonder make-up, maar hoe kan sy ooit regtig sonder make-up wees? Sien 'n mens deur een fasade, besef jy daar is nog een of geen fasade nie. **AV**

**** HENRY V

Kenneth Branagh word alom beskou as Laurence Olivier se opvolger as Engeland se voorste Shakespeariaanse akteur. Hy is ook 'n fenomeen: hy het in die ouderdom van 28 (Henry se ouderdom toe hy derduisende Franse met enkele honderde Engelse soldate by Agincourt verslaan het) dié merkwaardige prent gemaak. Henry V is merkwaardig juis omdat dit Shakespeare se teks so eenvoudig en helder aanbied. Moet dit nie misloop nie. **AV**

**** DYING YOUNG

Dit het geen sin om mense af te raai om dié sentimentele prent te sien nie: Julia Roberts se haarstyl is belangwekkend. Campbell Scott, die kêrel van *Longtime Companion*, se spel is egter 'n beter rede om die prent te sien. Scott speel 'n 28-jarige rykmanskind wat aan bloedkanker ly. Roberts word aangestel om hom tydens sy chemoterapie te verpleeg. Roberts verval in die klassieke situasie van die "Moeder Theresa"-sindroom, waar 'n vrou haar bemagtig deur te sorg vir 'n fisiek swak man. Dit lyk soos *Pretty Woman* se teenoorgestelde, maar vang die vrou ewe vas in 'n afhanklike verhouding. Ongelukkig kom styl altyd voor inhoud met die regisseur, Joel Schumacher (*Flatliners* en *St Elmo's Fire*), en word belangrike issues soos verrou, selfmoord en die dood afgeskeep. **AV**

fax-to-fax boycott lifted

THE fax-to-fax boycott has also been lifted: a group of South African artists (anyone is welcome, for that matter) are to take part in an event next week which requires some explanation. Sounding Room is the title of a project to take place simultaneously in Tokyo, Amsterdam, (possibly Rio de Janeiro) and Johannesburg.

More than 35 artists from several countries, including Stockholm, Barcelona, New York, Rome, London, Berlin and Paris have contributed a recording (natural sounds, music, noise, etc) on a cassette which will be played in the chosen cities. They are members of Around the World (ATW), founded in 1985 in Düsseldorf in Germany with the aim of forging international contacts between artists and media. Communication is via the fax machine and high-tech gizmos are employed to make art.

Members of the Famous International Gallery (74 Troye Street, Johannesburg) have been invited to assemble the following installation: the cassettes of all the participants will be played simultaneously and continuously in one room on auto-reverse cassette players. According to the creators of the concept the sounds will yield a wealth of new sound patterns which must then be recorded. Right.

Unfortunately, says FIG spokesperson Robert Weinek, auto-reverse cassette players are hard to come by in South Africa. "We will just subvert them and use small, bad, cassettes. All the other artists come from lanie places like New York and Tokyo."

The installation can be experienced at the FIG on Sunday at 6pm and then from Tuesday till Saturday at the Newtown Galleries (opposite Market Theatre) from 12am to 2pm. - ANDREA VINASSA

die wel en weë van 'n reisiger

ROLPRENT: VOYAGER

Met Sam Shepard, Julie Delpy

Regisseur: Volker Schlöndorff

CHARL-PIERRE NAUDÉ

VOYAGER is op die boek Homo Faber deur Max Frisch gegrond, en soos die roman, het die rolprent die struktuur van 'n gelykenis. Die storie is eintlik pure melodrama - en plek-plek daal dit tot op dié vlak - maar vermoedelik red die volledige karakterontwikkeling en die verhaalontplooiing in die boek die rolprent. Ek is nie so seker of die regie altyd die narratiewe skakels so goed optel nie sodat gebeure soms 'n bietjie dik vir 'n daalder lyk.

'n Reisende man wat maar net nie wortels kan neersit nie, Faber (Shepard), word onwetend betrek by 'n liefdesverhouding met sy eie dogter. Dis wat gebeur as jy weghardloop vir jou hartsake. Hy het 20 jaar gelede haar ma verlaat. 'n Reeks ongelooflike toevallighede bring hom by haar, en later by haar ma, uit. Springbokradio-sepie?

Nee, want die toevallighede word heeltemal realisties gemaak deur die Jungiaanse leidrade. Wat slegs op die oppervlak na toeval lyk, is op 'n subliminale vlak heeltemal gemotiveer. Dus verg die rolprent 'n bietjie meer as 'n boksie springmielies om sin daarvan te maak, maar dit gee darem meer terug as net 'n lugwind.

Faber is die slagoffer van 'n Oedipus-driehoek en die wederkerige aangetrokkenheid tussen hom en sy dogter, wat hy Sabeth noem, is amper oombliklik. Die sielvolle gesigsuitdrukkinge van Delpy kontrasteer op effektiewe manier met Shepard se droë, afgetrokke spel.

Die gelykenis is iets in die volgende trant: as jy 'n oneerlike lewe saai, gaan jy hom maai ook. Hier is Shepard heeltemal in sy element want die karakter verg nie emosionele spel nie, wat Shepard, met sy monotone stem en prosaïese uitdrukkinge en gebare, waarskynlik nie so goed aan sal voldoen nie.

Daar is net twee geleenthede waar Faber sensitiewe emosie toon. In die een toneel is sy gesig van die kamera weggekeer en sien jy die treurige oë van sy dogter. Uit haar dialoog moet jy agterkom wat Faber voel.

In 'n toneel heel aan die einde wanneer Faber die volle tragedie van sy lewe (met al die 19e-eeuse barokse romantiek daarin) besef, bars hy uit in tranes. Hy hanteer die toneel heel goed, maar hoewel die emosie heftig is, is dit nie gemeng of werklik gekompliseerd, soos van sy medester verwag word nie.

Daar is 'n paar pragtige visuele tonele in Voyager. 'n Vliegtuig voer bv. in die woestyn 'n noodlanding uit. Terwyl sy vlerke gedeeltelik onder die sand lê dra wulpe lugwaardinne flink skinkborde met versnaperings aan vir die passasiers wat in groepies op seile rondom die vliegtuig verspreid lê. Teen 'n ondergaande son in die uitgebreide niet en 'n oorompelende stilte probeer die bevelvoerder oor dié interkom die mense paai in 'n stem wat plek-plek dof raak.

Die flik is in Griekeland, Suid-Amerika en Amerika verfilm en die kykers kan hulle aan die volle vista van dié lande se skoonheid verkneukel.

Not the last word on Nongqawuse

THEATRE: NONGQAWUSE

With Nomsa Nene, Patrick Ndlovu, Maxwell Mlilo, Vusi Dibakwane, Michael Richard, Nomhle Nkonyeni, Martin le Maitre

Director: Peter Se-Puma

Adcock-Ingram Theatre, Windybrown

ANDREA VINASSA

IT would be easy to be cynical about Pact's rendition of the story of the Xhosa prophet Nongqawuse whose visions of victory over the British settlers helped usher an entire people into the hereafter. The piece, it is more dramatised storytelling than theatre, is obviously designed as a cross-cultural history lesson for ignorant whites and blacks who have lost touch with their roots.

Performed in English (with the funny bits in Xhosa), Nongqawuse investigates the real causes of what has come to be known as the Cattle Killing. (An impossible task, I would say.) Historian and writer of The Dead Will Arise, JB Peires, says Xhosa's blame Sir George Grey for Nongqawuse's prophecies. In the absence of documentary evidence to support this view, Cope attempts to explain the incident with an overall historical picture. He touches on issues of faith and collective hysteria à la the witches of Salem - this is where the real story lies, but he is not coherent or imaginative enough to make it work.

As a director Se-Puma is hampered by Cope's turgid and long-winded text which he draws out even further with songs. I dare say the declamatory style suits the didactic, old-fashioned script, but I like my history lessons a little more palatable. Give me depth before breadth.

Se-Puma elicits some excellent work from his actors: Nomsa Nene as Nongqawuse combines strength and vulnerability in one of her best performances ever; Patrick Ndlovu, as her father, is appropriately cringing and power-hungry, and Noria Mabuela's fake prophetess is high-strung and deceitful, balancing arrogance with quivering fear. Nomhle Nkonyeni's wry and witty narrator is the highlight. But Se-Puma is forced to repeat himself endlessly. The work could benefit from some judicial pruning.

But this production is not the last word on Nongqawuse... I would be curious to see what a psychoanalyst would make of this fascinating real-life character.

fynproe

NETTIE PIKEUR

Tamaties op die vensterbank en courgettes gestop met kaas

NOU die aand wonder ons weer aan tafel hoe jy jou eie smaak vir 'n besondere kosstyl ontwikkel. Ons het mos nie grootgeword met eivrug en zucchini en olyfolie nie, selfs nie eens met pasta nie, behalwe in styfgestolde macaroni-kaas.

Dieetkundiges vertel ons dis haas ontmoontlik om mense te dwing om hul eetgewoontes te verander. (Behalwe natuurlik as die kos net nie daar is nie, soos in oorlogtyd. Gaan lees weer Anne Frank se dagboeke.) Maar hoe het dit gekom dat ons kleintyd wors en mash, gebraaide topside en opgekookte blomkool met smaak opgeëet het, en nou eet ons puur Provencal?

Ek drentel nooit in 'n supermark se vleisafdeling rond nie, en verlang selde na skaapboud. Maar oh boy, wys my hoe laai hulle kiste vars groente af, en my mond begin water.

So loop ek nou die dag verby 'n groentekar waar 'n man staan en preie, tamaties en koljanderblare uitpak. Dadelik vra ek wat kos die preie, en begin sommer beplan aan daardie wonderlike preiegereg wat Raymond altyd maak, met suurlemoen.

Nee, sê die groenteman, hy laai vir die hotel hier langsaan se kombuis af. Maar wil ek twee preie verniet uit die bossie hê?

Jy kierang mos nou die hotel, s---ê ek sedig. Die man maak so 'n ongeërgde gebaar soos een wat 'n vrot perske eenkant gooi. Ag hulle, sê hy, hulle het meer geld as verstand. Vat vir jou die preie.

En ek druk die preie in my mandjie en stap verder. Soos alle gesteelde goed het hulle heerlik gesmaak, saggies gestowe in 'n bietjie water en botter, met 'n stywe skoot suurlemoen oor.

En met dié wonder ek toe weer wanneer ons begin preie eet het. Ons het hulle nie as kinders geken nie. Ook nie boerbone nie, behalwe gebliktes. Toe blaai ek weer deur 'n Franse plattelandse kookboek, en my mond water vir vars boerbone, gaargemaak met flentertjies uie en 'n paar worteltjies, gegeur met tiemie.

Net so met tamaties. Weke lank was tamaties onbetaalbaar duur, smaakloos en hard. Wanneer jy hulle groen op die vensterbank neersit om ryp te word, is hulle die volgende dag vrot. Toe, soos magic, verskyn die grootste hoop knalrooi, vlesige tamaties by ons plaaslike kafee (Portugese het mos 'n slag met groente), en hulle kos R2 per kilo.

Maak jou bakvol tamaties op die regte Provencaalse manier. Dit smaak heeltemal anders as die gebraaide goed wat jy in hotelle kry.

TAMATIES À LA PROVENCALE

Neem sowat 6 g root, ryp tamaties en sny hulle in die helfte deur. Skep die sade en waterigheid met 'n teelepels uit, en keer die tamaties om om oor die opwasrak te dreineer. Kap fyn drie of meer huisies knoffel met 'n vuisvol pietersielie.

Smeer 'n plat oondvaste bak met olyfolie en rangskik die tamaties daarin met hul gesnyde kante na bo. Drup nog olie oor en sprinkel die knoffelmengsel oor met 'n strooisel sout en swartpeper, asook 'n lepeltjie suiker.

Bak die tamaties vir 'n uur in 'n matige warm oond.

En waarsku die dominee oor die knoffel as hy biduur toe moet gaan.

Skielik is courgettes ook goedkoop. Ek het altyd gekla oor ons die smaaklose knewels moet koop, maar dié gereg vra om hulle:

GESTOPTE COURGETTES

Jy benodig 6 of 7 groot courgettes. Skrop hulle en sny die puntjies af. Sny hulle in die lengte deur en kook effens sag oor 'n stomer. (Toe, gaan koop een, hulle kos 'n tienie, en jy sal nooit weer groente in water opkook nie.)

Hol elke helfte liggies met 'n teelepels uit en plaas jou courgettes in die oondvaste gesmeerde bak.

Braai die uitgehaalde groentevleis in 'n bietjie olie, voeg knoffel na smaak by, en geur met basiliekruid as dié al hoog in jou tuin staan. In jou voedselmenger maak jy een sny witbrood fyn tot krummels, en voeg 3 groot lepels Parmesaan-kaas by.

Nou kombineer jy die brood en courgette-vleis, voeg 'n paar dennepitjies by as jy het, en geur met sout en peper.

Dan die rustige takie om die courgette-skulpe met die vulsel te stop tot hulle mooi hoog staan. Bak vir 45 minute tot die vulsel bruin is.

Waarby sit jy dié geurige gereg voor? Net so op sy ace - of met jou gunsteling-snit vleis. Dalk boerewors?

Wisla Wodka

Specially distilled
in Poland, the true home
of wodka

True wodka was born in Poland and
distilled to levels of unsurpassed purity.
In this tradition, Wisla Wodka
is brought to you under licence from
J.A. Baczewski - est. 1782 -
makers of fine wodka.

Make Wisla your Wodka.

J.A. Baczewski - est. 1782 - makers of fine wodka.

Bottled in South Africa.